

ŽELEZAR

JESENICE, DNE 8. JULIJA 1982

ŠTEVILKA: 26 • LETO: XXX

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KFD, je kot predhodnik Železarka začel izhajati 26. januarja 1937. Železarka izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajst-dnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Joža Vani — Naslov: Uredništvo Železarka, SŽ — Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 2618, administracija 2619 in 2621. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72

INFORMACIJA O POGOJIH POSLOVANJA IN PREDLOG NALOG IN UKREPOV ZA OHRANITEV USPEŠNOSTI POSLOVANJA SLOVENSКИH ŽELEZARN

Na drugi seji delavskega sveta SOZD Slovenske železarn, ki bo v torek, 13. julija, na sedežu SOZD v Ljubljani, bodo obravnavali tudi naslovno informacijo, ki jo zaradi aktualnosti objavljamo v celoti.

STABILIZACIJSKA PRIZADEVANJA NE SMEJO BITI LE KAMPANJA, TEMVEČ STALNA AKTIVNOST VSEH

V zadnjem času je bilo izrečenih mnogo besed o nič kaj zavidljivem položaju naše železarn, ki se ji letos obeta, da bo v najboljšem primeru poslovno leto zaključila z najmanj dvajset milijoni izgube, v najslabšem pa celo s 140 milijoni izgube. Višina izgube bo nedvomno odvisna od dotoka polizdelkov in surovin tako iz domačih kot tujih virov, pomembno pa bomo na višino lahko vplivali vsi delavci temeljnih organizacij združenega dela in delovnih skupnosti z doslednim uresničevanjem začrtane poslovne politike Železarn in stabilizacijskih ukrepov, ki jih sprejemajo v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih.

Cepprav smo navedli predvideno izgubo za Železarno kot celoto, bodo imele izgubo nekatere temeljne organizacije, ki, kakor opredeljuje zakon o združenem delu, po zaključnem računu ne bodo dosegle tolikšnega dohodka, da bi mogle nadomestiti začasno obračunane in izplačane osebne dohodke ali kriti z zakonom zajamčene osebne dohodke za obračunano poslovno obdobje, za katerega niso bili začasno obračunani in izplačani osebni dohodki, oziroma za katerega niso bili kriti z zakonom zajamčeni osebni dohodki. Sicer smo tudi v preteklosti imeli v Železarni posamezne temeljne organizacije, ki so poslovale z izgubo, vendar zaradi medsebojne povezanosti, odvisnosti, odgovornosti in solidarnosti vseh delavcev temeljnih organizacij naše železarn tega neposredno v svojih osebnih dohodkih delavci niso občutili, pač pa se je to negativno odražalo na številnih drugih področjih, ki tudi neposredno prizadevajo delavce, njihov osebni, pa tudi družbeni standard.

Seveda je zato neposredni interes slehernega delavca, oziroma bi moral biti, če se že ne moremo iz objektivnih razlogov v celoti izogniti izgubi, da je le-ta čim manjša. K temu lahko pripomemo vsi delavci temeljnih organizacij združenega dela in delovnih skupnosti. Poslovodni odbor Železarn je že v oceni poslovanja Železarn do konca leta in konkretizaciji poslovnih usmeritev do konca leta, ki so bile obravnavane ob sprejemanju poslovnega poročila za prvo tromesečje, poudaril, da nam vsak odstotek znižanja materialnih stroškov v Železarni kot celoti daje neto učinek v višini okrog 140 do 150 milijonov dinarjev. Če k temu dodamo še že tolikokrat poudarjeno dejstvo, da nam ogromna sredstva prinaša tudi vsak odstotek izboljšanja izplačila, potem je očitno, da imamo v mnogočem sami v rokah, kakor pravimo, »plačno in škarje«.

Analize in ocene namreč kažejo, da so normative porabe surovin, energije in repromateriala, kakor tudi izpleni v nekaterih temeljnih organizacijah nad planiranimi oziroma pod planiranimi in nad tistimi, oziroma pod tistimi, ki smo jih v preteklosti že dosegli. Gre torej za preprosto računico, za varčevanje in racionalno porabo surovin, repromateriala in energije ter nenehna prizadevanja za izboljšanje izplačila. Še posebej to velja za energijo — mazut, elektriko, plin — ki jo kritično primanjkuje.

O vsem tem že nekaj časa razpravljajo v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih, delajo analize in ocene in na osnovi tega sprejemajo ustrezne ukrepe. Vse to pa se zaenkrat še vse preveč odvija le v vodstvenih strukturah temeljnih organizacij in delovnih skupnosti, premalo pa neposredno med delavci, od skupine do skupine, od stroja do stroja, od agregata do agregata... Nekateri delavci se namreč kljub izredno zaostrenim pogojem gospodarjenja obnašajo še tako kot v najboljših časih, lagodno, neodgovorno...

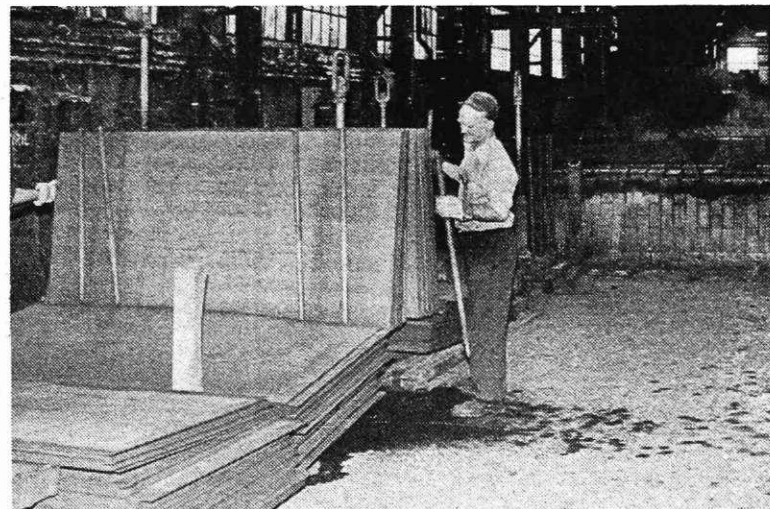
Tako stanje zahteva odločno in odgovorno mobilizacijo vseh subjektivnih sil — družbenopolitičnih organizacij, samoupravnih organov, poslovodnih organov, strokovnih služb, skratka vseh, ki lahko vplivajo na družbeno zavest in reševanje vseh težkih pogojev gospodarjenja. Tako stanje zahteva mnogo več neposrednega in odgovornega dela med delavci, prepričevanja, dokazovanja in argumentiranja, kajti nekateri še očitno podcenjujejo resno stanje, nekateri pa se ga žal niti ne zavedajo.

Vsekakor pa v vseh teh stabilizacijskih prizadevanjih še vedno preveč deklarativno obravnavamo in naglašamo vprašanje utrditve samoupravnega družbenoekonomskega položaja delavcev pri obvladovanju pogojev za pridobivanje dohodka in njegovo porabo. V sedanjih prizadevanjih se še premalo izvedemo, da bomo dosegli učinkovite in dolgoročne stabilizacijske rezultate le s sočasnim ustvarjanjem pogojev, v katerih bodo delavci vse bolj odločujoči dejavnik in da bodo spoznavali, da je od njihovega dela in odločitve odvisen njihov položaj v družbi in odvisna tudi bodočnost njihove temeljne organizacije oziroma Železarn kot celote.

V sedanjih stabilizacijskih prizadevanjih bi morali še bolj okrepiti in izpolniti obveščnost delavcev, tako posredno, še bolj pa neposredno, tako o uspehih, ki jih v posameznih temeljnih organizacijah dosegajo v stabilizacijskih prizadevanjih, kakor tudi o težavah, ki dnevno trkajo na vrata.

Stanje na področju zunanje likvidnosti Jugoslavije je v letu 1982 izredno zaostreno. Dosedanja prizadevanja gospodarstva, zlasti še na zunanjetrgovinskem in plačilno-deviznem področju niso dala zadovoljivih rezultatov. Izšel je zakon o deviznem poslovanju, ki je tudi vsebinsko usmeril vsa naša prizadevanja za izboljšanje sedanjega gospodarskega položaja. Istočasno smo prišli do ugotovitve, da zaradi spremenjenih pogojev poslovanja kot zaradi predvidevanj gospodarjenja vnaprej, ne

(Nadaljevanje na 10. strani)

Lužilnica na Javorniku (Foto I. Kučina)

PRISPEVEK K RAZMIŠLJANJU O DOLGOROČNEM RAZVOJU ČRNE METALURGIJE V SFRJ IN SRS

V tem času smo pričeli nenavadno velikih in dolgotrajnih recesij-skih in kriznih procesov, za katere še nimamo znanstveno dognanih vzrokov. V črni metalurgiji predvidevamo velike spremembe, zlasti glede na lokacijo velikih proizvodnih enot. Med ostalim predvidevajo novo proizvodnjo v državah v razvoju. Razmišlja se o smotrnosti avtarkične proizvodnje oz. delitve dela, in sicer tako, da predelovalne metropole zadrže proizvodnjo bolj kvalitetnih in zahtevnejših asortimentskih struktur. Dežele v razvoju pa naj bi razvile primarni del črne metalurgije. Verjetno so s tem porušene dosedanje koncepcije avtarkične proizvodnje jekla, ne glede na osnovne naravne pogoje, proizvodnjo osnovnih agregatov, varnostnih kriterijev.

Ti globalni premiki v bodoči vlogi črne metalurgije v naši družbi, organizaciji izdelave jekla v svetu bi morali biti prisotni pri našem gledano s stališča celotnega gospodarstva SFRJ in regionalno v okviru

Ker je gradivo uvodnega pomena, bi nadaljnje razmišljanje usmerili na posamezne sektorje, pri čemer bi upoštevali nujno delitev dela z neopredeljeno koordinacijo.

Na razvoj izdelave in porabe jekla vpliva in pogojuje mnogo dejavnikov, kot so: naravni pogoji — razpoložljive zaloge železovih rude, premoga itd., razvitost države in njena stopnja industrializacije, gospodarska struktura, razvoj tehnologije, oziroma sama razvitost proizvodnje črne metalurgije, pogoji, s katerimi se preskrbuje gospodarstvo z reprodukcijskim materialom, indirektni uvoz, racionalnost poslovanja s stališča preskrbe tržišča s kvaliteto in asortimentom jeklenih izdelkov, kot tudi s stališča organizacije kovinske industrije, oziroma dejavnosti, ki so intenzivni porabniki jekla in drugo.

Pri napovedovanju bodoče porabe je poleg naštetih dejavnikov posebno dobro treba poznati strukturo proizvodnje, zlasti pa razvojne načrte dejavnosti, ki so intenzivni porabniki jekla. Značilna razdroblje-

(Nadaljevanje na 8. strani)

TOZD ŽIČARNA

Avtorjem Janezu Komelu, Antonu Kelvišarju, Dušanu Prešernu, Avreliju Ravniku in Jakobu Šrancu je bilo za uvedbo zaščitnega plina za globinske peči EWB, ASEA in BBC v žarilnici hladne valjarne odobreno drugo posebno nadomestilo. V tehnološkem smislu realizacija tega projekta predstavlja velik napredek v tehnologiji, kar se kaže na večjem izplenu in na mnogo boljši kvaliteti pri izdelavi VAC-60 žice in trakov.

Avtorju Miroslavu Zupanu iz TOZD Vzdrževanja je bilo za uspešno predelavo mazanja drsnih ležajev gredi bobna in tesnenje pogonskih gredi odobreno prvo posebno nadomestilo. Pri starem načinu ma-

zanja drsnih ležajev gredi bobna je olje zaradi neustreznosti postavljenega odtoka iztekalo pri tesnilih in zaradi tega je bilo samo mazanje nezanesljivo. S predelavo odtokov je bila ta pomanjkljivost odpravljena. Dosežena je bila večja zanesljivost mazanja in manjša poraba olja.

TOZD VALJARNA BLUMING-ŠTEKEL

Avtorjema Igorju Mežku in Jožu Kastelcu iz TOZD Vzdrževanja je bilo za novo konstrukcijo podlagalnih prizem za duo delovne valje bluming ogrođja odobreno enkratno posebno nadomestilo.

(Nadaljevanje na 3. strani)

TUDI PRIPRAVE NA 10. KONGRES ZVEZE SINDIKATOV MORAJO BITI AKCIJSKE

Ta čas so v javni razpravi osnutki vseh dokumentov za deseti kongres Zveze sindikatov Slovenije, hkrati pa je v razpravi pismo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, ki ga je poslal vsem osnovnim organizacijam in organom sindikata v zvezi s »operativnim programom ukrepov in aktivnosti v SR Sloveniji za zagotavljanje odplačevanja posojil, najetih v tujini, in za ohranjanje proizvodnje, ki so ga pripravili izvršni svet skupščine SR Slovenije, Gospodarska zbornica Slovenije, samoupravna interesna skupnost za ekonomske odnose s tujino in banke.

Zaradi množice gradiv je nevarnost, da bi se spuščali v dolgeveze brezplodne razprave, ali pa da »zaradi dreves,« kakor pravim, »ne bi videli gozda«, to je temeljnega sporočila, ki izhaja iz vseh teh dokumentov. Že tradicionalno nevarnost pa je, da bi samo besedičili ali brezplodno ugotavljali in iz tega ne potegnili temeljnih nalog za vsakodnevno akcijsko delovanje osnovnih organizacij in organov zveze

sindikata. Pri tem gre seveda za temeljite spremembe v našem skupnem, družbenem obnašanju in obnašanju slehernega med nami. Akcijskih in drugih podobnih programov smo napisali že neizmerno veliko in v njih leta in leta ponavljali skoraj iste ugotovitve, zaključke in naloge, pa vendarle so se stvari zelo počasi ali sploh niso spreminjale.

(Nadaljevanje na 2. strani)

SKUPNA PROIZVODNJA V JUNIJU POD PLANOM

Po prvih nepopolnih podatkih so proizvodne temeljne organizacije naše železarn v mesecu juniju dosegle 121.358,5 tone skupne proizvodnje, kar je v odnosu na mesečni družbeni načrt 96,9 %, v odnosu na nekoliko zmanjšan mesečni operativni program pa 98,3 %. Za prodajo je bilo narejenih 33.052,4 tone izdelkov ali 91,4 % družbenega načrta, oziroma 92,8 % za malenkost zmanjšane operativnega programa.

Delavci v TOZD Plavž so v minulem mesecu izdelali 13.703,3 tone surovega grođlja in s tem za 3,8 % presegle mesečni družbeni načrt, ki je bil enak operativnemu programu, kljub temu, da so od 25. junija dalje zaradi okvare obratovali le z enim plavžem.

V temeljni organizaciji združenega dela Jeklarna so izdelali 37.743,6 tone surovega jekla in s tem za 1,6 % presegle mesečni družbeni načrt, za operativnim programom, ki je bil postavljen nekoliko višje, pa so zaostali za 5,6 odstotka.

Podrobne in dokončne rezultate s komentarjem, boste lahko prebrali v naši naslednji številki, 15. julija.

KRITIČNO O ŽELEZARSTVU, ZDRAVSTVU IN TURIZMU

Delovna skupina centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije je 30. junija in 1. julija obiskala jeseniško občino. Člani delovne skupine Katja Vadnal, Marija Zupančič-Vičar, Stefan Korošec, Franc Šifkovič, Stefan Nemec, Albina Tušar, Alojz Kalan, Marija Cigale, Janez Krevsl in Franci Keržan so skupaj s sekretarji osnovnih organizacij in odgovornimi poslovodnimi delavci v zdravstvu, turizmu in gostinstvu ter železarni Jesenice ocenjevali razmere, uresničevanje planov in možnosti razvoja v prihodnje.

(Nadaljevanje na 2. strani)

KRITIČNO O ŽELEZARSTVU, ZDRAVSTVU IN TURIZMU

(Nadaljevanje s 1. strani)

Vsi trije razgovori so bili v času po kongresu Zveze komunistov Slovenije in Zveze komunistov Jugoslavije, tako da so sodelujoči v razpravah in tudi v zaključkih izhajali tudi iz stališč in usmeritev kongresov. Nasploh pa so na vseh treh razgovorih dokaj ostro in samokritično ocenili delovanje članov zveze komunistov.

Kaj lahko in kaj mora narediti 48 članov zveze komunistov, ki delajo v zdravstvenih organizacijah jeseniške občine, da bi dosegli večjo učinkovitost zdravstvene službe, večjo povezanost z združenim delom, skratka, da bi pričeli delati po načelih svobodne menjave dela, je bilo eno od vprašanih, na katerega so iskali odgovor na razgovoru o razmerah v zdravstvu. Jeseniško zdravstvo namreč pesti vrsta problemov. Primanjkuje strokovnjakov, medicinske opreme, primernih prostorov, naložba v prizidek k bolnišnici je ostala nedokončana, kar vse je posledica zaostrenih gospodarskih pogojev in težkega položaja jeseniškega gospodarstva. Druga težava, na katero so posebej opozorili, je nedograjena samoupravna organiziranost delavcev zdravstvenih delovnih organizacij, ki se povezujejo v sestavljeno organizacijo. Doslej je bilo o tem izrečenih že precej besed, pa dogovorjenih in sprejetih veliko sklepov in dogovorov. Kot kaže, so bili dokaj gostobesedni pri sprejemanju dogovorov in sklepov, volja in interes pa sta posla takrat, ko bi bilo treba te sklepe uresničiti. O tem so se dogovarjali tudi na konferenci, ki jo je pripravil medobčinski svet zveze komunistov za Gorenjsko, pa kasneje na problemski konferenci o gorenjskem zdravstvu, tako da so razvoj in samoupravno organiziranost, povezovanje in razvijanje svobodne menjave dela z združenim delom jasno začrtani.

Delavci v jeseniškem zdravstvu se že več let srečujejo s pomanjkanjem denarja, saj je poraba zaradi razvosti zdravstvene službe in nizke zdravstvene kulture dela uporabnikov velika. Na razgovoru so ocenili, da bi poraba lahko omejili tudi z zmanjšanjem pravic iz zagotovljenega zdravstvenega varstva. Pripravili so celo predlog, katere zdravstvene pravice bi lahko manjšali brez škode, da bi se zdravstveni standard bistveno manjšal, vendar republiška zdravstvena skupnost o tem doslej še ni razpravljala. Takšen obseg pravic pa zahteva tudi precej denarja za solidarnostno pokrivanje stroškov v manj razvitih področjih. Pri tem pa o opozorili na to, da gorenjsko zdravstvo, ki je med bolj razvitimi v republiki, ne more opraviti vseh funkcij, in so se vprašali, kako to rešujejo tam, kjer imajo slabšo kadrovsko zasedbo in slabše tehnične možnosti. Ali to ne pomeni, da bomo sredstva za nekaj, česar jih ne moremo uresničiti?

Tudi na razgovoru v Železnari je bilo največ govora o ekonomskih in gospodarskih težavah in o prizadevanjih za boljše samoupravne pogoje. V proizvodnji se železarji srečujejo z velikimi in včasih kar zelo premošnjivimi težavami. Vse večkrat primanjkuje reprodukcij materialov in energije. Da bi zagotovili redno proizvodnjo, so v zadnjem času sklenili z domačimi proizvajalci več samoupravnih sporazumov, pohvalijo pa se tudi z uspehi pri izvozu, saj so kar 11,6 odstotka celotne letošnje proizvodnje prodali na tujem tržišču. Podatek je spodbuden, ima pa tudi nekaj nezaželenih učinkov. Z izvozom so za prodane jeklene izdelke na tujem realizirali le 82 odstotno

vrednost glede na cene na domačem tržišču, poleg tega pa je jeklo potrebujemo tudi doma. Železarji vidijo rešitev v razširitvi domače proizvodnje tistih izdelkov, ki jih sedaj uvažamo.

Zaradi pomanjkanja reprodukcijskega materiala in energije ne dosegajo planskih ciljev predvsem pri izdelavi kvalitetnih jekel. Delavski svet Železarne je 16. junija sprejel ukrepe, da bi povečali proizvodnjo, pa vendar še sedaj ocenjujejo, da verjetno ne bodo v tem uspeli. Morali bodo še bolj kot doslej zaostri delovno in tehnološko disciplino, izboljšati bo treba sistem informiranja, čimprej bo treba kadrovske izpolnitelne poslovni odbor. Težave imajo tudi v samoupravnem organiziranju. Kot kaže, so jih uspehi pri tem uspali, več časa porabijo za reševanje ekonomskih težav, vendar dejstvo je, da so pri dograjevanju in izpopolnjevanju samoupravljanja zaostali. Dogovorjene tudi nimajo dohodkovne povezanosti med temeljnimi organizacijami, pa tudi člani zveze komunistov so znotraj delovne organizacije akcijsko slabo povezani. Železarji so se o teh vprašanih dogovorili že pred dvema letoma na problemski konferenci zveze komunistov, pa od takrat do danes niso uresničili vseh dogovorov.

Na razgovoru so tudi opozorili na težave v pripravi na izgradnjo nove jeklarne 2. Že lep čas imajo pripravljeno dokumentacijo za pričetek gradnje, še vedno pa ni rešeno financiranje. Pri najemanju kreditov in pri združevanju sredstev je vse preveč težav, čeprav pomeni izgradnja nove elektrojeklarne le pet odstotkov vseh načrtovanih slovenskih investicij.

Turizem naj bi po srednjeročni usmeritvi jeseniške občine postal

pomemben dejavnik v gospodarstvu občine, saj je postavljen na drugo mesto, takoj za Železarno. Podatki o uspešnosti poslovanja kažejo, da prihodek v turizmu in gostinstvu zaostaja za rastjo ostalega gospodarstva. Na razgovoru so odgovorni delavci v jeseniškem turizmu to pojasnjevali z zaostrenimi pogoji gospodarjenja doma in v svetu, z nedograjeno turistično infrastrukturo in neokroženim programom vlaganj v smučišča in hotelske objekte v Gornjesavski dolini. Na razgovoru pa so izluščili še nekaj vzrokov: slaba kadrovska struktura, pomanjkljiva strokovna izobrazba delavcev, ki delajo v turizmu in gostinstvu, slaba turistična vzgoja, zapiranje v TOZD in hotele, nenoten nastop na trgu. Kot kaže, so odgovorne delavce zapeljali dosežki ugodni pogoji gospodarjenja v turizmu in je poslovna politika zaostala za novimi tržnimi razmerami. Tako se danes srečujejo s slabo zaposlenimi hoteli, z razdrobljeno ponudbo in slabo samoupravno organiziranostjo. Že več mesecev se dogovarjajo za izdajo skupnega projekta Kranjske gore, nimajo enotne recepcije, predolgo se dogovarjajo o turistični skupnosti, znotraj katere bi združili poslovne interese.

Mimo Kranjske gore se v tem času vali kolona tujih turistov, zaradi slabe reklame pa imajo od tega bore malo dohodka in deviz. Pomanjkljivosti in neposlovnih pristopov je še in še in komunisti, ki delajo v turizmu in gostinstvu, imajo nalogo, da poiščejo krivice za takšno stanje. Poiskati bo treba take delavce, ki bodo pripravljeno sodelovati, ki bodo pripravljeno prestopiti ozke okvire zapiranja, ki bodo imeli posluš za samoupravno organiziranost in ki bodo znali ponovno oživiti turizem v Gornjesavski dolini. S. H.

TUDI PRIPRAVE NA 10. KONGRES ZVEZE SINDIKATOV MORAJO BITI AKCIJSKE

(Nadaljevanje s 1. strani)

V naši dosednji praksi smo kaj radi kazali na napake in slabosti drugih in jih opozarjali na naloge in kaj bi morali in kaj niso naredili ter obšli lastne odgovornosti in naloge. Mnogokje so se držali strateškega načela, da je najboljša obramba neprestano napadanje, da so s tem prikrivali lastno nedelo in napake. To se je in se dogaja v temeljnih sredinah, kakor tudi v različnih organizacijah. Zaostrene gospodarske razmere, ki lahko celo ogrozijo našo socialistično demokracijo in neodvisnost, pa nas opozarjajo na stremitev in skrajno zaostrite odgovornosti, ki se pri posameznikih mora stopnjevati glede na njihov položaj v družbi. Žal so v dosednji praksi nekateri od teh bolj kazali na odgovornost drugih, na svojo pa pozabljali.

Premostitev vsega tega je tudi pogoj, da se bodo razprave o navedenih dokumentih spreminjale tudi v vsakodnevne akcije osnovnih organizacij in organov zveze sindikatov in da bomo v te razprave in akcije vključili slehernega člana zveze sindikatov oziroma delavca. Temeljna pozornost v razpravah o nalogah, ki izhajajo iz osnutkov dokumentov za 10. kongres Zveze sindikatov Slovenije in ki so prepletale tudi vse kongrese zveze komunistov, bi morala veljati naslednjim področjem:

- skrb za gospodarno in izvozno usmerjeno proizvodnjo ter proizvodnjo, ki zagotavlja zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb, ki bo slonela na večji uporabi znanja in sodobne tehnologije, na dobrem izkoriščanju proizvodnih zmogljivosti, delovnega časa, ustreznih organizacij ter smotrni in racionalni porabi surovin in energije,
- nenehnim prizadevanjem za bolj kakovostno in učinkovito združevanje dela in sredstev,
- uveljavljanju delavčevega samoupravnega družbenoekonomskega položaja pri obvladavanju pogojev za pridobivanje dohodka in njegove porabe, ki vključujejo tudi delovanje delegatskega sistema in celotnega sistema socialistične demokracije,
- realnemu in usklajenemu planiranju na osnovi opredeljenih razvojnih ciljev in z upoštevanjem danih materialnih možnosti, kakor tudi vprašanjem produktivnega zaposlovanja in celotne kadrovske politike (usmerjanje, štipendiranje, izobraževanje za delo in ob delu in podobno),
- naložbeni dejavnosti, ki mora zagotavljati potrebne strukturne spremembe v gospodarstvu, ob upoštevanju vseh omejitvenih ukrepov,

- omejevanju skupne in splošne porabe, oziroma zagotavljanju realnega obsega v okviru dogovorjenih družbenih usmeritev in realno ustvarjenega dohodka,
- delitvi osebnega dohodka pa delu in rezultatih dela s poudarkom na delu v temeljnih delovnih razmerah ter skrbi, da bo rast osebnih dohodkov imela podlago v večji produktivnosti dela in v redno ustvarjenem dohodku.

Iz teh temeljnih vprašanj v bistvu izhajajo vsa druga področja, ki jih obravnava osnutek resolucije in ki se bodo logično in dialektično prepletala s temi vprašanji.

Naj prispevek k predkongresnim razpravam sklenemo z enim od sklepov, opredeljenih v resoluciji tretjega kongresa samoupravljalcev Jugoslavije, ki se glasi:

»Kongres meni, da je odločen boj za večjo odgovornost življenjska potreba naše družbe; da je nujno potreben stalen in konkreten boj za odkrivanje posamične in kolektivne odgovornosti v vseh okoljih in na vseh ravneh, od temeljne organizacije združenega dela in krajevne skupnosti do federacije; da je treba razvijati konkreten in učinkovit sistem za odkrivanje raznih deformacij in zlorab ter uvesti zakonske ukrepe proti njihovim nosilcem; da so potrebni tudi drugi ustrezni ukrepi, kot je odstranitev s položaja, odstop in odstop.«

PREDSTAVLJAMO PREDSEDNIKE SAMOUPRAVNIH ORGANOV

Danes predstavljamo predsednika odbora samoupravne delavske kontrole v TOZD Transport VITODRAGA NOČA. V tej mandatni dobi je bil pravzaprav izvoljen za podpredsednika odbora, ker pa je predsednik sprejel drugo zadolžitev, je prevzel dolžnosti predsednika. Je električar specialist. Že štirinajst let dela v Železnari, zaradi kadrovskih težav v temeljni organizaciji se je prekvalificiral v avtoelektrikarja.

Vito je doslej sklical eno sejo od petih, kolikor jih je imel odbor v tem mandatni dobi. Že na konstituantni seji so se dogovorili, da bodo delali po programu, ki ga je predlagal tedanji predsednik odbora. Program vsebuje obravnavo poslovnega poročila, porabe sredstev za reprezentanco, nadurnega dela, ur za manjkajoče, koriščenja službenih avtomobilov, službenih potovanj, izredno plačanih dopustov, izkoristka delovnega časa, ukrepov za izboljšanje delovne discipline, pritožb delavcev temeljne organizacije in varstva pri delu. Vsaki šest mesecev pa naj bi odbor obravnaval koriščenje rednih letnih dopustov, materialno službo, usklajenost osebnih dohodkov, popolnitev deficitarnih delovnih mest, nesreče pri delu, dodelitev stanovanj in gradbeni posojila, ogrevanje obrata ter podobno.

Odbor se na svojih sejah oklepa sprejetega programa, vendar največ časa po njegovih besedah namenja obravnavi nadurnega dela. To točko dnevnega reda obravnavajo na vsaki seji odbora. Sproti ugotavljajo, da so opravljene nadure upravičene glede na opravljeno delo in število manjkajočih delavcev. Največ nadur opravijo vozniki osebnih avtomobilov že zaradi narave svojega dela. Odbor ne more vplivati na število njihovih nadur, saj je to odvisno od potreb po prevozu po drugih temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih. Lahko le pozivajo uporabnike, da prevoze čim bolj racionalno planirajo. »Tudi vzdrževalci opravimo precej nadur,« je še pojasnil. »Delamo samo dopolne in če pride do kakšne okvare, ostanemo v službi tudi po rednem delovnem času, vendar pazimo, da ne presežemo limita 48 nadur.«

Precej težav je tudi pri premikah in kurčjih, za katere je značilna velika odsotnost z dela. To so predvsem mladi delavci. Med njimi je precej takih, ki že v začetku leta porabijo ves dopust, ko jim ga zmanjka, pa gredo na bolniško. Zaradi nadomeščanja manjkajočih delavcev se potem tudi nabere dosti nadur. Pri zmanjšanju

neopravičenih izostankov in bolniške odsotnosti pa smo v zadnjem času vendarle dosegli nekaj uspehov.

Največ iniciativ je doslej odbor dobil od vodje temeljne organizacije. Delavci s svojimi pritožbami in priporočili ne seznanjajo odbora, ampak največkrat kar delavski svet, svojega delovodjo ali pa vodjo temeljne organizacije, ki take primere potem prepusti v obravnavo odbora. Največkrat pa pritožbe delavcev ali njihovih problemov obravnavajo na sejah sindikalne organizacije, s katero odbor samoupravne delavske kontrole dobro sodeluje. Ne sodelujejo pa z osnovno organizacijo ZK in z mladinsko organizacijo.

»V temeljni organizaciji se med seboj dobro poznamo in majhne nepravilnosti radi zamočimo zaradi miru v hiši, tiste pa, ki že povzročajo nezadovoljstvo ali kake druge težave, rešujemo na sestankih delovnih skupin in zato sploh ne pride do njihove obravnave na sejah odbora samoupravne delavske kontrole,« je povedal. Omenil je tudi, da je prisotnost članov odbora na sejah skoraj popolna, vabilu pa se vedno odzovejo tudi vodje vseh treh oddelkov v temeljni organizaciji, ki jih redno kličejo na sejo odbora. Člani odbora so izvoljeni tako, da vsako področje dela v temeljni organizaciji zastopa vsaj eden od njih, ker so le tako lahko seznanjeni s problemi v vseh delovnih okoljih v temeljni organizaciji. Člani odbora so pri delu tudi precej aktivni. Vito je tudi povedal, da ima kot predsednik odbora dosti dela. Veliko se je treba posvečati delu v odboru, zato pa skoraj da ni časa, saj je treba najprej opraviti svoje redno delo.

»Na zadnji seji odbora smo obravnavali sestankovanje med delovnim časom. Ugotovili smo, da zaradi tega izgubimo precej delovnih ur. Najbolj bi bilo, ko bi sestanke lahko skliceval po rednem delovnem času, toda zaradi dela v turnusu na večini delovnih mest v temeljni organizaciji je to neizvedljivo. Dosti delovnega časa pa bi prihranili, ko na sestanke samoupravnih organov ali odborov ne bi vabili tistih, ki niso člani teh organov. Jaz na primer, kot predsednik odbora samoupravne delavske kontrole prisostvujem sejam izvršnega odbora sindikata. Namesto tega lahko dobim kratek povzetek sestanka v tisti obliki oziroma zapisnik in tako prihranim nekaj delovnih ur.«

V elektromehanični delavnici, kjer Vito dela, je šest sodelavcev. Vzdržujejo vse elektro naprave na lokomotivah, vilicah in avtomobilih v svoji temeljni organizaciji, pa tudi vse signalne naprave, nakladalne in razkladalne stroje v Železnari ter vse elektro vilice, ki jih imajo v nekaterih temeljnih organizacijah.

Pri njihovem delu jih še najbolj pesti pomanjkanje rezervnih delov. Lokomotive na primer so francoske ali nemške izdelane in rezervne dele je treba uvoziti od tam. Trudijo se, da bi kar največ nadomestnih delov izdelali sami, toda ti deli niso nikoli taki kot originalni in lahko skozi daljše obdobje povzročijo, da se prvotne okvare še povečajo.

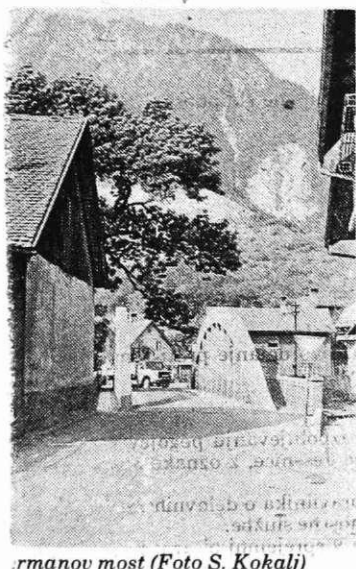
»Nihe nas ne obvesti o nabavi novih strojev,« je še dodal. »V marsikaterem primeru bi lahko svetovali, katere rezervne dele je treba nabaviti zraven. Kupujemo tudi stroje različnih firm. Mnogokrat bi se splačalo odšteti za kak stroj nekaj več denarja, samo da bi bil iz iste firme kot ostali. Tako bi njegove rezervne dele lahko uporabili tudi za druge podobne stroje. Finančne težave res obstajajo in včasih je treba kupiti tisto, kar se tisti trenutek lahko kupi, toda na koncu je vse preveč različnih tipov strojev in za vsakega posebej je treba imeti rezervne dele na zalogi.«

Plavžarja (Foto I. Kučina)

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

ŽELEZAR

Železnarjev most (Foto S. Kokalj)

INOVACIJSKA DEJAVNOST V PRETEKLIH DVEH MESECIH

(Nadaljevanje s 1. strani)

Valjavniško ogrodje bluming-štel je osnovno ogrodje v valjarni bluming. Med valjanjem se valja izrabljata, zato je potrebno vsake tri do štiri dni valje zamenjati. Valja se izvlačita in vračata v ogrodje istočasno, tako da spodnji leži na sahen in postelji, zgornji pa je postavljen na spodnjega. Da lahko zgornji valj postavlja na spodnjega, morajo na podstavke polagati posebne prizme. Polaganje prizem je zlasti na pogonski strani težavno in nevarno zaradi pomanjkanja prostora. Avtorja predloga sta sedanje prizme nadomestila z novimi, s čimer sta bistveno prispevala k varnejšemu in lažjemu delu.

Avtorjema Janču Rozmanu in Jožu Ravniku je bilo za izdelavo notranjih obrobov ležajev odobreno enkratno posebno nadomestilo. Prijavitelja sta se, glede na situacijo, v kateri so bili izvajalci remonta valjarne bluming, odločili izdelati notranje obrobo v TOZD Strojne delavnice. Sama tehnologija izdelave je zelo zahtevna in pri nas neobičajna. Da pa je bila tehnologija izdelave pravilna in da je bila dosežena ustrezna kvaliteta, je dokazano s tem, da po enoletnem obratovanju ni bilo okvar na teh kotalnih ležajih.

TOZD JEKLOVLEK

Avtorju Janču Čufarju iz TOZD Vzdrževanje je odbor za gospodarstvo odobril izplačilo drugega posebnega nadomestila za premetitev in zaščito sonde za doziranje peska na stroju Fischer.

Na peskarskem stroju Fischer je bila za doziranje peska nameščena sonda na izstopnem delu nad žico med obema predravnalnima strojema. Čeprav je bila zaščiten pred udarci s strani, jo je prednji del žice večkrat poškodoval ali pa odtrgal s podnožja. Pogosto so se pojavljale napake na priključnem vodu. Zaradi pogostih mehanskih poškodb na sondi, dovodnem priključku in napajalnem delu za sondo se je avtor odločil, da sondo za doziranje premesti in zamenja z drugo, ki je primernejša za določanje pozicij žice v ravnalnem stroju.

Avtorjema Jožu Odarju in Stanetu Pagonu je bilo odobreno drugo posebno nadomestilo za uspešno izvedeno predelavo sklopne gredi na brusilnem stroju Ludköping. Zaradi pogostih okvar na tem brusilnem stroju v brusilnici jeklovleka sta avtorja pričela razmišljati, kako bi napako odpravila. Ta stroj služi za grobi odvzem paličnega jekla in prenaša velike obremenitve, ker ima velik odvzem in tudi vložek je vedno ovalne oblike, oziroma izven toleranc. Avtorja sta izvedla predelavo sklopne gredi ter s tem zmanjšala zastoj ter materialne stroške menjav gredi.

Avtorju Viktorju Žanu je bilo odobreno drugo posebno nadomestilo za izdelavo tesnil za brusilni stroj GEP 8. Tesnila je izdelal z noži, ki se nanašajo na izum P 2449/77 »stružni noži za obdelavo umetnih mas«. Po mnenju komisije je inovacije v TOZD Jeklovlek je avtor z navedeno izdelavo preprečil enomesečni zastoj in s tem omogočil normalno delo.

TOZD ENERGETIKA

Avtorju Mirku Zupanu iz TOZD Vzdrževanje je odbor za gospodarstvo odobril enkratno posebno nadomestilo za zamenjavo motorgeneratorne grupe z usmernikom. Poleg drugih naprav so v kisikarni SAVA v obratovanju tudi batni kompresorji »Ingersoll«. Pri batnem kompresorju se je med obratovanjem večkrat pojavljala napaka na enosmernem generatorju, kar je povzročalo motnje v obratovanju in pogoste menjave. Avtor predlagane izboljšave je samoiniciativno izvedel predelavo z domačimi sestavnimi deli in materiali ter tako omogočil zanesljivejšo obratovanje kompresorja.

Odbor za gospodarstvo je obravnaval tudi prijavo tehnične izboljšave Otone Endliherja in jo v skladu s 14. členom samoupravnega sporazuma o inovacijah v SOZD Slovenske železarne, ki določa, da je tehnično izboljšavo potrebno prijaviti najkasneje v enem letu po izvedbi, zavrnili. Ta prijava je bila v skladu s sporazumom zastarana.

TOZD HLADNA VALJARNA BELA

Avtorjem Alojzu Mesojedcu, Srečku Kavčiču in Matiju Urhu je bilo odobreno izplačilo enkratnega posebnega nadomestila za izdelavo dvizne mize za uvajanje traku skozi varilnik linije CBL.

Za uvajanje traku skozi varilnik na CBL liniji se je prvotno uporabljala horizontalna pomična miza. Zaradi nepravilne geometrije traku je prihajalo do pogostih zatikanj traku ob mizo, ki je bila zato večkrat v popravilu. V času popravila pomične mize je moral delavec ročno uvajati trak skozi varilnik tako, da je moral od komandnega pulta priti do stroja in z drogom dvigniti trak do valjčnega vstopnega držala.

To ročno uvajanje traku skozi varilnik je bilo naporno in nevarno opravilo za zaposlene delavce. Prijavitelji izboljšave so izdelali novo dvizno mizo, ki deluje na drugačen način kot prvotna izvedba. V proizvodnji se je dobro obnesla, saj pri enoletnem obratovanju ni bilo nobenih težav.

Odbor za gospodarstvo je obravnaval tudi idejni predlog Matija Urha, ki se nanaša na funkcionalno predelavo ožemalnikov emulzije ZRM ogrodja ter sprejel sklep, da se predlog ne izvede, saj je prišlo do tehnološke zahteve, da se na valjavniškem stroju ZRM uporabljata oba ožemalnika, in sicer za valjanje z emulzijo valjčni ožemalnik, za valjanje z mineralnim oljem pa ploščati ožemalnik. Te možnosti pa predlagana ideja nima. Komisija za inovacije se je z avtorjem dogovorila, da svoj idejni predlog predela in pri tem upošteva sedanje zahteve in pomanjkljivosti, ki se bodo pri ožemanju s ploščatim ožemalnikom še pokazale.

TOZD ELEKTRODE

Odbor za gospodarstvo je na svoji seji obravnaval in odobril predlog za enkratno posebno nadomestilo pokojnemu Viktorju Kokošarju za izdelavo posebnega odvijalca na rezalnih strojih. V rezalnici poteka razrez žice za izdelavo elektrod na rezalnih strojih. Pred predelavo je dobava vlečene žice potekala v kolobrajih. S predelavo odvijalca sistema pa je možna dobava žice v koših, kar ima več prednosti tako za TOZD Elektrode kot tudi za TOZD Žičarno. Prednosti, ki se kažejo z izvedeno izboljšavo, so predvsem v zmanjšanem izmečku, čistejši žici, zmanjšanem fizičnem delu rezalk in žičarjev ter poenostavljenem transportu.

Avtorjema Ludviku Podlesniku in Jožu Kralju je bilo odobreno izplačilo drugega posebnega nadomestila za uvedbo mletja odpadne opeke na mlinu I. Z ukinitvijo proizvodnje v obratu šamotarna so bile ob zmanjšanju mletja ognjestalnega materiala dane tehnične možnosti zamletje odpadne opeke in surovin za lastno uporabo za izdelavo dodatnih materialov za varjenje. Ker granulati za mletje opeke ni bil pogoj, sta avtorja prišla na idejo, da izpeljeta tok materiala mimo mlina, to je od drobilca prek elevatorja in trakov direktno v silose. Z izločitvijo krogljčnega mlina se pojavlja prihranek pri zamudnem čiščenju mlina, poleg tega se je podaljšala vzdržnost naprav za mletje.

TOZD VALJARNA ŽICE IN PROFILOV

Avtorjema Jožu Šlibarju, Francu Smoleju in Edu Dolžanu je bilo

odobreno prvo posebno nadomestilo za predelavo odvodnega lijaka na krožnem vodilu proge profila 320 mm. V krožno vodilo so vgrajeni valjčki, na izstopu krožnega vodila pa je bil vgrajen odvodni lijak iz litine. Odvodni lijak je služil za usmeritev valjanca. Pri drsenju skozi odvodni lijak ga je valjanec obrabljaj, zato ga je bilo potrebno ob rednem tedenskem remontu zamenjati z novim ali popravljenim. Obraba odvodnega lijaka je kvarno vplivala na valjanec, saj se je na njem pojavljala risavost, kar je negativno vplivalo na kvaliteto izdelka. Avtorji so izvedli predelavo, ki se je izkazala kot zelo uspešna, saj so v enoletnem obratovanju zamenjali le dva valjčka.

Avtorjema Avreliju Ravniku in Jakobu Šrancu je bilo odobreno izplačilo enkratnega posebnega nadomestila za vgraditev stranskih plinskih gorilnikov za zemeljski plin pred izenačevalno cono ogrevne peči. Podajna peč Custodis za ogrevanje gredic ima dve coni: ogrevno in izenačevalno. Prehod med obema conama je najnižji del oboka peči. Pri pomiku vložka iz ogrevne cone skozi najnižji del oboka v izenačevalno cono je temperatura vložka padla. Zaradi neenakomernega pregretja vložka je pri valjanju na Jumping valjavskem ogrodju prihajalo do krivljenja valjancev, kar je povzročalo kratkotrajne zastoj. Avtorja izboljšave sta ta problem rešila tako, da sta na stranski steni izenačevalne cone vgradila dva dodatna gorilnika, ki sta priključena na obstoječi vod zemeljskega plina. Gorilnika sta samostojno zasnovala in projektirala ter pri tem upoštevala namen uporabe, možnost široke regulacije, enostavnost in prilagodljivost za pogoje dela v peči. Z vgraditvijo gorilnikov v prehod med conama sta precej eliminirala slabo pregretje vložka. Sedaj ostane temperatura vložka pri podajanju iz ogrevne v izenačevalno cono konstantna. Vložek je enakomerno pregret, s tem pa je odpravljen eden od vzrokov za krivljenje valjancev na Jumping valjavskem ogrodju.

TOZD PLAVŽ

Avtorjema Francu Hudolinu in Stanislavu Fekneru je odbor za gospodarstvo odobril izplačilo posebnega nadomestila za zamenjavo vibratorjev s transportnimi trakovi pod silosi za drobni koks v objektu številka 30. Na dozimih vibratorjih na silosih za drobni koks so bili v prvotni izvedbi montirani vibratorji s Poljske. Vibratorji so bili stalno v okvarah, pri obratovanju pa so povzročali velik hrup. Dotrajane vibratorje so zamenjali z enakimi, ki so odpadli na silosih za sinter in koks. Ko jih je zmanjkalo, so jih zaradi dotrajanosti morali pogostejše popravljati, oziroma menjati tuljave.

Avtorja tehnične izboljšave sta vibratorje zamenjala s transportnimi trakovi, ki so odpadli na tehničah v objektu 17. S to zamenjavo je skoraj v celoti odpadlo vzdrževanje trakov in menjava tuljav. Zmanjšal se je tudi hrup s 107 na 72 dB, kar je velik prispevek k boljšim varnostnim razmeram oziroma delovnim pogojem.

I. P.

OBVESTILA KOLEKTIVU – OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 12. DO 18. JULIJA

12. julija, JANEZ POLJŠAK, vodja splošnega sektorja, Jesenice, Hrušica št. 12;
13. julija, JAKOB MEDJA, vodja OTK, Jesenice, Titova 1-A, štev. tel. 81-117;
14. julija, IVAN TUŠAR, vodja kadrovskega sektorja, Blejska Dobrava 16-B, štev. tel. 83-082;
15. julija, FRANC RAVNIHAR, vodja TOZD Žična valjarna, Lipce št. 7;
16. julija, JOŽE KOŠIR, vodja TOZD Transport, Mojstrana, Triglavskaja 17, štev. tel. 89-022;
17. julija, BORIS PESJAK, vodja FRS, Jesenice, Cesta revolucije 2-A, štev. tel. 82-726;
18. julija, JANEZ BIČEK, vodja TOZD Transport, Jesenice, Udarca št. 9, štev. tel. 83-193.

Dežurstvo je vsak delovni dan od 14. do 7. ure zjutraj naslednjega dne in sicer tako, da je dežurni v tem času dosegljiv doma. Ob sobotah, nedeljah in praznikih traja dežurstvo od 7. ure do 7. ure naslednjega dne. V času dežurstva mora dežurni opraviti en obhod po Železarni, svoja zapažanja vpisati v dežurno knjigo ter o tem poročati ob predaji dežurstva članu poslovnega odbora.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK – 12. 7.	DUŠAN BAK	FRANC BERNIK
TOREK – 13. 7.	IVAN KODRIČ	VLADO REPE
SREDA – 14. 7.	DUŠAN SMID	JANEZ FALETIČ
ČETRTEK – 15. 7.	MIHA ŠLIBAR	MARJAN TRONTELJ
PETEK – 16. 7.	JOŽE HRIBAR	SASO DOLINAR
SOBOTA – 17. 7.	BERTI KRAPEŽ	MIRKO ZUPAN
NEDELJA – 18. 7.	JOŽE ZIDAR	IGOR MEŽEK

Telefon dežurnega za vzdrževanje v Železarni je: 3549
vezni telefon je: 2317
Na redne delovne dni dela dnevni dežurni od 14.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure
Na proste sobote, nedelje in praznike dela: dnevni dežurni od 6.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure
Predaja poslova se izvede v sobi tajništva vzdrževanja št. 5 v upravni stavbi TOZD Vzdrževanje.

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 12. do 17. julija bodo delale naslednje obratne ambulante:
DOPOLDNE: I. obratna ambulanta – dr. Nada Jensterle in IV. obratna ambulanta – dr. Marija Može-Kovačič
Dispanzer za borce: dr. Marija Može-Kovačič
DOPOLDNE: II. obratna ambulanta – dr. Janez Resman in III. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec
SOBOTA, 17. julija, samo dopoldne: II. obratna ambulanta – dr. Janez Resman in III. obratna ambulanta – dr. Želimir Cesarec

ZOBNE AMBULANTE:

DOPOLDNE: II. zobna ambulanta – dr. Alojz Smolej
Za borce: vsak dan od 11. do 12. ure.
DOPOLDNE: III. zobna ambulanta – dr. Bela Gazafi
V SOBOTO, 17. julija, samo dopoldne: III. zobna ambulanta-dr. Bela Gazafi.

KANDIDATOM ZA GRADNJO V OKVIRU ZADRUGE »ŽELEZAR«

Zadruga »Železar« je v letu dni svojega obstoja že dokazala, da je v okviru nje možno hitreje, organizirano in z večjo družbeno pomočjo priti do lastne stanovanjske površine. Rezultati dobrega organiziranega pristopa k delu so že vidni na Belem polju na Hrušici, začetna aktivnost pa je že stekla tudi na lokaciji Rodine II.

S to informacijo hočemo samo opozoriti kandidate, ki še razmišljajo o pristopu v zadrugo, da je trenutno možno dobiti lokacijo za gradnjo še na Belem polju (vrstna hiša), medtem ko je za obstoječi zazidalni načrt za Rodine II že dovolj kandidatov.

S tem ni zaprt vstop v zadrugo, saj je preko nje možno graditi tudi na lokacijah, kjer ni organizirana gradnja in si zadrugnik sam pridobi gradbeno in lokacijsko dovoljenje, ali pa kot član zadruga čaka na možnosti, ki se bodo v prihodnje še pokazale.

Izvršni odbor zadruga

Po sklepu odbora za delovna razmerja delovne skupnosti KSI, z dne 1. julija 1982.

OBJAVLJAMO

prosta dela in naloge
»vrtar II« šifra 5546 D-3 6. ktg. 4 osebe

POGOJI:

- poklicna šola ali osemletka,
- da je zdravstveno sposoben za opravljanje nalog,
- da ni bil obsojen niti v postopku za kaznivo dejanje proti temeljem socialistične samoupravne družbene ureditve,
- eno leto delovnih izkušenj.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v roku 15 dni po objavi na kadrovski sektor Železarne Jesenice, z oznako »za delovno skupnost KSI«.

Izbira bo opravljena v skladu z določbami pravilnika o delovnih razmerjih in pravilnika o organizaciji in delu splošne varnostne službe. Posebne prijavnice dobite pri kadrovskih ali v sprejemni pisarni kadrovskega sektorja.

UDELEŽBA NA VOLITVAH 29. JUNIJA V SAMOUPRAVNE ORGANE SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE

TOZD – DEL. SKUP.	Po imenu	Glasovalo št.	%
PLAVŽ	228	164	71,9
JEKLARNA	708	476	67,2
LIVARNA	88	78	88,6
VALJARNA BLUMING-ŠTEK.	374	298	79,7
VALJARNA ŽICE IN PROF.	171	136	79,5
VALJARNA DEBELE PLOČ.	164	140	85,4
HLADNA VALJ. BELA	270	202	74,8
HLADNA VALJ. JESENICE	226	178	78,8
ŽICARNA	264	197	74,6
PROFILARNA	72	62	86,1
VRATNI PODBOJI	64	47	73,4
JEKLOVLEK	149	120	80,5
ELEKTRODE	250	206	82,4
ZEBLJARNA	84	66	78,6
STROJNE DELAVNICE	326	274	84,0
REMONTNE DELAVNICE	504	405	80,4
VZDRŽEVANJE	559	404	72,3
ENERGETIKA	245	200	81,6
TRANSPORT	373	279	74,8
DRUŽBENA PREHRANA	169	140	82,8
KO-FI	300	246	82,0
KSI	340	273	80,3
SEO-TKR-NG	492	387	78,7
MONTER	286	191	66,8
SKUPAJ	6.706	5.169	77,1

SAMOUPRAVNI ORGANI V PRETEKLEM TEDNU

21. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO PRI DELAVSKEM SVETU ŽELEZARNE

Predsednik odbora za gospodarstvo Janez PIKON je 30. junija sklical 21. sejo odbora, na kateri so poleg pregleda sklepov prejšnje seje obravnavali SANACIJSKE PROGRAME TEMELJNIH ORGANIZACIJ, KI SO V PRVEM ČETRTLETJU LETOŠNJEGA LETA POSLOVALE Z IZGUBO, METODOLOGIJO PLANIRANJA V SOZD SZ IN ŽELEZARNI JESENICE, analizo finančnega rezultata za mesec maj in kumulativno za pet mesecev letošnjega leta, oceno izvrševanja skupne in blagovne proizvodnje ter realizacije za mesec junij, predlog programa skupne in blagovne proizvodnje ter realizacije za mesec julij, ter predloge pravnega, prodajnega in nabavnega sektorja.

Po pregledu sklepov prejšnje seje, ki jih je podal član poslovnega odbora Božidar Bartelj, so ugotovili, da so sklepi izvršeni ter se strinjali tudi s popravkom sklepa, ki se nanaša na nabavno vrednost cisterne za odvoz emulzij za TOZD Hladna valjarna Jesenice.

Odbor za gospodarstvo je obravnaval programe ukrepov za odpravo izgub v prvem četrtletju za temeljne organizacije Plavž, Valjarna debele pločevine, Vratni podboji, Družbena prehrana in Strojne delavnice. Na osnovi podane obrazložitve vodij omenjenih temeljnih organizacij in razprave so na seji sprejeli naslednje ugotovitve:

- programi ne vsebujejo ugotovitev glede morebitne odgovornosti vodstva, organov upravljanja ali posameznikov za nastalo izgubo;

- ukrepi za odpravo izgub so v glavnem zelo splošno opredeljeni, tako da bo kontrola izvajanja ukrepov zelo težka. Zaradi tega odbor za gospodarstvo predlaga, da se ukrepi čim bolj konkretizirajo s številkami.

Odgovornost za izvedbo posameznega ukrepa ne more biti porazdeljena na več izvajalcev. Zahtevajo, da je za izvedbo vsakega ukrepa odgovorna samo ena oseba, ki mora biti tudi poimensko navedena.

Za posamezne programe je odbor predlagal:

- Program ukrepov temeljne organizacije PLAVŽ naj se dopolni z zahtevo za čim hitrejšo dokončno usposobitev turbobetrila GHH.

- V program ukrepov temeljne organizacije VRATNI PODBOJI naj se vnese zahteva za odločitve glede nadaljnje perspektive temeljne organizacije.

- V program ukrepov temeljne organizacije STROJNE DELAVNICE naj se vnese zahteva po izdelavi realne analize dosedanjega delovanja sistema GEORGA za planiranje in terminiranje proizvodnje. Vodstvo in organe upravljanja temeljne organizacije Livarna naj se seznani z oceno njihovega dela iz programa ukrepov TOZD Strojne delavnice.

O metodologiji planiranja v SOZD Slovenske železarnice in železarni Jesenice je spregovorila Maruša DROLC, vodja oddelka za ekonomske analize in planiranje. Člani odbora so ugotovili, da metodologija

omogoča kvalitetno, strokovno in pravočasno izdelavo planskih dokumentov. Metodologija naj predvidi tudi ukrepe do odgovornih nosilcev v primeru prekoračitve terminov za izvedbo posameznih dejavnosti letnega gospodarskega načrta. Čimveč aktivnosti v zvezi s pripravo letnega gospodarskega načrta naj se izvaja s pomočjo računalniških obdelav. Odbor meni, da se bo s tem čas priprave skrajšal, istočasno pa se bo možno hitreje prilagajati vsem spremembam s tega področja. Odbor za gospodarstvo je sklenil, da posreduje gradivo skupno s svojimi stališči v razpravo in sprejem po temeljnih organizacijah oziroma delovnih skupnostih.

Pri obravnavanju analize finančnega rezultata za mesec maj in kumulativno za pet mesecev letošnjega leta so poleg običajnih oziroma ustaljenih ugotovitev člani odbora ugotovili, da je bil izvoz v petih mesecih letošnjega leta v skladu z usmeritvami, ki smo jih sprejeli z gospodarskim načrtom.

Strokovni sodelavec iz oddelka za operativno planiranje proizvodnje Miloš PISČANEC je člane seznanil

z oceno izvrševanja operativnega programa skupne in blagovne proizvodnje ter realizacije za mesec junij, podal pa je tudi predlog operativnega programa za mesec julij. Odbor je potrdil znižanja operativnega programa v skupni proizvodnji gradiva v TOZD Plavž zaradi okvare elektromotorja vetrila v aglomeraciji.

V nadaljevanju se je odbor vzel na znanje pojasnilo iz temeljne organizacije Žičarna v zvezi s sklepom 19. seje odbora za gospodarstvo pri delavskem svetu Železarnice, ki se nanaša na nepravilno tehtanje reklamirane žice v TOZD Žičarna.

Na predlog pravnega oddelka so ustrezno potrdili dve vlogi, na predlog nabavnega in prodajnega sektorja pa so se strinjali z odpisi oziroma pripisi razlik, ki nastanejo pri uvoznih oziroma izvoznih zaključkih.

D. M.

Železarski globus

NIGERIJA

V nigerijski zvezni državi Kwara so odkrili novo nahajališče kakovostne železove rude, katere zalogo cenijo na okoli dve milijardi ton. Nadaljne raziskave bodo pokazale, če bodo te rezerve zadostovale za normalno preskrbo nigerijske železarske industrije, ko bodo že druga nahajališča izčrpana. Na istem področju so odkrili tudi nahajališče manganove rude, katere kakovost in eventualno ekonomičnost izkoriščanja prav tako raziskujejo.

DS za komercialne in finančne zadeve

12. SEJA DELAVSKEGA SVETA

V petek, 2. julija, je bila 12. seja delavskega sveta delovne skupnosti za komercialne in finančne zadeve. Delegatom so bila v obravnavo in sklepanje posredovana naslednja vprašanja:

- pregled izpolnjevanja sklepov 11. seje in potrditev zapisnika,
- sprememba srednjeročnih planskih aktov za obdobje 1981–85,
- ocena poslovanja do konca leta in naloge, ki pogujejo realizacijo,
- poročilo razpisne komisije za dela in opravila vodje komercialnega sektorja.

Delegati so potrdili zapisnik 11. seje in ugotovili, da so sklepi realizirani ali pa so v izvajanju. Pri pregledu izvrševanja sklepov predhodnih sej je delavski svet ugotovil, da še vedno ni realiziran sklep 7. seje z dne 29. decembra 1981 o pregledu skladišč s predstavniki oddelka za

varstvo pri delu in odgovornih oseb delovne skupnosti.

Član poslovnega odbora Tone Varl je prisotne seznanil s spremembami srednjeročnih planskih aktov za obdobje 1981–85. Poudarjene so bile glavne značilnosti sprememb in s tem v zvezi tudi nove naloge s področja prodaje in nabave. Ugotovili so, da so vse samoupravne delovne skupine obravnavale spremembe srednjeročnih planskih aktov in niso imele bistvenih pripomb, zato so jih potrdili. Pri tem je bilo poudarjeno, da osebni dohodki ne bi smeli zastajati za življenjskimi stroški in da so planirane naložbe nujno potrebne, ker z obstoječo opremo ne dosegamo kvalitativnega asortimenta, s tem v zvezi pa tudi ne planiranega prihodka.

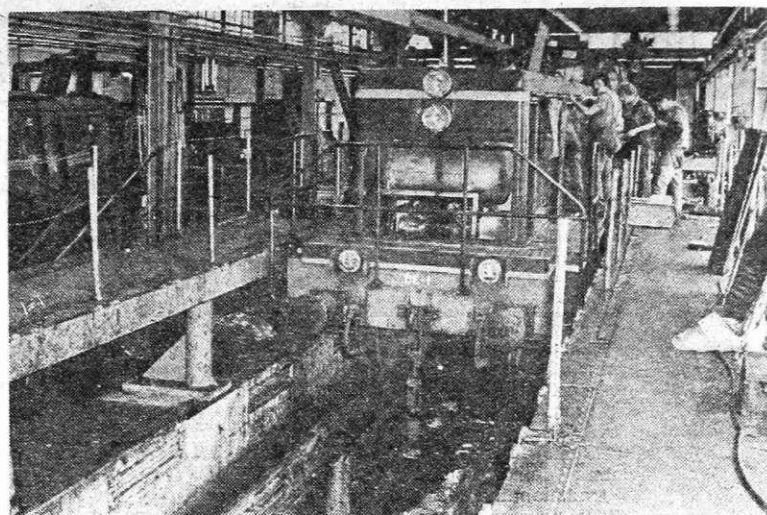
Ocena poslovanja v prvih petih mesecih je slaba. Število temeljnih organizacij, ki poslujejo z izgubo, se je glede na prvo tromesečje povečalo. Vzroki za tako stanje so naslednji: nedoseganje prodajnih cen in kvalitativnih izdelkov, povečana izvozna aktivnost pa nam povzroča glavni del izgub. Delegati so podprli ukrepe, katere je sprejel delavski svet Železarnice za izboljšanje nastalega položaja. Najtežjo nalogo pri izvajanju teh ukrepov bo imela delovna skupnost, posebno pa prodaja in nabava.

Tov. Vilman je poročal o odločitvi razpisne komisije za izbor kandidata za opravljanje del in opravil vodje komercialnega sektorja. Za ta dela in opravila je komisija predlagala Ernesta Pušnika, vodja uvoznega oddelka. Po razpravi je delavski svet z glasovanjem 13 »za« in 1 »vzdržal« dal soglasje k predlogu razpisne komisije.

Potrdili so zapisnika inventurne komisije za skladišča 44 – les in 41 – mazila. Pri pregledu ni bilo ugotovljenih nobenih razlik in se dejansko stanje ujema s stanjem skladiščne kartoteke ter mesečnim materialom stanjem.

Na predlog SEO so potrdili izplačilo nagrad sodelavcem za izdelavo projekta sistema pridobivanja celotnega prihodka za storitvene temeljne organizacije. Delegat je pri tem imel pripombo, naj se za nagrade ne dogovarja po opravljenem delu, ampak naj se že prej dogovori, kakšna bo stimulacija za predvideno nalogo. Prav tako je bil mnenja, da bi se dodatna dela stimulirala sproti. Vprašal je, kako daleč je že izdelan katalog delovnih nalog in opravil.

Na zadnjih volitvah je bil za novega delegata v delavskem svetu izvoljen Igor Vajs, ki je hkrati tudi član odbora za kadre. Nadomestil je tov. Kržišnika, ki je odšel iz naše delovne skupnosti.

Popravilo lokomotive v vozovni delavnici (Foto S. Kokalj)

TOZD Žičarna

14. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

V ponedeljek, 28. junija, je bila 14. redna seja odbora za gospodarstvo pri DS TOZD Žičarna. Člani odbora so na začetku seje ugotovili, da so bili sklepi zadnje seje realizirani.

Potrdili so operativni plan za julij, ki predvideva 4.500 ton vlečene žice, od tega 1.250 ton za domačo predelavo in 3.250 ton za prodajo, za izvoz bo potrebno izdelati 970 ton vlečene žice.

V mesecu maju je bilo izdelane 4.296 ton vlečene žice, za prodajo 3.100 ton in za domačo predelavo 1.196 ton. Doseženi izplen je bil 96,42 %, storilnost 173,63 kg na uro in moža, povprečni osebni dohodek je znašal 12.716 din na zaposlenega, stroški pa so bili znižani za 3.249.112 din.

Zaradi slabše preskrbljenosti s toplo valjano žico in povečane odsotnosti žičarjev v drugi polovici maja ni bil dosežen količinski plan proizvodnje in predviden asortiment.

Odobreno je bilo izplačilo prve rente – 14.060 din, za tehnično izboljšavo Miroslava Zupana »predelava tesnenja na navijalnih patentirne proge A«.

Za krpanje in čiščenje oblek je bilo v prvem tromesečju porabljeno 38.448 din, in sicer 18.556 din za pranje ter 19.892 din za krpanje.

Sklenjeno je bilo, da se morajo čimprej popraviti tla na prehodu med stroji v žičarni I. Predvideni stroški popravila v višini 709.000 din gredo v breme rednega vzdrževanja.

Za deset oziroma 15-dnevno proizvodno delo učencev srednjih šol se 22 učencem za uspešno delo izplača po 1.300 din, desetim učencem 1.000 din in devetim učencem za zelo uspešno delo (15 dni) 1.950 din.

S. T.

12. SEJA DELAVSKEGA SVETA

V ponedeljek, 28. junija, je bila 12. redna seja delavskega sveta TOZD Žičarna. Na začetku seje so delegati ugotovili, da so bili sklepi zadnje seje realizirani.

Ugotovili so, da so bile na zborih delavcev sprejete spremembe srednjeročnih planskih aktov z večino glasov. Sprejet je bil tudi samoupravni sporazum o združevanju sredstev za izgradnjo objektov rekreacije v triglavskem pogorju. Prav tako sta bila z večino glasov sprejeta predloga o ustanovitvi Kulturne skupnosti Slovenije in samostojne stanovanjske skupnosti občine Jesenice. Večina zaposlenih se je tudi izjavila za izdajo ustreznega pisnega obvestila delegatom pri obravnavi korekcije prodajnih cen naših izdelkov.

Predlagani ukrepi za izboljšanje poslovnih rezultatov so bili: zmanjševanje vročevodnih stroškov, večji izkoristek žice in povečanje produktivnosti. Izvajanje ukrepov bodo obravnavali na sejah odbora za gospodarstvo ob obravnavi mesečnih proizvodnih rezultatov.

S. M.

TOZD Remontne delavnice

12. SEJA DELAVSKEGA SVETA

Predsednik delavskega sveta TOZD Remontne delavnice Drago Arjani je 28. junija sklical 12. redno sejo. Pri pregledu izvajanja sklepov prejšnje seje so ugotovili, da so izvedeni, tisti, ki so dolgoročnega značaja, pa so v izvajanju.

Na zahtevo delavskega sveta z dne 29. januarja 1982 je bila podana opredelitev vloge odbora za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito. Delavski svet je razpisal nadomestne volitve za dva nova delegata delavskega sveta TOZD Remontne delavnice in delegata za zbor združenega dela.

V nadaljevanju seje so delegati seznanjali, da je vodstvo TOZD dolžno v najkrajšem času izdelati program posebnih nalog za doseg poslovnih ciljev na osnovi ocene skupno zadovoljevanje pogojev rekreacije v triglavskem pogorju. Od 349 udeležencev javne razprave je za pristop k sporazumu glasovalo 231 delavcev, kar pomeni, da se delavci TOZD Remontne delavnice niso odločili za pristop k sporazumu.

V nadaljevanju so ugotovili, da je 24 delovnih skupin obravnavalo predlog sprememb in dopolnitev srednjeročnih planskih aktov za obdobje 1981–1985. Za predlog sprememb je glasovalo 281 delavcev od 313 prisotnih, kar je več kot polovica delavcev temeljne organizacije. Na osnovi te ugotovitve je delavski svet zadalži vodstvo TOZD, da oblikuje dokončen predlog vseh sprememb srednjeročnih planskih aktov in jih posreduje samoupravnim delovnim skupinam v razpravo.

Na podlagi poročila o izvajanju premakljivega delovnega časa je delavski svet dokončno določil sistem dela v premakljivem delovnem času za delavce vodstva in tehničnih služb temeljne organizacije.

Da v prihodnje ne bi več prihajalo do različnih razlag navodila o registriranju prisotnosti na delu z registrirno uro, je delavski svet zadalži vodjo temeljne organizacije, da delavcem posreduje dodatna navodila.

Delavski svet TOZD Remontne delavnice je poslal kolektivno TOZD MONTER DRAVOGRAD ob njegovi 30-letnici priznanje in čestitke za dosežene delovne uspehe z željo, da bi tudi vnaprej krepili delovno sodelovanje.

ZK

**Pripravljenost je vedno
boljša kakor
golo pričakovanje ...**

Tito

Realne nevarnosti pred omenjenimi sredstvi visijo kot Damoklejev meč nad bodočnostjo človeštva. Ne kaže zapirati oči pred sovražno propagando, ki je naperjena predvsem za zmanjšanje morale ter nezaupanje v lastne obrambne sile. Iz zgodovine poznamo famozno Hitlerjevo propagando o »novih orožjih«, ki je imela v začetku določen vpliv o nepremagljivosti nemških armad pri nasprotniku.

Strah ima velike oči

V pogojih nevarnosti se človek fiziološko in psihološko pripravlja za akcijo in borbo. Prav tako reagirajo živali, razlika je le v tem, da reagirajo instinktivno.

Človek na nevarnost reagira tako, da intelektualno ocenjuje nastalo situacijo — nato pa se odloči. V tem trenutku je »prezaseden« z notranjimi neprijetnimi doživetji — znaki se manifestirajo v zunanjem izgledu in ponašanju. Ljudski pregovor, da ima »strah velike oči« — še kako drži. To je sicer simbolično, toda zato obstajajo fiziološki razlogi. Oseba ima v takih primerih zares razširjene zenice. To predvsem zaradi stimulativnega delovanja adrenalina na avtonomni (nevoljni) živčni sistem. Fiziološko stanje organizma je spremljano s povečanim izločanjem endokrinih (notranjih) žlez in ostalimi procesi, ki povečajo porabo sladkorja in energetskih rezerv v krvi človeka. Fiziološki znaki strahu se kažejo v spremembah delovanja dihalnih organov, krvnega obtoka, sekrecije (izločanja), prebavnih organov in mišičnega sistema.

Spremembe dihanja se manifestirajo v spremembi ritma, ta je prekinjen, otežekčen ali globok. V krvotvornem sistemu se kažejo spremembe v povečanem pritisku, povečanem bitju (pulsu) srca ali aritmiji srca. V podobnih primerih se delovanje sekretornih žlez poveča ali zmanjša. Torej se poveča ali zmanjša izločanje solz, znoja in ostalih proizvodov presnove (metabolizma). Znaki prebavnih (gastrointestinalnih) organov so ožene požiralnika, prenehanje prebave, pojav krčev, izguba apetita in nekontrolirano uriniranje. Pri mišičnem in kožnem sistemu prihaja do reakcij drhtenja rok (tresenje rok), bledice obraza, širjenja zenic, zmanjšanje ali povečanje mišičnega tonusa.

Náštetji znaki so indikacija močnih psihotravm pri človeku v izjemnih primerih. V času bombardiranja mest v drugi svetovni vojni se je dogajalo pogosto, da so posamezni ljudje v nekaj urah prestanega strahu popolnoma osiveli ali pa oboleli za sladkorno boleznijo (diabetes).

Anketa jugoslovanske medicinske akademije med borci NOV
navaja naslednja izjemna stanja:

- vznemirjenost
- slabost in otrplost
- povečano znojenje
- moteno dihanje
- bledica obraza
- povečano bitje srca — povečan krvni pritisk
- sprememba glasu
- drhtenje — tresenje rok in nog
- nekontrolirano uriniranje

Podatki v knjigi ameriškega vojaškega psihologa dr. Dollarda o obnašanju skupine ameriških vojakov izkazujejo naslednja fiziološka in psihopatološka stanja:

- 75 % je občutilo »težo« v trebuhu
- 58 % je občutilo močno bitje srca
- 59 % je občutilo močne bolečine v trebuhu
- 56 % je občutilo drhtenje rok in nog
- 56 % je občutilo hladno znojenje
- 53 % je občutilo napetost v trebuhu in
- 51 % je doživelo slabost in nezavest.

Pogum v izjemnih primerih

Pojem poguma je ponavadi vezan na vojne pogoje oziroma izjemna stanja (potres, poplave ipd.) ali ogroženost življenja.

Že v davnini je Aristotel trdil, »da se pogum ne izčrpa v enem samem dejanju – temveč je pogum trajna, fizična in duševna osnovna vrednost, ki jo oseba izraža, kadar je ogrožena.« KANT je definiral pojem poguma »kot moč oziroma sposobnost zoperstavljanja močnejšemu in nepravичnemu nasprotniku.«

Pogum je lastnost osebnosti, ki razume energijo (moč), svobodno aktivnost in sposobnost prenašanja trpljenja ter težav življenja. Pogum kot tak torej ni brezsilna drznost, temveč vsebuje emocionalno sestavino osebnosti, ki gre smelo proti vnanji zastavljenemu cilju.

Filozofi (misleci) vseh zgodovinskih obdobj so definirali pomen intelektualnega angažiranja osebnosti pri analizi nevarnih situacij in pojavu hrabrosti pri posameznikih.

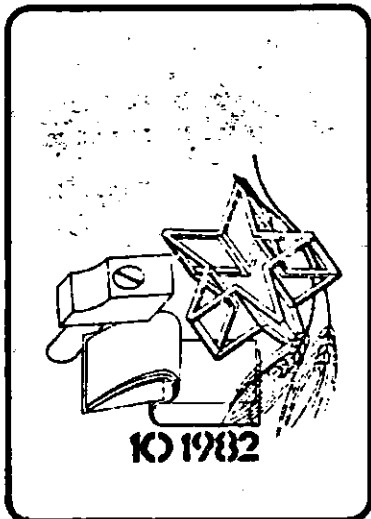
Po navedbi MONTAIGNA »so pogumni ljudje zmožni, da razmisli-
ljajo o smrti, prav tako pa razmišljajo tudi o svobodi.« Po tej definiciji
je pogum najvišja vrlina med vrlinami.

Predstavniki biološke-psihološke teorije smatrajo, da je pogum pri človeku prvotno dedna lastnost, ki je prirojena.

Ameriški vojni psiholog JOHN DOLLARD v knjigi »STRAN PRED BITKO« navaja, da pri premagovanju strahu igrajo pomembno vlogo: pripadnost armade njenim voditeljem, ponos enote, zvestoba prijateljem in v največji meri globoko občutje in pripadnost ciljem vojne.

Nadaljevanje

Izmenjava obiskov mladih iz pobratenih organizacij, 'to je družbenim domom »Dragi Milovanovič« iz Beograda in osnovno organizacijo ZSMS KS Žirovnica, je postala v letih po podpisu listine o pobratenju najbolj pomebna oblika sodelovanja ter naša tradicionalna aktivnost. Po letu 1979, ko smo sklenili pobratenje (ob 60-letnici ustanovitve SKOJ), so med dijaki beograjskih srednjih šol ter mladimi iz krajevne skupnosti Žirovnica zaživele dokaj dobre vezi in znanstva. Temu sodelovanju smo letos, ko poteka 80 let od rojstva in 60 let od smrti prvega sekretarja SKOJ Milovanoviča (po katerem družbeni dom nosi ime, pokopan pa je na pokopališču na Breznici; to je tudi pogojevalo navezavo trajnih stikov med Beograjčani in nami), hoteli dati še poseben poudarek ter povežati ta jubilej s 40-letnico požiga mostov v Mostah in praznikom krajevne skupnosti Žirovnica.

Ponedeljek je bil njihov dan. Po programu, ki smo ga skupaj pripravili, so si ogledali Gorenjsko. V torek pa so naši gostje odšli na potovanje v Italijo in Avstrijo, vendar so se nazaj vrnilo nekaj razočarani na odnosedom Italijanov do naših kupcev. Vsaj dobra šola je bila... Zvečer pa smo se od beograjskih kolegov in prijateljev posloveli v gostilni »Knafel« v Zirovnici z družabnim večerom. Upamo, da so bili Beograjčani pri nas zadovoljni in da smo jim tudi mi nudili največ, kar je bilo v naših sposobnostih in zmoglostih.

Ta obisk pa je odprl mnoga vprašanja glede dolgoročnega razvijanja medsebojnih stikov. V OO ZSMS KS Žirovnica smo že pred tem prav zaradi takih možnosti, ki smo jih predvidevali, sklenili pobratenje prenesti na krajevni svet OO ZSMS KS Žirovnica, to je na vse oblike mladinskega organiziranja v

Po obisku v Vrbi smo skupaj odšli v Begunje na ogled muzeja talcev, ki je s prikazom grozot nacistov nad našim življenjem v prijateljih iz Srbije šele lahko vzbudil pravo sliko o boju slovenskega ljudstva proti nacizmu in nemškemu okupatorju.

Popolndne so se predstavniki uprave doma udeležili slavnostne seje družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov KS Žirovnica v dvorani na Breznici, potem pa vsi skupaj proslave pri spomeniku talcem v Mostah. Po proslavi smo v gostišču Zelenica na Selu priredili za boljše spoznavanje mladinski ples. Naše goste je ansambel "Brez imena" navdušil in so bili s srečanjem zelo zadovoljni. Še pred tem pa smo si izmenjali darila ter se »uradno« pozdravili.

V nedeljo, 27. junija, smo si z gosti najprej ogledali dejavnost naših učencev v osnovni šoli Gorenjskega odreda v Žirovnici ter naš spominski kotiček v šoli, ki je posvečen Dragoljubu Milovanoviću in našem pobratenju. Po ogledu šole smo si hoteli ogledati še skoke na plastični skalalnici nad Breznico, vendar je že po nekaj skokih začel padati dež. Da bi kar najbolje izkoristili dežno popoldne, nam je priskočil na pomoč neutrudni Jaka Čop s svojimi enkratnimi diaprojektorji.

Čiščenje kokil v martinarni (Foto I. Kučina)

krajevni skupnosti, na OO ZSMS KS Žirovnica, ki bi še naprej ostajala iniciator stikov, na OO ZSMS Planika Breznica, aktiv OO ZSMS Elektro Žirovnica, OO ZSMS COŠ Gorenjskega odreda Žirovnica ter na mlade v HE Moste v okviru OO ZSS. Za nadaljevanje stikov na širšem občinskem nivoju pa je nujno, da to pobratenje vnese v svoj program tudi OK ZSMS Jesenice, saj je steklo na njeno pobudo in v njenem okviru. Niti OO ZSMS KS Žirovnica niti svet OO ZSMS KS nismo zmožni sami s svojimi kadri in svojimi sredstvi voditi tako pomembne in odgovorne aktivnosti, kot je postalo naše pobratenje. V naših prizadevanjih nas vsestransko podpirajo tudi družbenopolitične organizacije v SKS Žirovnica na čelu s KS SZDL, ki je naša prizadevanja ocenila kot dobra in kot primer, kako naj bi potekalo sodelovanje med OZD ter KS na območju krajevene skupnosti.

Možnosti za sodelovanje z Beograđćani se kažejo zlasti na področju mladinskega prostovoljnega dela. Tako bo npr. letos na zvezni delovni akciji "Krnj'82 delala delovna brigada »Dragi Milovanović«, ki naj bi bila sestavljena iz Beograđćanov in mladih iz KS Žirovnica. Težave pri nas, v zvezi z zagotovitvijo brigadirjev, so spričo slabe tradicije mladinskega prostovoljnega dela in same strukture krajevne skupnosti ter vedno večje želje in potrebe mladih po zaslugi v poletnih mesecih, dokaj razumljive, vendar bi se jih z dobrim delom in agitacijo dalo odpraviti, a ne v enem letu. Druga možnost je kulturna izmenjava. Ta bi bila »nekoliko« na neenakopravnem nivoju, saj se dom v Beogradu ukvarja predvsem s kulturno dejavnostjo in prirejanjem proslav v domu sindikatov. Tako prav letos za 60-letnico smrti D. Milovanovića nameravajo organizirati Veliko šolsko uro in jo posvetiti temu dogodku. Težav je še in še, tudi z našim planiranim obiskom v Beogradu, vendar upamo, da jih bomo s podporo in pomočjo vseh družbenopolitičnih dejavnikov občine le uspeli dolgoročno rešiti.

Možnosti so še na drugih področjih, kjer bi morali predvsem negovati spomin na Dragoljuba Milovanovića, kot na našo skupno zvezo in zgled borca za boljše življenje; za kar je žrtvoval tudi svoje življenje. To bi morala biti tudi sicer redeča nit vsemu našemu prizadevanju. »

Z. M.

TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČ

V letu 1981 se je v primerjavi z letom 1980 povečala svetovna proizvodnja zemeljskega plina za 3,1 % in je dosegla 1.579 milijard kub. m. Spodnja tabela navaja deset držav, ki so v letih 1981 in 1980 dosegle na svetu največjo proizvodnjo tega goriva v milijardah kub. m in v odstotkih razliko med obema letoma.

država	1981	1980	%
ZDA	575,7	570,5	+ 0,9
Sovjetska zveza	458,0	435,0	+ 5,3
Nizozemska	92,0	96,2	- 4,4

Kanada	68,0	68,1	- 0,1
Mehika	42,0	32,4	+ 29,6
Velika Britanija	40,0	36,4	+ 9,9
Romunija	40,0	28,2	+ 41,8
Indonezija	30,0	28,8	+ 4,2
Norveška	26,0	25,1	+ 3,6
Zvez. rep. Nemčija	19,0	18,6	+ 2,2
SKUPAJ ostali svet	1.579	1.531	+ 3,1

Iz razpredelnice je razvidno, da sta daleč na prvem mestu ZDA in Sovjetska zveza, ki pa svoje proizvodnje v letu 1981 nista bistveno povečali. V odstotkih sta izredno povečanje dosegli Romunija in Mehika, medtem ko je pri največjem zahodnoevropskem proizvajalcu Nizozemski precej nazadovala.

Zanesljive svetovne zaloge zemeljskega plina so se v l. 1981 povečale za 10 % in so dosegle 83.000 milijard kub. m. Povečanje zalog gre predvsem na račun novih nahajališč v Sovjetski zvezi, ki so se povečale za več kot 25 % in ta država ima danes okoli 40 % vseh svetovnih rezerv tega goriva. Na drugem mestu je Iran, medtem ko so zaloge v ZDA glede na njihovo visoko proizvodnjo precej majhne. Situacija s svetovnimi zalozami zemeljskega plina je prikazana na sliki 1.

skega plina je razvidna iz naslednje razpredelnice. Za leto 1981 in 1980 so navedene v milijardah kub. m zaloge tistih držav, ki so v svetovnem merilu na prvih desetih mestih. V tretji koloni je navedena v odstotkih tudi pozitivna ali negativna razlika, ki je nastala v obeh letih.

država	1981	1980	%
Sovjetska zveza	32.850	26.050	+ 26,1
Iran	13.705	13.730	- 0,2
ZDA	5.610	5.410	+ 3,7
Alžirija	3.710	3.730	- 0,5
Saudska Arabija	3.230	3.110	+ 3,9
Kanada	2.545	2.470	+ 3,0
Mehika	2.135	1.825	+ 17,0
Katar	1.700	1.700	0,0
Nizozemska	1.580	1.560	+ 1,3
Norveška	1.400	1.210	+ 15,7

Po oceni strokovnjakov bi naj dokazane svetovne rezerve zemeljskega plina zadostovale za okoli 170 let. Vendar upravičeno domnevajo, da so celotne, vendar do zdaj še neznane rezerve, ki so pod zemeljsko skorjo, znatno večje.

15. SEJA DELAVSKEGA SVETA

Predsednik delavskega sveta TOZD Jeklarna Anton Albreht je v sredo, 30. junija, sklical 15. redno sejo, na kateri je bilo prisotnih 26 delegatov, vodja TOZD, predsednik IO OOSZ in novoizvoljeni delegat delavskega sveta SOZD Slovenske železarne.

Na seji so obravnavali 12 točk dnevnega reda, in sicer:

— Potrili so zapisnik in pregled izvrševanja sklepov preteklega seje z ugotovitvijo, da so vsi sklepi realizirani.

— Sprejeli so sklep, da TOZD Energetika povrne nastale stroške zaradi anomalije pri izpadu električnega toka 29. maja v višini 4.759.263,08 din. Anomalijo je zakrivil izpad črpalk za hladilno vodo.

— Seznanjeni so bili z analizo stroškov za mesec maj 1982 in na podlagi analize sprejeli sklep, da je po posameznih oddelkih treba izdelati analizo in program za zmanjšanje stroškov v naslednjih mesecih, predvsem pa stremeti za tem, da se izboljšajo proizvodni rezultati in dosežejo načrtovani v sanacijskem programu.

— Na znanje so vzeli poročilo odbora za gospodarstvo pri delavskem svetu TOZD Jeklarna iztok Polak sklical 15. redno sejo. Najprej je odbor seznanil z zapisnikom zadnje seje in uresničevanjem sklepov in povedal, da še vedno ni izvršen sklep 10. redne seje, medtem ko so ostali sklepi izpolnjeni.

— Delegati niso imeli pripomb na informacijo TOZD Obratne ambulante, s katerim obveščajo oziroma dodatno pojasnjujejo bolezenski stalež zavarovanca K. E.

— Vodja TOZD je delegate seznanil z delom skupne disciplinske komisije TOZD in delovnih skupnosti Železarne, ki je od 1. januarja do 31. maja obravnavala 61 zahtevkov za vodenje in uvedbo postopka zaradi kršitve delovne obveznosti, pet jih pa še rešujejo.

V tem času je bilo disciplinsko odpuščenih 24 delavcev.

— Sprejeli in potrili so dopolnjeni predlog pravilnika o oblikovanju cen proizvodov in storitev.

— Delegatom je bil prebran odgovor vodja oddelka za družbeni standard na vprašanja o dodeljevanju stanovanjskih kreditov — sklep 14. seje delavskega sveta TOZD Jeklarna z dne 4. junija. Odgovor bodo razobesili na vse oglasne deske TOZD, oddelku za družbeni standard pa poslali vpra-

šanje: »Kakšne so možnosti za pomoč delavcem, ki delajo vso delovno dobo v Železarni, pri izgradnji stanovanjske hiše v njihovem rojstnem kraju.«

— Soglašali so s samoupravnim sporazumom o združevanju sredstev za skupno zadovoljevanje pogojev rekreacije v triglavskem pogorju (brez obveznosti vračila) v skupni višini 449.000 din in s skupnimi izhodišči sprememb srednjeročnih

15. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

V ponedeljek, 28. junija, je predsednik odbora za gospodarstvo pri delavskem svetu TOZD Jeklarna Iztok Polak sklical 15. redno sejo. Najprej je odbor seznanil z zapisnikom zadnje seje in uresničevanjem sklepov in povedal, da še vedno ni izvršen sklep 10. redne seje, medtem ko so ostali sklepi izpolnjeni.

Vodja TOZD Janez Biček je člane seznanil, da je 29. maja ob 6.10 zjutraj prišlo do izpada črpalk za hladilno vodo in s škodo, ki je zaradi tega nastala. Odbor je v zvezi s tem sprejel ustrezen sklep.

V nadaljevanju seje so bili člani odbora seznanjeni z analizo stroškov TOZD Jeklarna in posameznih oddelkov za mesec maj, ki je imela v tem mesecu za 406.028 din višje stroške od načrtovanih. Storitvenim TOZD je pokrila 93,25 % ali 10 milijonov 803.513 din predvidenih fiksnih elementov. SM Jeklarna je dosegla 7.476.169 din višje stroške od načrtovanih, elektro jeklarna pa je imela za 3.536.331 din nižje stroške od načrtovanih. Na konti livu so poslovali z 996.726 din višjimi stroški, PTO oddelek pa je imel 4.409.399 din nižje stroške. Čeprav so stroški le nekoliko presegli planirane, so sklenili, da je za posamezne oddelke potrebno izdelati za naslednje obdobje program ukrepov za zmanjšanje stroškov in jih posredovati delavskemu svetu.

planskih aktov za obdobje 1981 do 1985.

— Pritožbi delavcev odpravevalne naprave je delavski svet vzel na znanje. Ker strokovno ne more oceniti pravilnosti analitične ocene, so sklenili, da se pritožbi posreduje SEO (OSDČ) v ponovno oceno z utemeljitvijo, da odpravevalna naprava šele v zadnjem času obratuje v celoti.

— Na predlog izvršnega odbora osnovne organizacije TOZD so potrili osemčlanski volilni odbor.

— Predsednik je delegate seznanil z zapisnikom volilne komisije o ugotovitvi izida glasovanja za delegate delavskega sveta SOZD Slovenske železarne, zbora Interne banke SOZD Slovenske železarne in odbora samoupravnih delavske kontrole SOZD Slovenske železarne. Pripomba je bila, da je bila udeležba na volitvah premajhna.

— Postavljeni sta bili dve delegatski vprašanji, na kateri je treba odgovoriti na naslednji seji delavskega sveta TOZD Jeklarna. V. M.

Predsednik odbora je člane seznanil s stimulacijo za izločene električne motorje, ki jo je pripravil vodja priprave vložka in posluževanja.

Odbor je obravnaval in ugodno rešil tudi tri prošnje.

SEO — oddelek za študij dela in časa je pripravil nov predlog o spremembi in dopolnitvi pravilnika za izračun dnevnih premij na višjo proizvodnjo v TOZD Jeklarna na osnovi priporočil in sklepov izvršnega odbora sindikata Železarne. Ker spremembe oz. dopolnila še niso usklajena, jih bo odbor za gospodarstvo obravnaval v mesecu avgustu.

Ob sklepu seje je odbor obravnaval in predlagal delavskemu svetu TOZD Jeklarna, da potrdi in sprejme spremembo srednjeročnih planskih aktov za obdobje 1981–85 in samoupravni sporazum o združevanju sredstev za zadovoljevanje pogojev rekreacije v triglavskem pogorju.

K. B.

13. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

V petek, 25. junija, je bila 13. redna seja odbora za gospodarstvo pri DS TOZD Hladna valjarna Jesenice, ki jo je sklical in vodil predsednik Branko Strmole. Pri pregledu sklepov zadnje seje je bilo ugotovljeno, da so vsi, razen enega sklepa, ki se še izvaja, izvršeni.

Člani odbora so ugotovili, da je bilo v mesecu maju izdelano 2.439 ton hladno valjanih travkov, kar je 0,79 % nad planom. Kvalitetni asortiment je bil nekoliko slabši, saj je bilo izdelano le 330 ton dinamov HVT, za kar je vzrok večje pomanjkanje vložka. Jekel je bilo izdelanih 283 ton, kar je nad planirano količino. Tudi dimenzijski asortiment je bil nekoliko slabši od planiranega, za kar je prav tako vzrok v pomanjkanju in neustreznem vložku.

Potrili so plan za mesec julij v višini 2.400 ton. Od tega je 2.140 ton za prodajo, ostalo pa je za potrebe TOZD Železarne. Proizvodnje jekla je planirane 230 ton in 490 ton dinamov HVT.

Obravnavali so tudi nadurno delo in ugotovili, da se je število nadur precej znižalo (opravljenih je bilo 1795 nadur). To so dosegli z boljšo organizacijo dela v vseh oddelkih.

Rezultati stabilizacijskega programa v mesecu maju so izredno dobri. Povečal se je izplen, zmanjšala se je poraba žveplene kisline v

lužilnici, prav tako tudi poraba elektro energije na konti in zvonasti peči, povišala pa se je tudi storilnost glede na planirano vrednost in prav tako glede na leto 1981.

Člani odbora so bili seznanjeni z rezultati poslovanja Železarne in z ukrepi za boljše delo celotne delovne organizacije v obdobju do konca leta. Obravnavali so tudi rebalans planov v posameznih TOZD.

Na zahtevo delovnih skupin in samoupravnih organov TOZD HVJ je odbor izdelal in potrdil način stimuliranja delavcev za boljše delo. Stimulacije se nanašajo na storilnost in na izplen glede na dosežene poprečne rezultate zadnjih treh let.

Odbor za gospodarstvo je potrdil nagrado za šoferja TOZD HVJ, ki ob vseh prevozih nima spremstva.

Ugodno so rešili prošnjo delavca iz gradbenega oddelka, ki se nanaša na manjšo uslugo viličarja.

Sejo so sklenili s potrditvijo nabave ročnih blagin za delovodje v posameznih oddelkih TOZD HVJ.

sš

TOZD Valjarna bluming štekel

14. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

V torek, 29. junija, je bila 14. redna seja odbora za delovna razmerja, ki jo je sklical in vodila predsednica odbora Olga Pervanja. Najprej je vodja TOZD poročal o izvrševanju sklepov, ki so bili v celoti realizirani. Pri pregledu sklepov izrednih sej pa so ugotovili, da so le-ti dolgoročno značaja in se izvajajo.

Kadrovik valjarn je nato poročal o gibanju zaposlenih v mesecu maju. V tem mesecu je bil poprečni stalež 382 delavcev in je manjkalo do plana 26 delavcev. Novospregjeti so bili štirje delavci in trije obračunani. V tem mesecu sta se ponovno povečali bolezenska odsotnost in nepravilni izostanki, redni letni dopust pa je bil izkoriščen le 68 % glede na plan.

Odbor je v nadaljevanju obravnaval in potrdil potrebe za počitniško delo, in sicer za naslednje delovne naloge in opravila: nakladalec, adjuster svitkov, signier, operater prevlačnika, odlašalec polizdelka, prebirelec pločevine in tehtalec. Potrdil je tudi podaljšanje pogodbenega razmerja za enega delavca. Poleg prošnje za ponovni sprejem, ki je bila zavrnjena, so člani odbora obravnavali še tri prošnje za sporazumno prenehanje delovnega raz-

merja in jih ugodno rešili, prošnjo za premostitev v TOZD pa so zavrnili. Prošnja košarkarskega kluba Jesenice za premostitev delavca na enozimsko delo je bila zavrnjena, ker v TOZD ni pogojev za delo v eni izmini.

Odbor je obravnaval in potrdil izredno plačano odsotnost delavcu, ki je sodeloval na letnih športnih igrah SOZD Slovenske železarne. Prošnjo za izredno plačano odsotnost delavke, ki je začasno zaposlena v TOZD, so zavrnili in poslali v nadaljnjo obravnavo odboru za splošne zadeve pri delavskem svetu delovne skupnosti za kadrovske in splošne zadeve ter informiranje. Delavcu, ki je zaprosil za izredno neplačano odsotnost, so odobrili osem dni s pripombo, da v bodoče svoj redni dopust planira oz. izkoristi prek vsega leta.

SK

PREGLED SESTANKOV SDS

Z današnjim pregledom bomo poskušali vsaj delno omiliti zamudo, ki je nastala pri rednem objavljanju pregleda sestankov SDS zaradi letnega dopusta. Seveda pa ne bomo mogli objaviti vseh tistih pestrih mnenj, stališč, predlogov, pa tudi dilem, ki so se izražale na sestankih SDS, saj se je zapisnikov nabralo za kar zajeten kup. Nič nenavadnega. Nekatere SDS so morale pohiteti še z obravnavo nekaterih zadev, s katerimi so bile v zaostanku (npr. sporazum o ustanovitvi kulturne skupnosti SRS in stanovanjske skupnosti občine Jesenice), medtem ko so druge že obravnavale spremembe srednjeročnih planskih dokumentov, predlog za korekcijo cen izdelkov črne metalurgije, sporazum o združevanju sredstev za izgradnjo planinskega doma na Kredarici ipd.

No, vrnimo se k pregledu zapisnikov, ki smo jih prejeli minule dni. Iz njih pa bomo povzeli predvsem ožjo obratno problematiko.

Iz TOZD PLAVŽ smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, plavž 1, 2, 3 in 4 ter aglomeracija 1 in 2. SDS vodstvo TOZD pod razno poudarja potrebo po še višji ravni delovne in tehnološke discipline, saj bo le tako moč izpolniti zastavljene cilje. SDS plavž 1 pa priporoča, naj bi se v času »reševanja gospodarstva in stabilizacije« čimbolj izogibali najrazličnejših predlogov interesnih skupnosti. »Izhodišča naj bodo: prvo proizvodnja — prodaja in potem šele vse ostalo«. SDS plavž 4 se pritožuje nad nečistočo in nad delom delavk v kantini.

Iz TOZD Jeklarna smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, priprava vložka 1, 2, 3 in 4, elektropeči 1, 2, 3 in 4, KONTILIV 1 in 2, SM peči 1, 2, 3 in 4, livna jama 1, 2, 3 in 4, ponvično gospodarstvo 1, 2 in 3, predelava talilniških odpadkov, priprava Fe-legur ter kamnomol Trebež. SDS elektropeči 1 pod razno postavlja že znano vprašanje: »Kako je s krediti za gradnjo za naše delavce iz drugih republik?« Vprašuje tudi, kdaj bo normativ polnoštevilčen (14 delavcev). Sedaj mora namreč isto delo opraviti 11 delavcev. Zanima jih, zakaj ni rezervnih delov za dango stroja. S kroko za vlečenje žlindre ne morejo delati že več kot mesec dni (zapisnik z dne 27. 6.). Glede koles pri vlagalnem stroju so tudi že opozarjali. »Sedaj nam pa proizvodnja pada in zopet nihče ne bo odgovoren za to«, pravijo. Pritožujejo se tudi, da je cev za gašenje kablov zopet zvezana z žico in da jim jo je vrglo iz nastavka. Zaradi vlagalnega stroja se pritožuje tudi SDS elektropeči 2. Sprašujejo se, kako je moglo v tako veliki delovni organizaciji, kot je naša železarna, priti do neljube situacije, da je ostal vlagalni stroj, ki močno zmanjšuje žlindro delo in povečuje tempo proizvodnje, brez rezervnih koles, ki verjetno ne predstavljajo ogromnega stroška. Isto je s strojem za vlečenje žlindre. Opozarja tudi, da ob sobotah in nedeljah v livni jami prihaja do problemov zaradi čistilca-rezalca zalitih lijakov. Če

ta ne sme delati nadur, pravijo, naj se zaposlita dva. Tudi SDS elektropeči 3 se pritožuje nad vzdrževanjem delovnih naprav. Na sestanku SDS predelava talilniških odpadkov je bilo postavljeno vprašanje, zakaj imajo strojniki na transportu večjo plačilno grupo. Po mnenju delavca, ki ga to zanima, je izkoristek delovnega časa stroja na PTO boljši kot na transportu.

Iz TOZD LIVARNA smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, modelna mizarna, čistilnica odlitkov ter jeklolivarna 1 in 2. SDS vodstvo TOZD in modelna mizarna se pritožujeta, da kantina v livarni ni dobro založena z delokatesnimi izdelki (zaradi večjih nakupov) in da tudi toplih obrokov zmanjkuje. Pravijo, da naj se kantina odpira in zapira ob dogovorjenem času in da bi morali delati dve kantinerki s polnim delovnim časom, da bi delo teklo nemoteno. Neza-dovoljni so tudi nad tem, da se deli iz hladilnika postana hrana (solata, kumarice, krompir). SDS jeklolivarna 1 ima pripombo na vrstni red delitve malice. Ostali dve SDS imata podobne pripombe.

Iz TOZD VALJARNA BLUMING-ŠTEKEL smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, adjustaža bluming 1, 2 in 4, bluming 2, adjustaža štekel 1, 2, 3 in 4 ter lužilnica adjustaže štekel. SDS adjustaža bluming 1 zahteva, da se ji pojasni, kdaj bo dokončno rešeno vprašanje tople vode v garderobi. Isto vprašanje postavlja tudi SDS adjustaža bluming 4. SDS adjustaža štekel 4 in lužilnica adjustaže štekel sta na skupnem sestanku sklenili, da bosta delali na soboto in nedeljo, da zaradi remonta Custodis peči (trajal naj bi od 1. 7. do 7. 7.) ne bi imeli prevelikega izpada proizvodnje. SDS adjustaža štekel 1, ki je na sestanku dne 21. junija obravnavala sklepe izredne seje odbora za delovna razmerja in »model dodatnih kriterijev merjenja uspešnosti dela«, se pritožuje zaradi prepozne dostave gradiva za sestanek. Gradivo so prejeli istega dne, ko so imeli sestanek, kajti zapisnik je bilo treba oddati do naslednjega dne. »Vsled tako kratkega roka«, pravijo, »nisimo mogli obvestiti vodje oddelka, da bi prisostvoval sestanku.«

Iz TOZD VALJARNA ŽICE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD ter valjarna žice 1, 2, 3 in 4. SDS so med drugim obravnavale tudi variante, po katerih naj bi delali v primeru pomanjkanja vložka. Na sestanku SDS valjarna žice 1 je žerjavovodja osemtonskega žerjava urgiral za popravilo oziroma ureditev izklapljanja in zaviranja žerjava. Pravi, da na koncu hale v trenutku, ko se žerjav izklopi električna energija zaradi preobremenitve in ko je žerjav še v teku, oziroma ga po izklopu ni možno zaustaviti, prihaja do nevarnih trkov na koncu žerjavne proge.

Iz TOZD VALJARNA DEBELE PLOČEVINE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, proga 2400-1 in 2, adjustaža 2400-1 in 2 ter odprema. SDS proga 2400-1 opozarja, da je treba vse priključke za olje pri Welman vozovih popraviti oziroma zatesniti ter da je pri menjavi valjčnic na mizi pred progo treba paziti, da valjčnica ne bo tanjša ali debelejša. Zanima jo tudi vprašanje osebnih dohodkov. Predlaga, da naj bi o tem razpravljali zbor delavcev, ki naj bi ga organizirale družbenopolitične organizacije, nanj pa naj bi povabili tudi predstavnika vodstva Železarne. SDS proga 2400-2 meni, da ni prav, da mora temeljna organizacija pokriti najprej vse obveznosti in da šele nato lahko deli preostali dohodek na sklade. Po njenem mnenju bi morala izgubo ob-

čutiti tudi občina in tudi interesne skupnosti. SDS adjustaža 1 pa zanimajo možnosti za povečanje osebnih dohodkov v Železarni.

Iz TOZD HLADNA VALJARNA BELA smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, priprava dela-odprema, valjarna 1, 2 in 3, žarilnica 2, 3 in 4, lužilnica 1, 2 in 3, adjustaža 1, 2 in 3 ter strojna adjustaža 1, 2 in 3. Člani SDS valjarna 1-so na sestanku postavili vprašanje, če bi bilo možno postaviti steno med ZRM in lužilnico, ker kislini hlapci slabo vplivajo na počutje delavcev. Pločevino za steno že imajo. SDS valjarna 2 pa na tiste, ki so odgovorni za nabavo, naslavlja apel, naj nabavljajo kvalitetnejši vložek (TVT). Opozarjajo, da je v zadnjem obdobju večina TVT klinastih ali pa imajo odtise valjev vroče valjarne. SDS žarilnica 3 se pritožuje nad slabim čiščenjem garderob, sanitarij in kopalnic. Zanima jo tudi, na čigav predlog se je v sanitarijih priprave vložka naredila kopalnica. Tudi v pisarni delovodij v žarilnici naj bi bilo poskrbljeno za toplo vodo, tako kot je to v drugih pisarnah. Nadalje zahtevajo, da naj se v hali B odkrije napaka, zaradi katere prihaja do pogostih okvar na žerjavih ter da naj se okvare na žerjavih pravočasno odpravljajo, da ne bi prihajalo do še hujših okvar. Za izstop linije CRNO je treba nabaviti povezovalni stroj. Tudi SDS žarilnica 4 opozarja na vrsto vprašanj. Delavci, ki delajo na izstopu linije CRNO se pritožujejo zaradi plinov, ki nastajajo ob lakiranju. Pravijo, da je treba ventilacijo popraviti tako, da bo odsesavanje plinov učinkovito in da hkrati ne bo ustvarjala takšnega hrupa, kot ga sedaj. Opozarjajo tudi na red v sanitarijih in na to, da je polovica kopalnic zaklenjenih (čeprav je jasno, koliko kopalnic pride na določeno število delavcev). Delavci na SAN sprašujejo, zakaj je zasloni izhod zaprt. Saj komu, ki dela pri pečeh, v poletni vročini, zaradi dušika ipd. lahko postane slabo. Menijo tudi, da bi v poletnih mesecih oba žarilnica in žerjavovodja lahko dobili vročinski dodatek. Takole razmišljajo: »Če zaslužijo delavke v tekstilni tovarni Almira za likanje vročinski dodatek v poletnih mesecih, sploh ne bi smelo biti dileme za priznanje vročinskega dodatka za veliko težje razmere, ki vladajo v poletnih mesecih pri pečeh na SAN«. Na RWL pa žele, da bi se jim preskrbelo tabele, iz katerih bi lahko razbrali, koliko katerega materiala je treba previti za doseganje in preseganje norme. Skupina opozarja, da bi bilo treba v duhu stabilizacijskih prizadevanj težje okvare na posameznih agregatih hitreje odpravljati. Kot primer navajajo težjo okvaro na srednjem žerjavu v hali B, ki v času sestanka (22. 6.) še ni bila odpravljena. SDS lužilnica 1 se pritožuje nad nizkimi osebnimi dohodki in nad prehrano v kantini. Predlagala je, da naj se v obratu organizira dobava čaja. Podobna mnenja so bila izražena tudi na ostalih dveh SDS žarilnicah. SDS adjustaža 2 in strojna adjustaža 2 vprašujeta, zakaj se ne poskrbi za zadostno število delavcev, da bi proizvodnja nemoteno tekla ter kdaj se bo dal povezovalni stroj (nenehno se pojavljajo napake) v generalno popravilo. Pripombe ima tudi na stanje in čiščenje spodnjih garderob. SDS adjustaža 3 in strojna adjustaža 3 nista povsem zadovoljni z odgovorom prodajnega sektorja. Zanima jo, kdo je sklenil, da v TOZD HVB ni mogoče kupovati nerjaveče pločevine po doslej uveljavljenem načinu. Tudi z odgovorom v zvezi s pripombami na prehrano ni zadovoljna. Pohvalila pa je vzdrževalca Džura Čulibrka, da hitro in kvalitetno odstranja nastale okvare.

UGOTOVITVE, SKLEPI IN PRIPOROČILA O VARNOSTNIH RAZMERAH V LETU 1981 IN AKTIVNOSTI ORGANOV ZA NOTRANJE ZADEVE V SRS

Skupščina SR Slovenije je na sejah zbora združenega dela, zbora občin in družbenopolitičnega zbora 16. junija 1982 ob obravnavi poročila republiškega sekretariata za notranje zadeve SR Slovenije o varnostnih razmerah v letu 1981 in aktivnosti organov za notranje zadeve sprejela naslednje ugotovitve, sklepe in priporočila:

Zbori sprejemajo poročila republiškega sekretariata za notranje zadeve SR Slovenije o varnostnih razmerah v letu 1981 in aktivnosti organov za notranje zadeve. Prav tako zbori sprejemajo stališča predsedstva republiške konference SZDL. Ob tem zbori ugotavljajo, da je republiški sekretariat tudi v lanskem letu posvečal vso pozornost predvsem odkrivanju in onemogočanju vsakršnega ogrožanja ustavne ureditve ter zagotavljanju varstva temeljnih vrednot našega političnega sistema. Takšna dejavnost v veliki meri prispeva tudi k nadaljnjemu razvoju naše družbe, njenemu materialnemu in duhovnemu napredku in k njenemu mednarodnemu ugledu. Zato je poročilo dobra podlaga za usmerjanje družbene aktivnosti vseh nosilcev družbene samozaščite in drugih subjektov za dosežanje stabilnih varnostnih razmer v Socialistični republiki Sloveniji tudi za naprej.

Zbori ugotavljajo, da je poročilo za leto 1981, kar zadeva prikaz problematike na različnih področjih najpomembnejših dogodkov, pojavov in stanj, sestavljeno zelo skrbno ter daje podlago za globljo raziskavo vzrokov nekaterih negativnih pojavov ter možnost njihovega preprečevanja. Poročilo opozarja, da nekateri negativni pojavi, ki se sicer pojavljajo iz leta v leto, celo naraščajo, kar zahteva učinkovitejšo družbeno ukrepe za obvladovanje in odpravljanje njihovih vzrokov. Zaskrbljujoč je velik porast gospodarskega kriminala, nenehno naraščanje števila požarov, nesreč pri delu, nekajletna rast mladostniškega prestopništva; resen družbeni problem predstavljata tudi narkomanija, alkoholizem, samomorji ter drugi negativni pojavi, navedeni v poročilu.

Ob spoznanju zapletenih odnosov v družbi, za katero je značilna velika dinamičnost, medsebojna soodvisnost posameznih pojavov in prepletanje vzrokov, posledic in učinkov, je očitno, da takega stanja ne more z uspehom razreševati noben organ posamezno, zlasti pa ni mogoče brez sodelovanja številnih družbenih dejavnikov organizirati in izvajati učinkovite preventivne dejavnosti.

Vsakokratne gospodarske in politične razmere imajo svoj odločilen vpliv na varnostne razmere v sleherni samoupravni organizaciji in skupnosti in celotni družbi. Največje jamstvo za trdne varnostne razmere je zato tudi v zaostrenih pogojih gospodarjenja in v bolj zapletenih družbenih odnosih, v uresničevanju ustavno opredeljenega družbenoekonomskega in političnega položaja delovnega človeka; zlasti pa odloča o pogojih in rezultatih svojega dela in da v celoti obvladuje procese družbene reprodukcije. Zato je tudi proces podružbljanja samozaschite tesno povezan s procesom uveljavljanja in uresničevanja samoupravnih pravic delovnega človeka in občana ter njegovih ustavnih pravic in svoboščin.

SEJA SKUPŠČINE JE BILA NESKLEPČNA

Druga seja skupščine telesnokulturne skupnosti Jesenice, ki je bila sklicana 30. junija, je bila nesklepčna predvsem zaradi neudeležbe delegatov telesnokulturnih organizacij - izvajalk telesnokulturne dejavnosti. Druga seja skupščine bo ponovno v ponedeljek, 12. julija, ob 18. uri v restavraciji Kazina.

Na seji bodo obravnavali ustavne akte o skupnih strokovnih službah samoupravnih interesnih skupnosti družbenih dejavnosti in informacijo o ustanovitvi delovne skupnosti športnih delavcev.

Gradivo so delegati prejeli za prvi sklic seje, zato ga ne bomo ponovno pošiljali.

Da bo skupščina lahko nemoteno delovala, moramo zagotoviti udeležbo delegatov na skupščini. Ime in priimek delegata, ki se bo udeležil druge seje skupščine, sporočite na center za proučevanje samoupravljanja in informiranje, telefon 2519.

Lilijana Kos

Samoupravne pravice in z njimi tudi družbena samozaščita se uresničujejo predvsem v temeljnih organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih in se širše povezujejo v sistem varovanja temeljev družbene ureditve, družbenega premoženja ter svoboščin, pravic in dolžnosti delovnega človeka in občana. Zato je potrebno aktivnost organiziranih socialističnih sil usmeriti predvsem k uresničevanju ustavne funkcije temeljnih samoupravnih organizacij in skupnosti ter položaja delovnega človeka in občana v njih in tu predvsem uveljavljati družbeno samozaščito pri vsakodnevnem obnašanju in ravnanju posameznikov ter ob doslednem odgovornem delovanju vseh organiziranih družbenih subjektov. Organizacije združenega dela naj ocenijo delovanje svojih varnostnih služb, predvsem z vidika njihove kadrovske zasedbe in strokovne usposobljenosti ter na tej podlagi sprejmejo ustrezne ukrepe. V tej zvezi je zlasti treba krepiti odgovoren odnos delovnih ljudi in občanov do družbene lastnine, uveljavljati sprotno kontrolo in uresničevati odgovornost, krepiti in razvijati varnostno kulturo, kar mora postati stalna naloga tudi v vzgojno-izobraževalnem procesu. Le z visoko razvito varnostno kulturo in z okrepjeno odgovornostjo vseh delovnih ljudi in občanov, kot temeljnih nosilcev samozaščitne dejavnosti ter drugih subjektov, ki imajo naloge na tem področju; s spreminjanjem razmer, ki omogočajo negativne pojave in s konkretnimi aktivnostmi se bo stanje na tem področju bistveno izboljšalo.

Odgovorni družbeni subjekti od organov za notranje zadeve, pravosodnih organov, organov nadzora, družbenih pravobranilcev samoupravljanja, organov samoupravne delavske kontrole, ustreznih, samoupravnih interesnih skupnosti, zdravstvenih, vzgojno-izobraževalnih organizacij, do vseh drugih, morajo izdelati programe aktivnosti in ukrepov, pri čemer naj posvetijo posebno pozornost medsebojnemu sodelovanju in usklajenosti akcij.

SEJA KONFERENCE DELEGACIJ ZA SKUPŠČINO TELESNOKULTURNE SKUPNOSTI

V sredo, 30. junija, je bila sklicana druga seja konference delegacij za skupščino skupnosti za telesno kulturo na ravni Železarne. Seje se je udeležilo 14 delegatov temeljnih organizacij in delovnih skupnosti od 23 možnih. Konferenca delegacij je pregledala priloženo gradivo in nanj imela nekaj pripomb in predlogov, in po končani razpravi delegirala šest delegatov (od 10 možnih) na drugo sejo skupščine, ki je bila prav tako 30. junija.

Skupščina pa ni bila sklepčna predvsem zaradi neudeležbe delegatov telesnokulturnih organizacij - izvajalk telesnokulturne dejavnosti, ali točneje zaradi enega samega delegata iz zbora izvajalcev. Tudi delegati iz Železarne so »zatajili«, saj so se seje skupščine udeležili namesto šestih delegiranih delegatov le štirje delegati.

Zaradi takega neodgovornega ravnanja delegatov je onemogočeno nemoteno delovanje skupščine in njenih organov pa tudi konferenc delegacij. Zato je moral predsednik skupščine ponovno sklicati 2. sejo skupščine telesnokulturne skupnosti, ki bo v ponedeljek, 12. julija, ob 18. uri v restavraciji Kazina.

V prihodnje bi morali take neodgovorne delegate klicati tudi na odgovornost, da se izostanki ne bi ponavljali. Kajti to je vprašanje volje in čuta dolžnosti ter odgovornosti posameznih delegatov za razvijanje delegatskih odnosov.

V nadaljevanju navajamo pripombe konference delegacij za skupščino skupnosti za telesno kulturo. Konferenca delegacij je potrdila zapisnik prve seje in ugotovila, da so pripombe, ki so bile dane na prejšnji seji konference delegacij, upoštevane.

V odboru za telesno vzgojo, šport in športno rekreacijo so ugotovili, da Tone Avbar ni delegat KS Podmežakla, ampak je delegat Železarne Jesenice.

Konferenca delegacij je imela pripombo na 5. člen samoupravnega sporazuma o medsebojnih pravicah, dolžnostih in obveznostih med usta-

V okviru izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije je treba zagotoviti usklajenost pri ugotavljanju vzrokov teh pojavov ter pri sprejemanju akcij in ukrepov za njihovo preprečevanje in odpravljanje.

III.

Zbori ugotavljajo, da so ugotovitve, mnenja in predlogi odborov za družbenopolitični sistem vseh treh zborov in komisije za družbeno nadzorstvo skupščine SR Slovenije o tej problematiki, ki so bili objavljeni v Poročevalcu št. 21, z dne 10. 11. 1981 še vedno aktualni. Razprave na zborih so opozorile, da se je v zadnjem času zaostrišlo še vprašanje varovanja državne meje, predvsem na morju. Pri tem zbori poudarjajo, da je treba za učinkovito delo vsem odgovornim družbenim subjektom dati polno družbeno podporo in zagotoviti kadrovske in materialne možnosti za njihovo učinkovito delo, zlasti pri preventivnem delovanju.

V zvezi z negativnimi družbenimi pojavi je treba odločneje vplivati na odgovornejše ravnanje delovnih ljudi in občanov na vseh področjih, kar narekuje potrebo po zaostritvi vseh oblik odgovornosti in tudi kaznovne politike.

Posebna vloga pri tem mora biti dana subjektom v okolju, v katerem delovni ljudje in občani živijo in delajo, to je v krajevnih skupnostih, temeljnih organizacijah združenega dela, družbenopolitičnih organizacijah in drugih organiziranih oblikah življenja in dela. Zlasti je pomembno, da se okrepi zavest, da so delovni ljudje in občani nosilci samozaščitnega delovanja.

Zbori menijo, da bi bilo potrebno v vseh temeljnih samoupravnih organizacijah in skupnostih ter družbenopolitičnih skupnostih pripraviti podobne varnostne ocene ter na njihovi podlagi sprejeti ustrezne programe za odpravljanje oziroma zmanjševanje negativnih pojavov. Vsi odgovorni in zainteresirani družbeni subjekti naj o rezultatih usklajenih prizadevanj sproti in izčrpno obveščajo Skupščino SR Slovenije in njen izvršni svet.

(Poročevalec skupščine SRS in SFRJ za delegacije in delegate 12/82)

V naši kantini med malico (Foto S. Kokač)

NOVICE IZ SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

TOZD VZDRŽEVANJE

Na tretji seji izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata, ki je bila 23. junija, so obravnavali spremembe planskih dokumentov za obdobje 1981-1985 in tekočo problematiko.

Vodja TOZD je obrazložil spremembe srednjeročnih planskih aktov, udeleženci pa so glede tega oblikovali določena izhodišča, in sicer, da ostanejo planski cilji v investiranju nespremenjeni, počasnejše bo le njihovo uresničevanje; obratovanje plavža se podaljša v leto 1985, v jeklarni pa bi morala biti proizvodnja ista kot v letu 1984. Izvoz in uvoz naj bi rasla v enakem razmerju, skupna in splošna poraba pa naj bi zaostajala za rastjo dohodka. Udeleženci so predlagali spremembe investicij in menijo, da bi morali vse načrtovane investicije zmanjševati za 20 do 25 odstotkov. Glede uvoza so menili, da ga je treba zmanjšati, posebno uvoz iz klirinskega področja.

V nadaljevanju seje so razpravljali o predlogu, da se sredstva iz obveznic za nerazvite namenijo za obnovo planinskega doma na Kredarici in so se s predlogom strinjali.

DELOVNA SKUPNOST ZA KADROVSKE, SPLOŠNE ZADEVE IN INFORMIRANJE

Četrta seja izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata je bila 25. junija. Obravnavali so priprave na deseti kongres Zveze sindikatov Slovenije, organizacijo izleta, srečanje z upokojenci in tekoče zadeve.

Gradivo za deseti kongres je zelo obsežno, zato so imenovali štiri člane izvršnega odbora, ki naj do prihodnje seje proučijo del gradiva in ga v kratkih povzetkih posredujejo ostalim članom izvršnega odbora.

Pred kratkim je komisija za izlete in oddihe obvestila člane sindikata o izletu Krk-Plitvice in Panonija. Za izlet Panonijo je bilo premalo prijavljenih, zato se je izvršni odbor odločil, da bo organiziral samo izlet na Krk in Plitvice, in sicer 11. in 12. septembra.

V oktobru bi organizirali srečanje z vsemi upokojenci delovne skupnosti. Srečanje naj bi bilo v restavraciji Kazina, poleg sredstev osnovne organizacije pa naj bi nekaj prispevala tudi delovna skupnost iz svojih sredstev.

Ob koncu je predsednik izvršnega odbora predlagal, da se prispevek sindikata delavcem ob upokojitvi zviša od 1000 na 1500 din.

Izvršni odbor je obravnaval tudi delo delegacij za samoupravne, interesne skupnosti družbenih dejavnosti in ugotovil, da se pojavljajo težave, kot so prepozno prejeta gradiva in slaba udeležba na sejah delegacij. Center za proučevanje samo-

upravljanja in informiranje mora poskrbeti za pravočasno razpošiljanje gradiva, strokovne službe pa morajo v prihodnje svojo pomoč zagotoviti tako, da sodelujejo na sejah delegacij ali pa svoje pripombe posredujejo pisмено.

TOZD ŽEBLJARNA

Na sedmi seji izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata, ki je bila 28. junija, so obravnavali priprave na deseti kongres Zveze sindikatov Slovenije in prošnje za denarno pomoč.

Člani odbora so gradivo za deseti kongres pregledali in predlagali, da ga obravnavajo na zboru delavcev. Za razlago gradiva so zadolžili vodjo TOZD.

Odbor je obravnaval prošnje sodelavcev za denarno pomoč in jih ugodno rešil.

LK

ČESTITAMO

V mesecu juniju so s študijem ob delu uspešno zaključile šolanje na ekonomski srednji šoli Marija MEDJA in Mojca SMOLEJ iz elektronsko računskega centra in Metka SLIBAR iz oddelka tehnične kontrole.

V tem mesecu je izredno uspešno zaključil šolanje na elektrotehnični šoli - šibki tok Drago FON iz ZIC in istočasno ob delu opravil študijske obveznosti na filmski in televizijski šoli pri dopisni delavski zvezi Univerzum v Ljubljani in dobil naziv mentor filmske in televizijske vzgoje.

Sodelavkam in sodelavcu iz ZIC iskreno čestitamo k njihovemu uspehu in vztrajnosti ter jim želimo veliko delovnih uspehov in osebnega zadovoljstva.

Železarski globus

SOVJETSKA ZVEZA

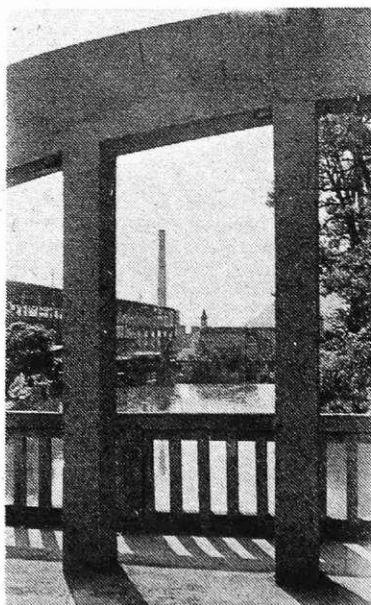
V sovjetski železarni Čerepovec so pred kratkim pričeli z gradnjo novega plavža, ki bo najsodobnejši in največji v tej državi. Imel bo koristno prostornino 5.580 kub. m., letno pa bodo v njem lahko izdelali 4,5 milijona ton grodila. Celoten potek obratovanja bo močno avtomatiziran in najsodobnejše bo urejeno tudi čiščenje in toplotno izkoriščanje plavžnega plina.

ZDA

Po ameriških podatkih je bila lani poraba molibdena v državah zahodnega sveta po letu 1975 najnižja in je dosegla 79.200 ton, kar je tudi za 3.300 ton manj kot v letu 1980. Daleč največji proizvajalec v zahodnem svetu so ZDA s 65.800 tonami v letu 1981, sledita Kanada s 14.900 tonami in Čile s 14.500 tonami. Največ in sicer 45 % celotne količine molibdena je bilo porabljenega za izdelavo konstrukcijskih jekel, medtem ko so na drugem mestu nerjavna jekla z 21 %.

JAPONSKA

Največja japonska železarska družba Nippon Steel Co. je v fiskalnem letu 1981-1982, ki je bilo zaključeno z 31. marcem, izdelala 29,97 milijona ton surovega jekla, kar je za 10,8 % manj kot v obdobju 1980-1981. Vzponedno s tem je padel tudi delež te družbe pri skupni japonski proizvodnji surovega jekla v istem obdobju z 31,3 % na 29,1 %.

Skozi oboke Hermanovega mostu (Foto S. Kokač)

D. H.

PRISPEVEK K RAZMIŠLJANJU O DOLGOROČNEM RAZVOJU ČRNE METALURGIJE V SFRJ IN SRS

(Nadaljevanje s 1. strani)

nost, nepovezanost domače predelovalne industrije in odsotnost načrtov nam zaenkrat preprečujejo tržno planiranje na takšnih osnovah.

Obstojajo številne metode za ugotavljanje zakonitosti pri porabi jekla. Naj naštejemo nekaj takšnih metod:

Metoda odvisnosti — korelacija je med porastom potrošnje jekla in gibanjem posameznih makroekonomskih kazalcev: družbenega proizvoda (koeficient korelacije znaša 0,97), narodnega dohodka, industrijske proizvodnje (koeficient korelacije je 0,96), proizvodnje kovinske predelovalne dejavnosti (koeficient korelacije 0,98) in drugih.

V grafikonu 1 je prikazana letna stopnja rasti družbenega proizvoda in porabe surovega jekla v SFRJ v obdobju 1960–1979.

Iz grafikona so razvidna izrazita konjunkturalna obdobja v letih 1963, 1964, 1966, 1971, 1974 in 1977 ter izrazito dekonjunkturalna v letih: 1962, 1967, 1968, 1972, 1975 in 1976. Poraba surovega jekla je v času konjunkturalne rasti rasti, v večji stopnji rasti kot družbeni proizvod. Vzroki zmanjšane porabe jekla so bili takratni ekonomski dejavniki, ki so vplivali na celotno gospodarstvo (gospodarske reforme leta 1962 in 1965, leta 1967, 1972) in zadnja leta recesija celotnega gospodarstva razvitih držav s tržnim gospodarstvom, kar se je odražalo tudi na zmanjšani porabi jekla pri nas.

Metoda, kjer uporabljajo podobnosti gibanja porabe jekla na svetovnem tržišču (zgodovinsko-geografske podobnosti, podobnosti stanja potrošnje na določenem nivoju gospodarske razvitosti in druge).

Input — output metode med-sektorskih analiz.

Metoda trenda — gibanja dosežanega razvoja.

Da bi mogli predvideti bodoči razvoj, moramo dobro poznati preteklost. V preteklih 30 letih je poraba jekla v svetu hitro naraščala, saj se je povečala kar za 3,2 krat. Najhitreje je naraščala v vzhodnih deželah Azije in Evrope. V vzhodni Evropi, kjer je bil delež leta 1951 še izpod 16 %, so leta 1976 porabili že 29 % celotne svetovne porabe. Posebno hitro je naraščal delež svetovne porabe na Daljnem vzhodu. Relativno zaostajanje porabe pa je značilno za Severno Ameriko in Zahodno Evropo. Leta 1951 je na Severno Ameriko odpadla skoraj polovica svetovne porabe, danes pa je njen delež veliko skromnejši.

Poprečna letna stopnja rasti je znašala v preteklih tridesetih letih v svetu 5 %. Ta stopnja je bila različna po posameznih območjih in odvisna od stopnje razvitosti in gospodarske strukture. Praviloma so bile stopnje rasti višje tam, kjer je bil splošni nivo razvitosti gospodarstva nižji. V SFRJ je znašala v obdobju 1960 do 1980 poprečna letna stopnja rasti 6,2 %, kar je hitreje od svetovnega poprečja in vrste industrijsko razvitih držav. Zaradi nizkega začetnega nivoja porabe je bila dosežena visoka stopnja rasti, čeprav je današnji nivo porabe na prebivalca še zelo nizek, oziroma nižji od držav, ki so na približno enakem nivoju razvitosti.

Navidezna poraba jekla na prebivalca v letu 1977, ki je eden izmed pomembnih kazalcev ekonomike in nasploh razvitosti neke države, je prikazana v naslednji razpredelnici:

NAVIDEZNA POTROŠNJA SUROVEGA JEKLA

DRŽAVA	1000 ton	kg/preb.
ZR Nemčija	33.008	538
Francija	19.532	368
Italija	20.798	368
Velika Britanija	19.514	349
Švedska	3.824	463
Češkoslovaška	10.513	700
Poljska	18.737	540
ZDA	133.823	618
Japonska	58.243	512
Kanada	12.828	550
Jugoslavija	5.185	239

Razvidno je, da je Jugoslavija s svojo porabo jekla na prebivalca na dnu evropske lestvice. Poraba surovega jekla v SR Sloveniji je v primerjavi z drugimi republikami največja in je znašala lani nad 500 kg na prebivalca in se po tem kriteriju uvršča med industrijske dežele.

Pri porabi jeklenih izdelkov naj na kratko omenimo še pojav stalnega in pomembnega spreminjanja strukture izdelkov. Obseg porabe in struktura je v vsaki državi odvisna od gospodarske strukture in stanja tehnologije.

Slabo razvite države imajo relativno visok delež profilov in skupnem asortimentu porabe jekla. V teku razvoja se poraba profilov relativno zmanjšuje v korist ploščatih izdelkov (pločevine, trakovi) in ostalih izdelkov (brezšivne cevi, vlečeni in kovani izdelki).

V Jugoslaviji je bil delež profilov in ploščatih izdelkov v letu 1978 izenačen. V časovnem obdobju je v SFRJ opaziti premik v korist ploščatih izdelkov (leta 1971 je znašal delež ploščatih profilov 45,3 %).

Znani ekonomisti držav članic EGS ugotavljajo, da v sedanjem času ni mogoče napovedovati bodočega razvoja, ker se rušijo do sedaj znane in dokazane ekonomske zakonitosti. To je posledica sedanjega splošnega gospodarskega stanja v svetu.

Svetovna jeklarska industrija je v kriznem obdobju, ki traja že od leta 1975. Recesija je najbolj zajela države s tržnim gospodarstvom. Poleg tega osnovnega problema so važne strukturne spremembe v svetovni industriji jekla, ukrepi državnih intervencij za zaščito domače industrije, rekonstruiranje industrije zaradi modernizacije in krepitve konkurenčne sposobnosti, mednarodno dogovarjanje in sodelovanje za omilitve krize. Vse bolj se širi spoznanje, da je potrebno razvijati lastno proizvodnjo jekla.

V socialističnih državah je proizvodnja v preteklih letih naraščala, od leta 1979 dalje pa je upočasnjena. Tudi te države se niso mogle izogniti ekonomskim gibanjem v svetu (povečanje cen nafte in surovin) ter inflaciji.

V deželah v razvoju količina izdelanega jekla stalno narašča. Nji-

hove potrebe so znatno večje od količin izdelanega jekla, kar spodbuja industrijsko razvite države, da osvojijo ta področja. Na konferenci v Lini so bili postavljeni ambiciozni načrti, po katerih naj bi količina izdelanega jekla v deželah v razvoju v letu 2000 dosegla 30 % delež v svetovni proizvodnji jekla (550 milij. ton letno). V letu 1977 je znašal delež dežel v razvoju 13 % (86 milij. ton).

Tudi naša jeklarska industrija je v težavah. Domača proizvodnja ne more slediti velikemu povpraševanju po jeklu. Potrebe rešujemo z uvozom, kjer na vrhu liste uvoznikov niso porabniki jekel — kovinsko predelovalna industrija, gradbeništvo, in drugi, ampak izdelovalci jekla, kar je posledica dosežanega razvoja črne metalurgije. Zaostajanje v razvoju primarnih stopenj proizvodnje v črni metalurgiji (rudniki, talilnice, jeklarne) za razliko od vlagan — investicij v valjarne, so povzročili dosežaj tako visok uvoz predvsem polizdelkov. Jugoslovanska tržišča se krilo leta 1979 svoje potrebe po surovem jeklu 57 % iz domačih virov in 43 % iz uvoza.

Pri oceni bodoče porabe jekla je dokaj pomemben indirektni uvoz jekla. To pomeni, da je bila naša dosežanja poraba jekla, na osnovi katere bomo izhajali za bodočnost, nizka. Tu je še problem stalnega pomankanja deviznih sredstev, kar onemogoča porabnikom uvažati gotove jeklene izdelke in nam kot proizvajalcem uvažati surovine. To dokazuje naslednja razpredelnica, v kateri je prikazana dejanska proizvodnja v letu 1980 in možnost proizvodnje v letošnjem letu:

proizvodnja	1980 ocena proizv. 1000 t	1981 možnost proizv. 1000 t	1981/1980 indeks
železova ruda	3.810	4.620	121
koks	2.644	2.779	105
železo	2.409	3.167	132
surovo jeklo	3.580	4.307	120
jekleni proizvodi	3.787	5.491	145
ferolegure	—	281	—

KAKŠNO BO LETO 2000?

Studije o planiranju bodočega svetovnega gospodarstva v naslednjih 20 letih se v bistvu ne razlikujejo od kratkoročnega in srednjeročnega planiranja. Nevarnost je le, da se ne zanemari in ne predvidi kakšna sprememba osnovnega pomena ali kakšen tehnološki preobrat, kar bi lahko zelo spremenilo pričakovani scenarij. Porast osebnih teženj za boljše izkoriščenost prostega časa in izboljšanjem življenjskih pogojev, bo vplivalo na industrijski sistem na različne načine. Pomemben bo pojav vedno večje konkurenčnosti nezadostno razvitih dežel s pomembno vlogo v gospodarski rasti, posebno kar se tiče investicij in zaposlovanja. Elektronska revolucija, ki se javlja v obliki informatike, avtomatizacije in telekomunikacije, bi lahko spremenila ne samo način proizvodnje industrijskega sistema, temveč tudi odnos industrije in uslužnostnih dejavnosti. Pri tem ni bojzani, ugotavljata avtorja studije, objavljene pred 12 leti pod naslovom »leto 2000«, Kahn in Wiener, da bi se zmanjšala zaposlenost, kajti avtomatizacija in kibernetika bosta ustvarili toliko novih delovnih mest, kolikor jih bo zaradi njih ukinjenih.

OCENA POVPRASEVANJA PO OBSTOJEČEM ASORTIMENTU JEKLENIH IZDELKOV LETA 2000 V SFRJ

Pri oceni porabe jeklenih izdelkov smo upoštevali perspektivno porabo surovega jekla, ki je bila ugotovljena na osnovi v uvodu opisanih metod in objavljene v Čeliku 68/77. Po tej oceni naj bi znašala poraba surovega jekla v SFRJ v l. 2000 15–17 milij. ton, kot prva in druga varianta (rezultati trendov in regresijskih enačb). Tem variantam smo dodali še tretjo varianto z oceno 10 milij. ton, po kateri smo ocenili porabo surovega jekla v letu 2000 samo na osnovi dosežanega 20-letnega gibanja porabe.

V grafikonu 2 je prikazana dosežanja in predvidena poraba surovega jekla v SFRJ v obdobju 1960–2000.

Z upoštevanjem 73 % izpleta gotovih izdelkov iz surovega jekla smo ocenili porabo gotovih izdelkov v letu 2000 za vse tri variante (tabele 1, 2, 3, 4).

Ocenjeno porabo gotovih izdelkov smo razbili po posameznih izdelkih in strukturi porabe leta 1980. Prav tako je tudi ocena perspektivne porabe plemenitih in masovnih jekel ugotovljena na osnovi pred-

postavke, da bo struktura porabe enaka strukturi iz leta 1980. Tudi ocena možnosti za proizvodnjo gotovih jeklenih izdelkov je ugotovljena na osnovi strukture in deleža naše proizvodnje v skupni jugoslovanski proizvodnji.

Kovinsko-predelovalni kompleks je izrazito propulzivna grupacija, ki nedvomno omogoča razvoj celotne vrste spremljajočih panog in grupacij. V svojem pretežnem delu je ta kompleks delovno intenziven, ne zahteva večja vlaganja v osnovna sredstva, primeren je za razne oblike avtomatizacije, hitro zaposluje delavce in s tem v zvezi razrešuje socialne probleme.

V naši dosežani praksi sta bila preveč naglašena zadnja dva kriterija in smo zato ta kompleks stihijno razvijali. Glede na dosežanje koncipirano politiko cen je tudi temu kompleksu zagotovljen sorazmerno dober dohodek tudi v pogojih relativno nizke produktivnosti dela (razdrobljenost).

Drugi pomembnejši dejavnik za razvoj bazične industrije je nedvomno cena energije in goriva. To utegne biti limitirajoči faktor razvoja. Specializacija in tipizacija proizvodnje v železarni mora biti izdelana na osnovi tržnih kriterijev, stopnje industrijskega razvoja in možnega kapacitetnega razvoja železarn kot proizvodne enote. Da bi

uspešno izvajali selekcijo proizvodnih programov, bi morali imeti ustrezno dogovorjene kriterije, ki med ostalim vključujejo tudi vprašanje rentabilnosti.

Za leto 2000 bi morali na osnovi izkušenj velikih proizvajalcev jekla opredeliti tip gospodarstva tako na ravni SFRJ kot tudi SR Slovenije. Verjetno bi pri tem morali upoštevati komparativne prednosti, zatečeno stopnjo industrijskega razvoja in uporabiti izkušnje razvitih držav, ki so imele podobne ali enake pogoje razvoja, zlasti črne metalurgije.

Rezultati dosežanih stabilizacijskih prizadevanj bi med ostalim pokazali šibke strani dosežanega razvoja našega gospodarstva oz. narekovali nekatere dolgoročne presumeritve, ki lahko intenzivirajo izdelavo in porabo jekla, ali dajo trend relativne stagnacije.

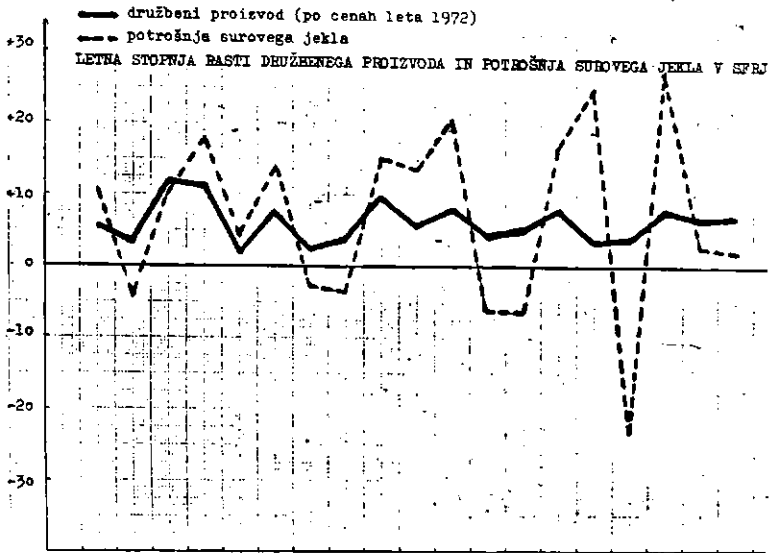
Ravno v tem trenutku pod prisilo ekonomskega neugodnega položaja

delajo množične analize dosežane prakse ne samo na področju izdelave jekla, pač pa tudi v celotnem gospodarstvu. Morali bi sproti spremljati ugotovljene tendence, da bi lahko opredelili smotnost in intenziteto razvojne politike do leta 2000.

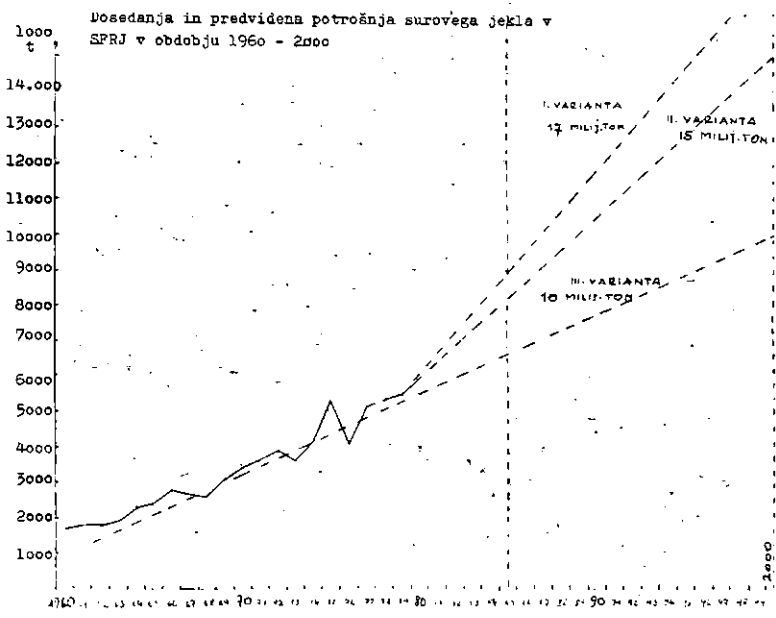
Djordje Tautović
oddelek za raziskavo
tržišča

Viri podatkov:

Statistički godišnjak SFRJ, ZSS 1980
The Steel Market UN
Pregled prometa čelika UJZ
EP, Metalni kompleksi u razvoju, Kučar
Tržišna dokumentacija grana ind. za prerađu metala Jugoslavije 1967–1980
Podatki Zavoda za stat. SR Slovenije
Privredni vjesnik 1980
Čelik 68/77
Dugoročna projekcija potrošnje čelika do 1985. g. i perspektiva do 1990. g. i dosadašnji trendovi
Proizvodnja i trgovina čelikom, UJZ 1977
Interni podatki SOZD SZ Železarna Jesenice

Viri: Statistički godišnjak SFRJ, The Steel Market-United Nation

RESNE OCENE MOŽNOSTI ZA PROIZVODNJO GOTOVIH JEKLENIH IZDELKOV V SFRJ V LETU 2000

proizvod	1. var.	2. var.	3. var.	od tega masovna jekla	in plemenita jekla
betonsko železo	22.000	20.000	15.000	22.000	13.000
valjana žica	316.000	279.000	186.000	316.000	64.000
debeli pločevina	429.000	397.000	253.000	429.000	181.000
srednja pločevina	127.000	112.000	75.000	127.000	60.000
TWT	354.000	312.000	208.000	354.000	79.000
tanka TV pločevina	2.600	2.000	1.400	2.600	500
skupaj TV proizv.	1450.600	1.184.000	736.400	1450.600	297.500
tanka HV pločevina	70.000	62.000	41.000	70.000	1.000
elektr. plin. trak.	216.000	191.000	127.000	216.000	216.000
HVT	195.000	172.000	115.000	195.000	56.000
vlečna žica	195.000	172.000	115.000	195.000	61.000
HOP	60.000	53.000	36.000	60.000	34.000
vleč. luč. br. j.	76.000	67.000	45.000	76.000	31.000
vse skupaj	2.662.600	1.821.000	1.215.400	2.662.600	580.500

Op.: V spodnji tabeli je upoštevana predpostavka, da bo v letu 2000 struktura potrošnje po proizvodih in razmerje proizvodnih programov med železarnami enaka, kot je bilo v letu 1980.

POTROŠNJA GOTOVIH JEKLENIH IZDELKOV V SFRJ V LETU 1980 in OCENA POTROŠNJE V LETU 2000

	1980			2000			2000		
	skupna navid.potr.	od tega: plem.jekla	delž. v %	skupna navidezna potrošnja	od tega: plem.jekla	delž. v %	skupna navidezna potrošnja	od tega: plem.jekla	delž. v %
železniški material	114.906	1,8	-	341.000	301.000	200.000	-	-	-
teški profili	179.571	2,9	13.369	532.000	470.000	313.000	40.000	35.000	23.000
sred. lah. fini profili	1.220.545	19,5	260.285	3.619.000	3.196.000	2.130.000	772.000	679.000	454.000
betonsko železo	724.086	11,6	-	2.147.000	1.897.000	1.264.000	-	-	-
valjana žica	533.140	8,5	70.173	1.581.000	1.396.000	931.000	207.000	183.000	122.000
debeli pločevina	538.259	8,6	42.833	1.409.000	1.249.000	940.000	128.000	113.000	75.000
srednja pločevina	99.118	1,6	10.048	294.000	259.000	173.000	31.000	28.000	18.000
valjane bandaže	7.805	0,1	-	23.000	20.000	14.000	-	-	-
toplo valjani trakovi	761.705	12,3	74.176	2.258.000	1.994.000	1.330.000	219.000	192.000	129.000
tanka TV pločevina	3.037	0,0	464	9.000	8.000	5.000	3.000	2.500	2.000
Skupaj TV proizvodi	4.192.172	66,9	471.348	12.400.000	10.950.000	7.300.000	1.400.000	1.232.500	823.000
tanka HV pločevina	530.358	8,6	30.530	1.572.000	1.386.000	926.000	91.000	80.000	53.000
elektro ploč. - trakovi	73.000	1,2	73.000	216.000	191.000	126.000	216.000	191.000	127.000
potiskana pločevina	108.984	1,7	-	323.000	285.000	190.000	-	-	-
bela pločevina	90.155	1,4	-	267.000	236.000	157.000	-	-	-
hladno valjani trakovi	205.715	3,3	45.158	610.000	539.000	359.000	133.000	117.500	78.000
vlečna žica	372.414	6,0	282.795	1.164.000	975.000	650.000	835.000	735.000	492.000
brezšivne cevi	171.626	2,7	21.559	569.000	449.000	300.000	65.000	58.000	38.000
varjene cevi	385.488	6,2	-	1.143.000	1.009.000	673.000	-	-	-
hladno valjani profili	40.000	0,6	1.311	119.000	104.000	70.000	3.000	2.500	2.000
vleč. br. j. jeklo	90.000	1,4	32.365	267.000	236.000	158.000	37.000	35.000	22.000
VSE SKUPAJ (v % ocena)	6.249.912	100	958.066	18.530.000	16.360.000	10.910.000	2.800.000	2.501.500	1.670.000

(Nadaljevanje s 1. strani)

V SOZD SZ in v delovnih organizacijah so prav zdaj v razpravi o snutkih sprememb temeljev planov TOZD in samoupravnih sporazumov o temeljih planov SOZD in delovnih organizacij. Tudi na delavskem svetu SOZD so že dvakrat razpravljali o spremembah; računamo, da bomo zadnje spremembe, ki so vsebovane tudi v omenjenih gradivih, vključili v predloge spremenjenih rebalansiranih temeljev in sporazumov o temeljih planov in jih sprejeli do konca avgusta. V tem gradivu ne

Se prej pa bomo — in o tem bomo govorili v tem gradivu — poskušali storiti vse, da ne bi prišlo do zoženega poslovanja. To je naloga izdelave programa ukrepov in aktivnosti za ohranitev poslovanja. Namen tega grdiva je seznanitev delavskega sveta SOZD z gospodarskim, zlasti še izvoznouvoznim položajem ter predlaganje ukrepov in nalog, s pomočjo katerih bi v sedanjem težkem položaju zadržali uspešno poslovanje Slovenskih železarn. Predvsem pa želimo s programom nalog in ukrepov, ki jih bo potrebno dopolnjevati in menjati, vključili v prizadevanja za prebroditev težav prav vse delavce, tako da bi s prizadevanji nas vseh v težavnih razmerah uspešno poslovali in izvedli zastavljene cilje gospodarske stabilizacije.

Vzajemnost pri odplačevanju fiksnih in garantiranih obveznosti do tujine določata odlok o določanju meril za ukrepe in dogovor o ukrepih, ki jih je izvršni svet skupščine Jugoslavije sprejel 31. maja 1982. Na tej osnovi smo se v Sloveniji dogovorili, da bo treba za uvoz nafte in energetskih surovin združevati 17% deviz (doslej 10,52%). Za devizne potrebe federacije prispevamo še naprej 5%, 15,9% pa združujemo za vzajemno odplačevanje jugoslovanskih dolgov. Za plačilo obveznosti na zvezni ravni bo tako treba združiti 37,9% konvencibilnih deviz. Za plačilo potrebe v republiki bomo združevali še 10,9% deviz in 20,9% deviz za odplačilo tistih republiških deviznih dolgov, ki jih slovenske banke in organizacije same ne bodo mogle plačati. To pomeni, da bodo slovenske organizacije na-

Poslovodni svet SOZD je večkrat obravnaval to problematiko. V SOZD je organiziral tri delovne teams: team za proizvodnjo in dohodek, team za zunanje-trgovinsko menjavo in team za financiranje deficita. Njihove naloge so bile podrobno določene. V delovnih organizacijah so ob sodelovanju in usmerjanju teamov pripravili naloge in ukrepe, ki naj bi v zaostrenih pogojih gospodarjenja ohranili uspešnost poslovanja. Naloge in ukrepi so bili usmerjeni

V izdelavi nalog in ukrepov so sodelovali poslovodni organi in strokovne službe; v vseh delovnih organizacijah so predlagali programe aktivnosti tudi samoupravnim organom in jih sprejeli kot obvezno vseh. Glede na to, da se je situacija spreminjala in dopolnjevala, da je postala bolj ali manj dokončna šele v juniju, ko je začel veljati tudi zakon o deviznem poslovanju, je bilo potrebno sistematično urediti in zakokrožiti zlasti program nalog in ukrepov v drugem polletju 1982.

Pristop k pripravi programa ukrepov

Vse naloge in ukrepe smo razdelili v manjše dele. Pri tem nismo navajali vseh izvajalcev, marveč predvsem tiste, ki v največji meri sodelujejo pri izvajanju. Prav tako nismo posebej navajali, da se večina nalog in ukrepov stalno usklajuje v poslovnodnem svetu, odborih v SOZD in podobno.

Za leto 1982 smo planirali dobrih 70 milij. dolarjev lastnega izvoza:

Spiknika plavžarjev prvega julija v Mlačcah (Foto F. R.)

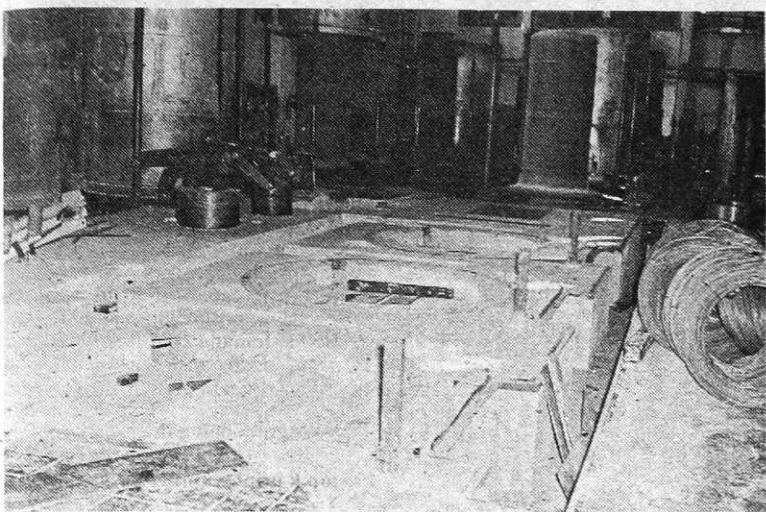
Pred 20 let so predvidevali, da bosta preživila samo dva jeklarska agregata, in sicer kisikov konverter za izdelavo navadnih vrst jekel in obločna električna peč za izdelavo legiranih in posebnih vrst jekel. Danes izdelajo v kisikovih konverterjih 55 % svetovne količine surovega jekla, 22 % v obločnih električnih pečeh in ostanek, okoli 23 %, v vedno bolj izginjajočih SM pečeh. V industrijsko najbolj razvitih deželah je delež kisikovih konverterjev precej večji kot, na primer, na Japonskem s 75,5 % in 24,5 % obločnih električnih peči, ali v Luksemburgu, kjer imajo v jeklarnah samo kisikove konverterje.

Razlogi za spreminjanje jeklarskih proizvodnih postopkov so bili precej različni. Precejšne spremembe v jeklarski tehnologiji so bile posledica zahtev kupcev glede na ceno, ki so jo bili pripravljeni plačati, kakovost jekla, ki so jo zahtevali, in

Več kot polovico svetovne količine surovega jekla danes izdelujejo v tem agregatu in njegov delež bo rasel še naprej. Izredno hitra izdelava velikih količin jekla, kar je največja prednost tega postopka, je lahko tudi dobra stran v času gospodarske recesije, ko kupci pogosto ne želijo velikih količin.

Uporaba naprav za kontinuirno vlivanje jekla, ki najbolj ustrezajo hitremu poteku obratovanja kisikovih konvertorjev, vedno bolj narašča. Danes odlijejo v svetu na teh napravah že preko 30 % celotne količine surovega jekla.

Med njene slabe strani lahko štejeemo, da ni tako učinkovita v času rafinacije, kar je mogoče rešiti z uporabo

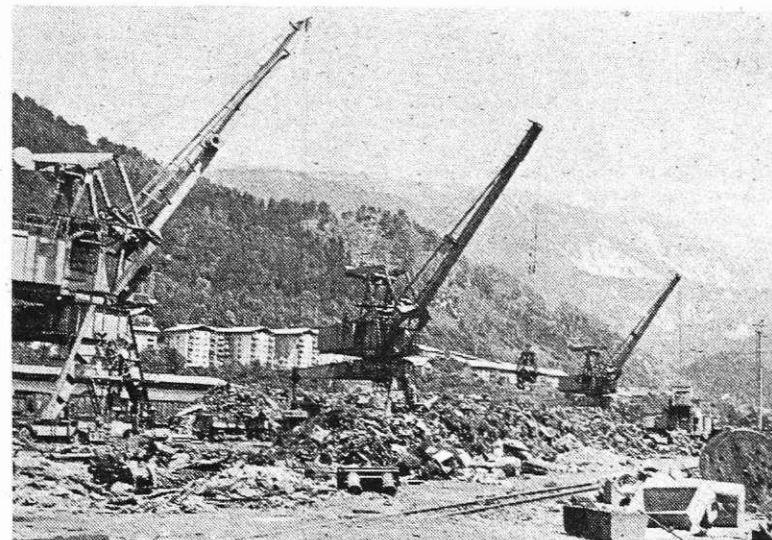
čisti izvoz (51,5 milij. dol.) blagovna menjava (11,1 milij. dol., kooperacije (7,6 milij. dol.). V prvih mesecih letos smo se izvajanju plana močno približali. Zato menimo, da mora biti cilj SOZD in vsake DO posebej **izvedba letnega vrednostnega plana izvoza**. Za doseg tega cilja predlagamo:

3. Pospeševanje zunanjetrgovinskih poslov, kjer obdržimo devize
(usklajujejo komercialne službe)

6. Spremljanje zunanje-trgovinskega in devizno plačilnega poslovanja SOZD (KPO)

splošnega združenja in sicer z organizirano ponudbo in dogovorjeno razdelitvijo protidobav.

2. Varčevanje

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

V zadnjih nekaj letih so bili ekonomski pritiski na železarne naravnani v drugo smer. Tako je, na primer, izdelava jekla v velikih agregatih odlična, če je na razpolago ustrezno tržišče. Svetovna gospodarska recesija je pokazala, da velike jeklarne s kisikovimi konventorji, ki so bile zgrajene po danes že neveljavnem načelu "veliko je tudi lepoe", v takšni situaciji niso zadosti prilagodljive. Zato danes mnogi jeklarski strokovnjaki menijo, da je večje število manjših proizvodnih agregatov bolj primerno kot manjše število velikih. Na ta način je mogoče lažje in z manjšimi težavami slediti večjim spremembam na tržišču.

POJAV DOMOBRANSTVA IN NJIHOVE PRVE POSTOJANKE NA GORENJSKEM

Odlomek iz knjige Kokrški odred

Nekateri borci so hripavo klicali na pomoč, ki pa je tedaj ni moglo biti od nikoder, nemški šarči pa so nemoteno opravljali svoje delo. Pravi pokol!

Ko smo medtem prvi dosegli levi breg Save, se je pred nami odprla čistina, travnik! Nobenega kritja, gozd pa daleč. A doseči smo ga morali, če smo se hoteli rešiti. Začeli smo se prebijati...

Ko smo dosegli vrh gozda, smo blizu Podbrezji padli v zasedo orožnikov, ki pa smo jim s kratkim ognjem ostro odgovorili, in se spet obrnili proti Bistrici. Na robu te vasice se nas je v gostem gozdičku zbralo le sedemnajst. Sprasovali smo se prebijati...

Med preživeli je bil tudi Ivan Tavčar iz Bohinja, ki je ostal invalid. Bil je hudo ranjen in je čudno, da je ostal živ. Čisto slučajno se je tej koloni priključil 4. julija v Kropi, ko se je vračal z minerskega tečaja pri štabu 9. korpusa. Ranjenega je odnesla voda. Pozneje so ga rešili domačini iz Podbrezji in nezvestnega skrili.

Najhuje je bil tedaj ranjen Franc Hauptman-Črni, četni politkomisar, dijak iz Verzeja. Sredi Save ga je dumdumka zadela v trebuh. Kljub hudi rani se je še izvelel iz vode, naslednji dan pa so komaj še živega našli terenci. Prenesli so ga v Podbrezje, kjer mu je babica, Pretnarjeva, tako kot Tavčarju, nudila prvo pomoč.

Cez nekaj dni so borci 1. bataljona oba prenesli pod Dobro, od tam pa v partizansko čevljarstvo delavnico pod Dobro. Hauptman je tam ponoči umrl. Tavčarja pa so prenesli v odredno ambulanto pod Begunjščico.

Tisti, ki so preživeli in se vračali v taborišče pod Stol, so potem še večkrat naleteli na nemške zasede ob cesti, pa tudi na tovarnjake. Težko so hodili tudi zaradi tega, ker so bili nekateri bosi, drugi samo v spodnjicah, vsi pa mokri in utrujeni. Bose noge so bile od trnja in hoste kmalu krvave. Nazadnje so le dosegli vasico Mlako pod Dobro, kjer so jim ljudje sprejeli s solzami v očeh in jim takoj pomagali.

Od tu je skupina počasi prišla v taborišče bataljona, kjer je bil raport zelo pretresljiv.

Posamezni borci so potem prihajali še ves teden. Vseh padlih je bilo verjetno 12, nekaj pa jih je umrlo še pozneje. Okoli 10 je bilo ranjenih, 12 do 15 pa ujetih in pogrešanih. Natančnega števila žrtev tega pohoda prek Save ni bilo mogoče ugotoviti.

Vsekakor je bila to velika tragedija. Pohod ni bil le izdan, temveč tudi preveč drzno voden.

...

Nemško-domobrankska postojanka v Lescah je konec julija 1944 štela 42 mož in je bila zelo aktivna. Poleg nemškega poveljstva je to postojanko tedaj vodil Ludvik Golmar, po rodu Tirolec, ki je prej živel v Trzinu, njegov namestnik pa je bil France Čarman-Frenk, prav tako iz

Trzinu in pred vojno znan smučar. Ta postojanka je bila po vsej okolici zelo aktivna in je konec julija 1944 hotela podružnico osnovati tudi na Breznici, tik pod Stolum. Nekateri ženske-domačinke so domobranci iz Lesc takoj prisilili, da so začele na Breznici pripravljati in čistiti župnišče in otroški vrt, kjer bi uredili novo postojanko. V ta namen so postavili tudi stražo. Nova postojanka bi bila za osvobodilno gibanje pod Stolum zelo nevarna, gibanje partizanov bi bilo oteženo, poleg tega pa bi bila potencialna vaba za tiste omahljivce, ki so kazali težnjo po dezertaciji in padali pod vpliv domobrankskih organizatorjev.

O teh pripravah so aktivisti z Breznice takoj obvestili štab 1. bataljona, ki se je zadrževal pod Stolum.

V bataljonu so se odločili za takojšnje miniranje župnišča. Ker je bil tedaj skoraj ves bataljon odsoten, je šla v akcijo le peščica borcev z mitralješko trojko in plastikom.

Župnišče, prihodnja domobrankska postojanka, ni še bilo zavarovano, zato so eksploziv lahko namestili v notranjosti, in sicer v peči. Ker pa je bilo plastike premalo, eksplozija ni porušila stropa. Zato so razbili še nekaj opreme in stavbo onesposobili za naselitev.

Ni treba posebej opisovati, koliko naporov in žrtev bi bilo potrebnih, če bi hoteli potem, ko bi bila postojanka že naseljena in utrjena, to domobranksko gnezdo likvidirati.

Tam pozneje niso več skušali vzpostaviti kake postojanke.

Leška postojanka, ki so jo raztrganci in domobranci imeli v šoli, je bila partizanom pod Stolum hud trn v peti, poleg tega pa bi napad nanjo pozitivno deloval tudi drugod, kjer so nastajale podobne postojanke. Napad, ki ga je pripravil in izvedel 1. bataljon Gorenjskega odreda ponoči s 6. na 7. avgust, je bil prvi uspešnejši napad na kako tako posadko na Gorenjskem.

Izkušnje so pokazale, da z neposrednim napadom ne bi mogli priti do živega tako utrjeni, v ravnini in na čisti stoji postojanki. To še posebno zato, ker je bila ograjena s poldrugim metrom visoko ograjo, zavarovana s še danes stoječimi betonskimi bunkerji in z med seboj povezanimi rovi, zvečer pa močno razsvetljena. Poleg tega je bila le v nekaj sto metrov oddaljenem župnišču tudi nemška policijska postojanka. Upoštevati je bilo treba tudi, da je postojanka stala v trikotni cesti Jesenice-Kranj-Begunje-Bled-Hraše, da sta bili le nekaj kilometrov stran nemški postojanki Poljce in Begunje, pa večja kraja Radovljica in Bled.

Z vseh teh strani je pretila nevarnost intervencije.

Napad na postojanko bi bil torej pravi samomor, a 1. bataljon je računal na pomoč znotraj nje.

Prek aktivistov in obveščevalcev na terenu je bil vzpostavljen stik z dvema domobrancema, zajetima partizanoma Jožetom Grmom in Alojzom Staretom iz Bohinja, ki sta se rešila tako, da sta se na videz priključila posadki v Lescah. Nato sta čakala na priložnost, da se spet

priključita partizanom pod Stolum. Ta pripravljenost je štabu 1. bataljona omogočila, da je v največji tajnosti izdelal podroben načrt za napad, ki naj bi ga izvedli tedaj, ko bo na straži eden izmed njiju in ko v sosednjem župnišču, ki bi ga ob tej priložnosti tudi zminirali, ne bo posadke. V ta namen je bilo odbranih le 30 borcev, predvsem mladih in drznih prostovoljcev.

Polovica je bila odrejenih v zavarovanje, druge pa so razdelili na skupine, ki naj bi v postojanki presenetili v treh prostorih speče domobrance, stavbo pa zminirali.

Toda, ko je prišlo do napada, je izostalo več elementov. Najprej niso dobili eksploziva, zaradi česar so v bataljonu morali opustiti misel na miniranje. Ko so bili borci že v bližini postojanke, so bili obveščeni, da Nemci niso odšli iz sosednjega župnišča. Tako je bila nevarnost hitre intervencije velika. Vendar pa se je štab bataljona vseeno odločil za izvedbo akcije, kajti poglavito je bilo, da sta Stare in Grm v postojanki že čakala na borce.

Ceta, pripravljena za upad, je zvečer prišla skozi Drago, ki jo je čuvala težka partizanska strojnica, obšla Begunje in se približala Lescam. Pokazala se je močno osvetljena šola, domobranksko-raztrganska postojanka. Borci, ki so bili določeni za neposreden napad, so se sezuli in pripravili, drugi pa so pod komandantovim vodstvom zavzeli varovalne položaje. Namestnik politkomisarja Savo Sifer-Kos, ki je vzpostavil zvezo s Staretom in Grmom, se je splazil k ograji in natanko ob 2.30 dal z baterijo signal. Od postojanke sem se je zašvetil podoben signal. Akcija se je začela!

Bilo je zelo napeto, kajti vse skupaj bi bila prav lahko nastavljen past. A vse je potekalo po dogovoru: domobranci-partizan Jože Grm, ki je bil tedaj na straži, je šepetaje sporočil še nekaj podrobnosti in pokazal na pripravljeno lestev. Skupina borcev, ki je preplezala ograjo, je lestev pristavila k oknu postojanke. Zdaj so posamič tiho plezali po njej in se skozi stranski okno prvega nadstropja spuščali na hodnik. Tam jih je čakal še drugi pomočnik, Alojz Stare.

Poveljstvo postojanke naj bi uničili s hladnim orožjem, posadko pa bi skušali zajeti. Streljali naj bi le v skrajni sili. Vse naj bi potekalo tiho, po možnosti brez streljanja.

Jože Lukežič o razvoju napada pravi:

»Ko sem se prepričal, da so vse skupine na svojih mestih, sem stopil k vratom srednje sobe. Bila so priprta. Iz sobe se je slišalo smrčanje, govorjenje v snu in premetavanje po ležiščih... Odprl sem vrata in z dvema tovarišema vstopil. Za vrati sem našel stikalo in prižgal luč... Zamolklo sem velel: 'Diži se!'... Raztrganci oz. domobranci so ležali na nadstropnih pogradih, ob nasprotni steni pa so imeli orožje. Bili smo gospodarji položaja, oni na ležiščih pa so pred našimi čumi prestrašeni dvignili roke... Tedaj pa je nekdo na zgornjem ležišču izpod vzglavja hitro potegnil samokres. To je spremenilo tok akcije. Komandir čete August Čufar-Ferdo je namreč z brozostrelko proti gornjim ležiščem naglo spustil rafal in raztrganci, ki jih niso zadelo kroglo, so začeli skakati s pogradov, mi pa smo pobirali orožje. Streljanje v naši sobi je pritegnilo k nam tudi ostale naše tovariše, ki so bili odrejeni za napad drugod.«

(Se nadaljuje)

Ob vseh čudnih maminih novicah so postajali počitniški dnevi vse drugo kot tisto, kar si je prizadevali dijak želel. Nagonsko je čutil, da je njegova usoda in usoda svojcev ter drugih okoličanov, rojakov, neizogibno povezana s temno grozno bodočnostjo. Nedorasla pamet mladince, ki je bila v prvi vrsti usmerjena le v učenje in še enkrat samo v učenje, ni mogla dojemati resničnih preobratov tistega vojnega poletja tisočdevetstiridesetega. Zdaj je čas za učenje! so govorili dobrotniki, tudi če je tak pasji čas. Mlad si samo enkrat — in kar v mladosti zamudiš, v starosti ne dohitiš! Podobne rečenice so navajali znanci, ki so se pozanimali, kako gre dijaku šolanje.

Pripovedoval je brez olepševanja in priznaval, v katerih predmetih je najhuje.

Pa kaj bi?

Ponavadi sogovornik itak ni imel pojma o takih rečeh. Bili so pa tudi taki — in Zoranova Micka je bila tak primer — ki so trdo zahtevali, da se bodo učili poleg angleščine in Kranju tudi slovenščine.

— Vojne bo enkrat konec. Ne bo pa konec nas Slovencev! Torej bo treba tudi takih učiteljev, ki bodo poučevali slovensko!

Veliko je narodov na svetu. Ne bo jih vojna vzela. Veliko je tudi študiranih, ki se učijo drugih jezikov. V prvi vrsti pa se naučijo svoje materinščine!

Zdravka je bolelo. Bolelo zato, ker je mislil podrobne reči večkrat sredi Kranja. Komu pa naj bi izdal take misli!

Prav v Schillerstrase je bilo, kjer je na stari mestni hiši spominska plošča v slovenskem jeziku, sporočilo bodočim rodovom, da je v tej hiši umrl doktor France Prešeren.

— Edino Prešernova smrtna hiša nosi v Kranju še slovenski napis... je izdaval z glasom kot prizadeti ministar po pogrebu ljubljene človeka.

VALENTIN POLANŠEK

32

ROMAN

KRIŽ S KRIŽI

— A Prešernova pa še?

Kako, da se je nekdo znašel od hitlerjancev, ki je spoštoval našega največjega pesnika?

Zoranova Micka je poznala Prešernove poezije. Ona je poznala tudi Gregorčiča in Cankarja pa še druge. Take hribovske žene so bile za svoj hlapčevski položaj čudno načitane. Dijakova babica pa ji ni zaostajala.

Tako kot je prihajal lani jeseni zaporedoma k svojim dobrotnikom, sorodnikom in domačinom po slovo — tako se je sedaj zopet napotil na obisk k njim. Babica je videla, da bi dijak raje šel sam.

Prav, si je mislila, saj mora biti v tujini tudi samostojen. Pri domačinih bo gotovo pametno nastopal. Tako si je izbral potem po prosti volji nedeljske popoldneve ali drugačne proste ure, da je zahajal k ljudem v Sosednjo in Prisoju. A tudi v trg je bilo treba na obiske.

— Dijak mora pokazati svojooliko in mora znati z vsakim človekom občeati, se je glasilo tudi mamino bodrilo.

Nekoga dne se je spet dalj časa zadrževal pri sorodnici. Pri sebi ni imel drugega kot pozabljeno letno poročilo učiteljskega, ki ga je doma spravil v aktovko z namenom, da ga bo ob koncu počitnic vzel s sabo v šolo. Ponovno je začel listati po njem.

Bere z drugačnimi očmi, odkar je čul grozotne vesti... Tukaj pa je bilo navedenih na straneh tri, štiri in pet letnega poročila pod naslovom: »Zavodni dogodki 1942–43« od septembra tisočdevetstidvajstiridesetega do 30. junija tisočdevetstiridesetega 54 točk v dnevniškem zapovrstju. Dijak je našel le nekaj beležk, ki so mu poživile spomin. Tako 15. oktobra 1942 s pripisom »Začetek šolskega leta 1942/43«. Dijak je podoživljal samega sebe v zbeganem spominu:

— Nikamor se nisem vedel obrniti. Vedno sem bil na preži, da bo klical nekdo moje ime. Seveda s popačenim naglasom. Žal ni bilo tistih prijaznih Rožanov med gručami. Sami novi obrazi! Sami tuji fantje. Različne velikosti. Gotovo sem delal prav klavir vtis, ko me je nagovoril neki večji mladenič. Mislim sem si, saj me ne more poznati, ko ga jaz še nikdar nisem videl. Prijazen je bil pa me začel spraševati, kod sem in tako dalje. On kot večji je gotovo ugotovil mojo zgubljenost! Zato sva šla skupaj vso pot od doma do šole. Saj bi sam težko našel tja. Ko smo bili v šoli, me je na lep način pospremil v pravo tropo. Bil sem kot zgubljen jagnje med pomešanimi ovčimi tropami celega sveta, kolikor sem imel takrat o njem predstave.

Zabeležka pod datumom 12. novembra 1942:

»Skupna ura: Glasba Johanna Sebastiana Bacha. Izvajajo člani proforskega zbora...« mu je bila spet prisotna v spominu s posebno sliko.

Zakaj prvič je videl okrog sedeče moške, ki so imeli godala. Seveda ni vseh poznal. Da je toliko gosli skupaj? se je čudil sam zase. Seveda še ni vedel, da je prva in druga violina, da je malo večja reč violončelo in največja, ob kateri mora glasbenik že stati, kontrabas.

Zdravku se je spominska slika vsebojlo pojasnjevala. Vedel je, da se je takrat ob tej glasbi čudežno otepel svojih mornarstvenih skrbi, vedno gladojočega strahu in ponižujočega zbeganosti. Zlasti si je zapomnil profesorja Čiha, ki je slovel tudi kot ugleden matematik. A nadvse rad je imel glasbo, klasično glasbo. To se mu je videlo, ko je vodil svoj ansambel. Tudi dijak je bil takih slutenj...

(se nadaljuje)

FRANC GORNIK

4

BLEJSKO GOSPOSTVO IN RAZVOJ FUŽINARSTVA NA GORENJSKEM

(Odlomek iz knjige »BLED V FEVDALNI DOBI«)

Fužinarji z blejskega gospostva so bili v zadregi. Bali so se zamere pri grajskem glavarju. Zato so šli najprej v graščino po dovoljenje, da smejo na sestanek. To dovoljenje so dobili. Ko jim je rudarski sodnik razlagal, da spadajo odslej samo pod njegovo jurisdikcijo, so izjavili, da se brez vednosti graščinskega glavarja nočejo spuščati v take razgovore in so se hoteli vrniti domov. Deželni glavar jim je pod kaznijo 1000 ducatov prepovedal zapustiti zborovanje in oditi iz Ljubljane. Čez nekaj dni jim je bilo dovoljeno odpotovati domov, pa so jih kmalu spet poklicali v Ljubljano: tudi tokrat so šli po dovoljenje grajskega glavarja.

Domov so se vrnili z naročilom, da morajo za vse svoje delovanje priznavati samo oblast rudarskega sodnika. Glavar Lenkovič pa jim je prepovedal podvreči se sodnikovi jurisdikciji, ker po zakonih, ki so že od davnine priznani, spadajo pod oblast zemljiškega gospoda. Zaradi tega je rudarski sodnik Tollhopf 2. julija 1576 tožil Lenkoviča pri deželskem sodišču, češ da kljub določbam rudarskega zakona prepoveduje fužinarjem priznavati jurisdikcijo rudarskega sodnika. S tem pa ovira napredek fužinarstva in tudi žali nadvojvodo, ki je zakon izdal.

Deželni glavar je še isti dan poslal Lenkoviču poziv, naj ugodni sodnikovem zahtevam, če pa misli, da so neupravičene, naj pride na razpravo v avgustovem sodnem terminu. Lenkovič ni priznal veljavnosti Tollhopfovih zahtev. Šel je na razpravo, tam pa se sploh ni hotel razgovarjati o obtožbi, temveč je podal izjavo, da je blejsko veleposestvo starodavno med kranjskimi veleposestvi, njegov lastnik pa član deželnih stanov. Zato more biti škof kot lastnik gospostva, ali pa on sam, namreč Lenkovič, kot zakupnik poklican pred sodišče na zagovor samo v zadevah, ki jih predvideva redno deželsko sodišče za člane stanov. Ne morejo ga klicati na zagovor zaradi zadev, ki naj bi bile prekršek predpisov izrednih sodišč. Rudarski sodnik je predstojnik takega izrednega sodišča, zato se zaradi njegoveih obtožb sploh ne misli razgovarjati, razen če bi dobil od škofa drugačna navodila.

Lenkovičevo stališče je bilo načelne važnosti za vse člane deželnih stanov, zato je bil njegov položaj pred sodiščem ugoden. Deželsko sodišče je 16. marca 1577 izreklo razsodbo, s katero je Lenkoviča oprostilo krivde. Rudarski sodnik pa je vložil priziv na vlado Notranje Avstrije.

Kako pa so se zadržali lastniki fužin pri teh pravnih razpravljanih in prerekanjih? To lahko uganemo: če so si dovoljevali marsikaj, dokler so stali še sami nasproti graščini, se ne bomo čudili, da so se zdaj kmalu znašli. Videč, da imajo v rudarskem sodniku vnetega zaščitnika, so izrabili priložnost in so se začeli marljivo oskrbovati z ogljem v grajskih gozdovih, ne da bi prosili za dovoljenje. Neupravičeno in neurejeno izrabljanje gozdov je zavzelo tak obseg, da so o tem zvedeli tudi v Briksnu. Zato so leta 1580 zabilali glavarju, naj skrbno pazi na gozdove in naj ne dovoli sekanja brez pogodbe.

Tega leta je umrl odločni Lenkovič, zakupnica graščine pa je ostala njegova žena — vdova. Tedaj se je v boju za pravice gospostva in kmetov izkazal upravitelj Lambergič, ki je graščino zastopal pri vseh sodnih razpravah in se je odločno upiral samovoljnosti fužinarjev. Do leta 1584 se je tako uveljavil, da je položaj precej obvladal in je 31. avgusta pisal v Briksen, da je dal trikrat razglasiti, da ne bo dal nikomur sekati

brez pogodbe o plačilu. Ko so se fužinarji zaradi tega pritožili pri rudarskem sodniku, jim je ta ukazal, naj glede obratovanja fužin in tudi glede napravljanja oglja ne poslušajo nikogar razen njega. Javniški podjetnikom je celo naravnost prepovedal dajati kako odškodnino za sekanje. Lambergiča pa je tožil pri deželskem sodišču, da hoče fužinarje iztrgati izpod njegove jurisdikcije. Lambergič je šel v Ljubljano na sodno razpravo, pa je bil oproščen.

Zdaj je škof sam nastopil v obrambo pravic gospostva. Decembra 1584 je naročil Lambergiču, naj sporoči rudarskemu sodniku, da je škof poslal nadvojvodi vse stare listine od darilnice cesarja Henrika II. dalje, ki dokazujejo nesporno lastništvo škofije nad Bledom in je torej postopek rudarskega sodnika po čl. 34 rudarskega zakona nezakonit. Škof je čakal odgovora nadvojvode tja do leta 1587, ta pa mu sploh ni odgovoril. Ker se je položaj do tega leta le še poslabšal, je vložil škof novo pritožbo pri dvornem sodišču. To pot je nadvojvoda odgovoril, da priznava lastniške pravice škofov na blejskem gospostvu, toda tudi škof naj ve, da je nadvojvoda kot vrhovni knez Kranjske podedoval od svojih prednikov njim lastne regalije glede rudnikov in da dela popolnoma v svojem pravu, če zahteva, da se izpolnjujejo določbe gozdnega in rudarskega zakona.

Na to pismo je škof 30. aprila 1587 nadvojvodi takole odgovoril: Škof nima namena odstopiti od pravic na Bledu. Tudi on ima svoje lastne regalije, stare čez 500 let, kot je razvidno iz darilne listine Henrika II. Teh pravic ni dobil od habsburške hiše in ne zahteva zdaj nobenih pravic, temveč samo varuje od davnine pridobljene. Gozdovi in rude pripadajo že od takrat škofiji. Ves čas smo mi dovoljevali kopati rudo in fužinski obrati so bili vedno podložni škofu, kot pričajo že prej priložene pogodbe.

Na to in še nekaj naslednjih pisem škof ni dobil odgovora. Tako so bila brez uspeha izrabljena vsa pravna obrambna sredstva. Škofom ni preostajalo nič drugega, kot vedno znova naročati grajskim glavarjem, naj pazijo, da fužinarji ne bodo gozdov izrabljali čez mero.

(se nadaljuje)

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

12. kongres Zveze komunistov Jugoslavije, ki je bil od 26. do 29. junija v Beogradu, so delovni ljudje in občani radovljiške občine kot po vsej domovini, spremljali z veliko pozornostjo. Iz delovnih organizacij so poslali kongresu pozdravne brzojavke. Pozdravno pismo delegatom z najlepšimi željami za uspešno delo so poslali že prvega dne zasedanja rezervni vojaški starešine iz cele občine z osrednjega zbora na Bohinjski Beli. Komuniste radovljiške občine je na 12. kongresu zastopala delegatka Božena Repe iz Integrala TOZD Hoteli Bled.

Izvršni svet OS Radovljica je na 9. seji 22. junija presojal izvajanje dogovora o družbeni usmeritvi razporejanja dohodka v prvem četrtletju 1982, obravnaval pregled uresničenih investicij v letu 1981 in planirane investicije v letu 1982. Obravnaval je tudi predlog samoupravnega sporazuma o temeljnih srednjeročnega plana SIS za letališko dejavnost Slovenije in samoupravnega sporazuma o usmeritvi dela prodajne cene bencina in plinskega olja za gradnjo cest.

Predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV Radovljica je na 3. seji, 29. junija obravnavalo zaključke VI. skupščine ZZB NOV Slovenije in IX. kongresa ZZB NOV Jugoslavije, o čemer je poročal Slavko Staroverski, ki je bil delegat na obeh najvišjih srečanjih borcev v Ljubljani in v Beogradu. Člani predsedstva so bili seznanjeni z informacijo o izvajanju in dograjevanju sistema socialne varnosti borcev in vojaških vojni invalidov na območju radovljiške občine. Razčlenili so tudi delo krajevnih organizacij ZZB NOV na področju podružbljanja SLO in družbene samozastite in spregovorili o problematiki dejavnosti domicilnih odborov enot in služb NOV in POS v občini.

Predsedstvo občinskega sveta ZSS Radovljica je na 2. seji 21. junija potrdilo operativni načrt ukrepov za zagotavljanje vračanja posojil najetih v tujini in za ohranjanje proizvodnje. Proučilo je poročilo o razgovorih delovne skupine s predstavniki družbenopolitičnih organizacij v Verigi Lesce. Na seji so obravnavali osnutke poročila, resolucije in statuta ZSS in predlog samoupravnega sporazuma o usmeritvi gradnji v soseski »center« v Lescach. Sprejeli so predlog poslovnika medobčinskega sveta ZSS za Gorenjsko in se dogovorili o usmeritvah in merilih za regresiranje prehrane med delom.

V sindikalnem izobraževalnem centru v Radovljici je bilo 24. junija posvetovanje predsednikov osnovnih organizacij in konferenc osnovnih organizacij sindikata o njihovih nalogah pri izvajanju ukrepov in dejavnosti za zagotavljanje odplačevanja posojil najetih v tujini in za nadaljnje ohranjanje proizvodnje. Beseda je tekla tudi o programu občinskega sveta ZS Radovljica v predkongresnem obdobju do septembra. V zvezi s tem so spregovorili o delegatskem sistemu, o spremljanju gospodarjenja in dopolnjevanju planskih dokumentov, o delitvi osebnega dohodka po delu in rezultatih dela, o socialni politiki, inventivni dejavnosti, o akciji NNNP'82 in v pripravi na 10. kongres ZSS.

Delegati obeh zborov skupščine Kulturne skupnosti Radovljica so na junijski seji skupščine sprejeli letni okvirni program dela skupščine. Predvideno je, da bodo letos v drugem polletju še dve seji. Nosilne, oz. glavne teme, ki jih bodo obravnavali letos na skupščini so problematika varstva kulturne dediščine, s posebnim poudarkom na ohranjanje tradicij NOB in varstva spomenikov NOB, prostorske težave knjižnic in izbornost pri nabavi knjig ter odnos med zvezo kulturnih organizacij občine Radovljica in kulturnimi društvi.

Oba zbora skupščine občinske zdravstvene skupnosti Radovljica sta na 2. seji, 28. junija na Bledu sprejela spremembe in dopolnitve poslovnika skupščine skupnosti, sklep o valorizaciji osebnih dohodkov zdravstvenih delavcev za 11 % in sklep o povišanju zneskih posmrtnin in pogrebnin, ki bodo znašali za posmrtnino 9.120 din, za pogrebno za umrlo odraslo osebo 9.120, za otroka do enega leta starosti in mrtvorojenega otroka 4.560 din. Sprejeli so tudi spremembe in dopolnitve samoupravnega sporazuma o pravicah in obveznostih iz zdravstvenega varstva in imenovali delegate v delavske svete zdravstvenih domov in v medobčinski zdravstveni svet v Kranju.

Po letnem programu usposabljanja je občinska konferenca ZRVS Radovljica organizirala v soboto, 26. junija v centru za obrambno usposabljanje na Bohinjski Beli predavanje generalpolkovnika Rudolfa Hribernika-Svaruna o SLO in izkušnjah NOB. Udeleženci so po predavanju prisostvovali prikazu streljanja s protitankovskim orožjem in si na razstavi ogledali sodobno orožje JLA.

Največja delovna organizacija v radovljiški občini Veriga Lesce je v juniju slavila 60-letnico obstoja. Jubilej so počastili delavci vseh sedmih TOZD in delovne skupnosti skupnih služb delovno s številnimi tekmovanji v strokovnih spretnostih, slavnostnimi sejami delavskih svetov, ustanovitvijo društva inovatorjev in društva inženirjev in tehnikov ter z zanimivo dokumentarno razstavo zgodovinskega razvoja Verige. Najzaslužnejšim delavcem so na slavnostnih sejah podelili priznanja in nagrade. Obratne tovarne so si lahko ogledali tudi občani in šolska mladina.

Pod pokroviteljstvom občinskega sveta ZSS Radovljica je bilo v juniju v odlični organizaciji delavcev Verige Lesce izvedeno občinsko proizvodno delovno tekmovanje kovinarjev radovljiške občine. V prvem delu tekmovanja so morali udeleženci opraviti teoretično nalogo iz varstva pri delu in samoupravljanja, v drugem delu pa praktično proizvodno nalogo. Nastopilo je 21 delavcev kovinarjev iz Verige Lesce, Plame na Kropa in Iskre Otoče. Dokaj skromna udeležba ni omajala upanje organizatorjev, da prihodnja leta ne bi prišlo več tekmovalcev.

Tovarna Elan Begunje sodi prav gotovo med tiste zanimive delovne organizacije, ki zaradi posebnosti svoje proizvodnje predvsem smuči, telovadnega orodja, plovil in jadralnih letal, privablja največ obiskovalcev. Od januarja do maja letos je prišlo na poučne in strokovne obiske v tovarno že 30 raznih domačih in tujih skupin z okoli 1200 obiskovalci.

Prvič v tem letu so delavci Iskre Otoče dosegli in delno tudi presegle v maju mesečno plansko obveznost, kot pravijo, zgolj zaradi nekaterih razrešitev starih materialnih stanj, ki so jih ovirala v proizvodnji v predhodnih mesecih. Skupno vrednost domače proizvodnje so dosegli 103 %, vključno s kooperacijami pa celo 104 %. Za izvoz so izdelali za 171.206 dolarjev izdelkov, kar je 71 % plana po letni dinamiki.

V centru za obrambno usposabljanje na bohinjski Beli je bilo na pobudo občinskih konferenc ZSMS Jesenice, Kranja in Radovljice v juniju tridnevno taborenje enot teritorialne obrambe na katerih se je usposabljal 150 mladih prostovoljcev in prostovoljk. Usposabljanje je vodil štab teritorialne obrambe občine Radovljica.

Prejšnji mesec so po daljšem odlašanju opravili dela na razširitvi in posodobitvi cestnega križišča pri hotelu Union na Bledu, ki je bilo doslej ozko grlo na glavni blejski prometni

vpadnici. Zaradi ureditve križišča so morali porušiti dvonadstropno stanovanjsko hišo, ki je bila last DO Vezanine Bled. Obnovljeno križišče je povsem spremenilo okolje in odprlo širok razgled na Triglav in Blejski grad.

Na predlog obratne zdravnice v Elanu Begunje, je komisija za družbeni standard sklenila, da bo v letu 1982 15 delavcev in delavk izven časa kolektivnega dopusta lahko koristilo enotedensko brezplačno bivanje v Elanovih počitniških enotah v Selcah, na Cresu in v Cervarju.

V organizaciji občinske gasilske zveze Radovljica je bilo v nedeljo, 27. junija na športnem stadionu na Bledu področno tekmovanje gasilcev iz vseh gorenjskih občin. Sodelovalo je 71 od 83 prijavljenih gasilskih enot, ki so se potegovala za najboljša mesta v gasilskih spretnostih in počastitev spomina na Matevža Haceta in v okviru akcije NNNP '82.

Smučarski center Kobla v Bohinju predstavlja veliko turistično in gospodarsko pridobitev za katero so v preteklem srednjeročnem planu investirali nad 55 milijonov din. Zgradili so pet žičnic z zmogljivostjo 4500 oseb na uro in uredili nad 80 hektarjev zastavljenih smučarskih površin. Po velikosti je SC Kobla na sedmem mestu v Sloveniji po prihodku pa je bila v 1981. letu na šestem mestu.

Ob 75-letnici godbe na pihala, ki so jo v Gorjah slavili v juniju, so izdali ukusno urejeno in bogato s podatki in fotografijami opremljeno monografijo v 800 izvodih. Publikacijo je uredil tajnik godbe, prizadeveni Janez Varl, tiskala pa jo je knjigovodnica Radovljica. Ob tej priložnosti so izdali tudi jubilejne značke po načrtu Mihe Poldar domačina iz Gorij, ki je zaposlen v Verigi Lesce. Monografijo so finančno podprle delovne organizacije LIP Bled, Vezanine Bled, Murka Lesce, Špecerija Bled, Inženiring Bled in trgovski organizaciji Golica in Zanja z Jesenice.

Od petka 25. do nedelje 27. junija so v avli osnovne šole »4. maj« v Begunjah imeli odprto razstavo ročnih del in risb učencev od prvega do četrtega razreda te šole. To je že vsakoletna sklepna razstava, ki jo pripravijo v Begunjah ob zaključku šolskega leta.

Na drugem srečanju folklornih skupin Gorenjske, ki ga je pripravila v soboto, 26. junija v Mengšu zveza kulturnih organizacij Gorenjske skupaj z ZKO Domžale in domačim kulturnim društvom, je iz radovljiške občine uspešno nastopila folklorna skupina DPD Svoboda Tomaž Godec iz Bohinjske Bistrice.

V fotogaleriji pasaža v radovljiški graščini je foto kino klub Radovljica 25. junija odprl letos že tretjo fotorazstavo 16. članov foto kluba Bohinj iz bohinjske Bistrice, ki se predstavljajo s 27 fotoizdelki.

Na baliniščih v Radovljici in Lescach je bilo v vzorni organizaciji balinarskega kluba Radovljica in Lesce v soboto, 26. in v nedeljo, 27. junija 31. republiško prvenstvo četvork v športnem balinanju. Nastopilo je 24 moštev iz vseh slovenskih balinarskih klubov. Republiški prvaki so postali člani BK Sovič Postojna, ki so se uvrstili v II. zvezno ligo. Drugo mesto so si priborili tekmovalci BK Krka Novo mesto, tretje mesto BK Tivoli Ljubljana in četrto »8. september« Štanjel. Prve štiri ekipe so dobile pokale in medalje, do desetega mesta pa tudi plakete Balinarske zveze slovenije.

ZGODOVINSKA PRELOMNICA ZA BENEŠKE SLOVENCE

Zadnje čase, oziroma zadnja leta, posebno pa še po osimskem sporazumu med Jugoslavijo in Italijo, se tudi naši slovenski rojaki v beneški Sloveniji nadejajo boljših časov. Upajo in prepričani so, da bodo končno le dosegli to, česar niso bili nikdar deležni, to je narodnostne pravice in šolanje svojih otrok v materinskem jeziku.

Obljuba predsednika pokrajinskega sveta Videmske pokrajine, ki je že pred leti zagotavljal narodnostne pravice teh državljanov in pogosti govori predstavnikov italijanske vlade in političnih strank vzbujajo upanje, da se bo res nekaj spremenilo in da bo končno le prišlo do tega, da se naši slovenski rojaki ne bodo več počutili kot tujci na lastni zemlji.

Vsa dolga leta, ko so bili naši slovenski rojaki v Benečiji leta 1866, torej pred več kot 115 leti, dokončno priključeni Italiji, so bili brez vsakih narodnostnih pravic. Sami so sicer leta 1866 glasovali za priključitev k Italiji, ker so se nadejali, da jim bo Italija dala večje narodnostne pravice, kakor Avstro-Ogrska, a so se zelo zmotili. Italija jim nikdar ni dala tega, kar so od nje pričakovali, nasprotno menila je, da so manjvredna narodna skupnost. Uradni jezik je bil povsod le italijanski in edino slovensko besedo so lahko slišali s priznanim, ker so bili tamkajšnji duhovniki res narodno zavedeni. Seveda so govorili s priznanim v njihovem beneškem narečju. Že kmalu potem, ko so beneški Slovenci glasovali za priključitev k Italiji, so bila spremenjena razna krajevna imena, tako so že leta 1869 preimenovali št. Peter Slovenov v San Pietro di Natisone, in nato so sledili še drugi kraji.

Iz zbornika Goriški Slovenci, katerega avtor je bil naš znani publicist, novinar in založnik Andrej Gaberšek v Gorici, pred prvo svetovno vojno, lahko povzamemo, da so se beneški Slovenci naselili v furlansko in beneško nižino v šestem stoletju našega štetja. Počasi so jih prebivalci ravnin iztisnili do bregov najzahodnejšega dela julijskih planin in ob tem hribovitem delu so ostali do današnjih dni. Njihov jezik nas spominja na poreklo starih

Slovanov, ki so bivali takrat v Istri in drugod. V izgovorjavi imajo mehki č, končnice pa ac in ar — Ivanac, Junac, Petar, vjetar itd. V večini so tudi ikavci, npr.: Mliko, dikla itd. V starem poročilu mesta Cedada preberemo: »Od Cedada proti severu in vzhodu prebivajo Schiaviali Ilirci z Dalmacije«. Znani jezikoslovec Baudouin de Courtenay je leta 1873 prepoznal vso beneško Slovenijo in je pri tem izjavil, da se ta jezik najbolj približuje staroslovensčini. Zgodovinar Nicoletti pa pravi, da se je slovenski jezik govoril po vseh vaseh Furlanije veliko bolj kot furlanski jezik, pozneje pa so ga izrinili.

Po podatkih, ki jih navaja zgodovinar Andrej Gaberšek v zborniku Goriški Slovenci, je bilo v beneški Sloveniji prvotno, to je še v času, ko so ti kraji pripadali Avstro-Ogrski, 36 občin, katere pa so leta 1816 združili v osem občin, in sicer: Št. Peter, Št. Lenart, Tarčent, Grmek, Sovodnje, Ronc, Dreka in Srednja. Mir med Italijo in Avstrijo je bil podpisan 3. oktobra 1866 in je tako postala meja med obema državama taka, kakor jo poznamo vse do prve svetovne vojne. Beneški Slovenci so bili z državno mejo ločeni od svojega matičnega naroda in niso od tu mogli pričakovati večje pomoči. Tudi potem, ko je bila Primorska po londonskem sporazumu priključena Italiji, po prvi svetovni vojni, in je bilo videti, da se bodo okrepili stiki med primorskimi in beneškimi Slovenci, je do tedaj komaj prišlo, ker je fašizem vse to preprečil. Kulturno življenje na Primorskem se je res v prvih povojnih letih močno uveljavilo in dobilo širok razmah in tudi stiki z beneškimi Slovenci so se izboljšali. Fašizem pa je te stike domala pretrgal, ko je tudi naše rojake na Primorskem oropal vseh narodnostnih in človečanskih pravic. Res pa je tudi, da

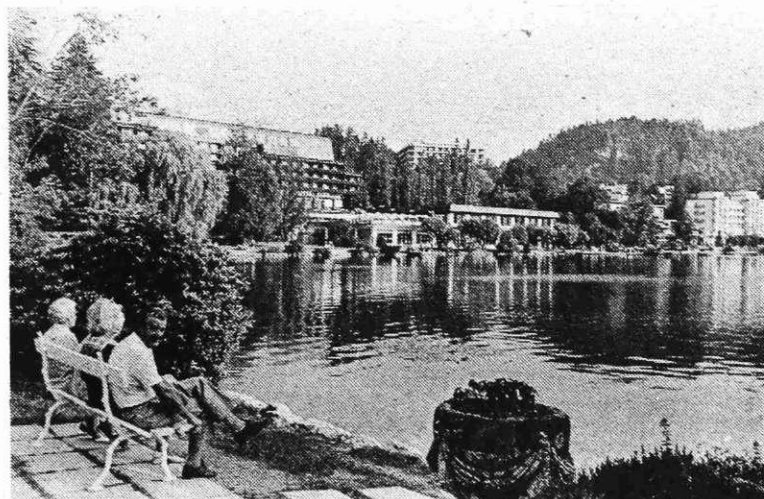
se vlada stare Jugoslavije ni dosti zmenila za te naše rojake.

Šele v času narodnoosvobodilne vojne smo dobili večje stike s to našo zatirano narodnostno skupino v Benečiji, in sicer v času, ko so naše brigade NOV prehajale čez nekdanjo mejo, ki je pa tudi po zadnji vojni tam ostala nespremenjena, daleč v furlansko nižino. Tako je tudi v teh, nekdanjih zapuščenih in odročnih krajih, nastalo odporiško gibanje in mnogo prebivalcev teh krajev se je vključilo v borbo proti fašizmu in nacizmu.

Casopis Domovina je 12. junija 1866 pisal o razmejitvi med Italijo in Avstrijo naslednje: »Po laški vojni je Avstrija izročila vso Benečijo Italiji. To mejo pa ima natančno določiti še posebna komisija, tu pa bi mogli poseči vmes slovenski poslanci v avstrijskem parlamentu, da bi tako te naše rojake rešili poitaljančevanja. Ti Slovenci so sicer glasovali za zedinjeno Italijo, a gorje bi jim bilo, če bi se drznili glasovati nasprotno, kajti žugali so jim s trpljenjem in smrtjo. Zapeljani so bili in prisiljeni.«

Casopis Slovenski narod pa v letu 1866 objavlja tudi dopis z Gorice, v katerem pravi: »Veliko sovražnikov imamo okoli nas, a ne moremo ničesar doseči, če je v nas zedinjenje vseh Slovencev le želja, ni pa videti, da bi se izpolnila. Potrebno čutimo posebno primorski Slovenci, ker nas utegnejo prej ali slej v bodočih vojnih homatijah sosedni Lahji pogoltniti. Ali nismo nedavno izgubili beneške Slovence, ki so za nas za večno izgubljeni. Kaj se je v minulosti storilo zanje? Bili so od nas odtrgani in prepuščeni poitaljančevanju.«

No, morda je res le prišel čas, ko bo tudi tej zahodni veji našega slovenskega naroda po več stoletjih brezpravnosti in suženjstva zasijala lepša bodočnost. Za to nam daje upanje sporazumevanje med obema sosednima državama in tudi zagotovilo vodilnih osebnosti raznih političnih strank Italije in seveda še posebno aktivnost naše socialistične Jugoslavije.

Te dni na Bledu (Foto I. Kučina)

Tretjega julija je bila na Bledu revija desetih pihalnih orkestrrov Gorenjske (Foto I. Kučina)

TRIDESET LET ELEKTRARNE MOSTE

Pred 30 leti je bil za ta del Gorenjske in za vse, ki so kakorkoli sodelovali pri izgradnji elektrarne Moste, velik praznik. Tega leta je začela obratovati hidroelektrarna Moste, ki je bila prva večja elektrarna na Savi.

Reka Sava je postala zanimiv energetski vir že pred več desetletji, o čemer pričajo razne študije iz časov Avstro-Ogrske. Ta zamisel je bila realizirana po osvoboditvi, ko se je pričela pri nas pospešena obnova in industrializacija naše porušene domovine. Za realizacijo teh ciljev je bila potrebna energija, pri čemer je bil dan velik poudarek najcenejši energiji, pridobljeni v hidroelektrarnah.

Projekt elektrarne je bil zasnovan leta 1946, gradnja pa je trajala do leta 1952, ko sta začela obratovati dva agregata s po 7,5 MVA moči. Tretji agregat enake moči se je zavrtel tri leta kasneje. Osnovna zamisel tega projekta je bila, izkoristiti razpoložljivi padec od pregrade Kavčke do izliva odtočnega kanala hidroelektrarne Zasip v Savo.

Pri gradnji, ki je potekala v izredno težkih pogojih, izvajalcev niso motili niti delovni pogoji, niti delovni čas. Vsi so se polni delovne vneme lotili teže gradnje, saj so se zavedali, da pomagajo pri obnovi lastne domovine.

Pri tej gradnji so sodelovali: Elektroenergetski sistem Slovenije — kot investitor, Elektroprojekt Ljubljana — kot projektant, Gradis Ljubljana, Elektrosond Zagreb, Hidromontaža Maribor, Elektrosignal Ljubljana, Titovi zavodi Litostroj Ljubljana, Metalna Maribor, Elin Weiz, Tretji maj Reka, Železarna Jesenice, Remont Maribor, Iskra Kranj, Tela Ljubljana, Rade Končar Zagreb, EMO Črnuče in drugi.

Elektrarna Moste je zrasla po drugi svetovni vojni, čeprav je že od 1914. leta obratovala na tem mestu elektrarna Završnica z dvema agregatoma s po 1,25 MVA moči.

Za razdelitev pridobljene električne energije je bilo potrebno zgraditi tudi stikališče 35 kV in 110 kV, saj preko njega napajajo z električno energijo ves ta konec Gorenjske.

Že ob zasnovi elektrarne Moste je bila prisotna ideja o izgradnji prečrpalnega — reverzibilnega agregata, ki bi črpal v času viška energije savsko vodo v višje ležečo akumulacijo Završnico, v času potrebe po električni energiji pa bi to vodo izkoriščal za pridobivanje električne energije. Ta agregat moči 11 MVA je bil dograjen leta 1977 in je pomemben zlasti kot prvi doma izdelan reverzibilni agregat, ki je odigral pomembno eksperimentalno vlogo v razvoju tovrstne domače industrije.

Z razpoložljivimi kapacitetami pridobijo letno 64 milijonov kWh električne energije, kar znesi 1 % pridobljene električne energije v SRS in 0,1 % pridobljene v SFRJ.

V vseh letih obratovanja je bilo pridobljene 1,82 milijonov MWh visoko vrednotene vršne električne energije, kar predstavlja porabo štiri milijone ton premoga.

Z razvojem elektrarne se je med delavci utrnila tudi zavest samoupravljanja. Začetki samoupravljanja so bili sprejeti z negotovostjo in nekakim strahom. Ko pa so delavci s stalnim izobraževanjem in usposabljanjem dojeli smisel samoupravnega sistema, so v nadaljnji razvoj samoupravljanja stopili z bolj smelnim korakom.

Ob pričetku obratovanja je elektrarna Moste organizacijsko spadala v podjetje Savske elektrarne Kranj. V delavskem svetu jo je predstavljalo pet delegatov.

V začetku leta 1953 je bilo ustanovljeno podjetje Elektrarna Moste z obrati: HE Moste, HE Završnica, HE Savica in HE Kranjska gora. Prvi delavski svet novoustanovljenega podjetja je štel 15 članov, upravni odbor pa štiri člane. Leta 1965 je bilo ustanovljeno podjetje Savske elektrarne Ljubljana, s sedežem v Ljubljani. V to podjetje je bila vključena tudi HE Medvode. Delavski svet novoizvoljenega podjetja je štel 15 članov. Tedaj sta bili HE Savica in HE Kranjska gora združeni z Elektro Kranj.

V letu 1966 se je Savskim elektrarnam priključilo še podjetje Elektroprenos — Kleče.

V skladu z zakonom o združenem delu je bila HE Moste registrirana kot temeljna organizacija združenega dela v sklopu delovne organizacije Savske elektrarne Ljubljana,

kar je še danes. Danes ima TOZD HE Moste devetčlanski delavski svet, trije delavci TOZD so člani delavskega sveta delovne organizacije SEL, en delegat pa je v delavskem svetu sestavljene organizacije združenega dela elektrogospodarstva Slovenije v Mariboru.

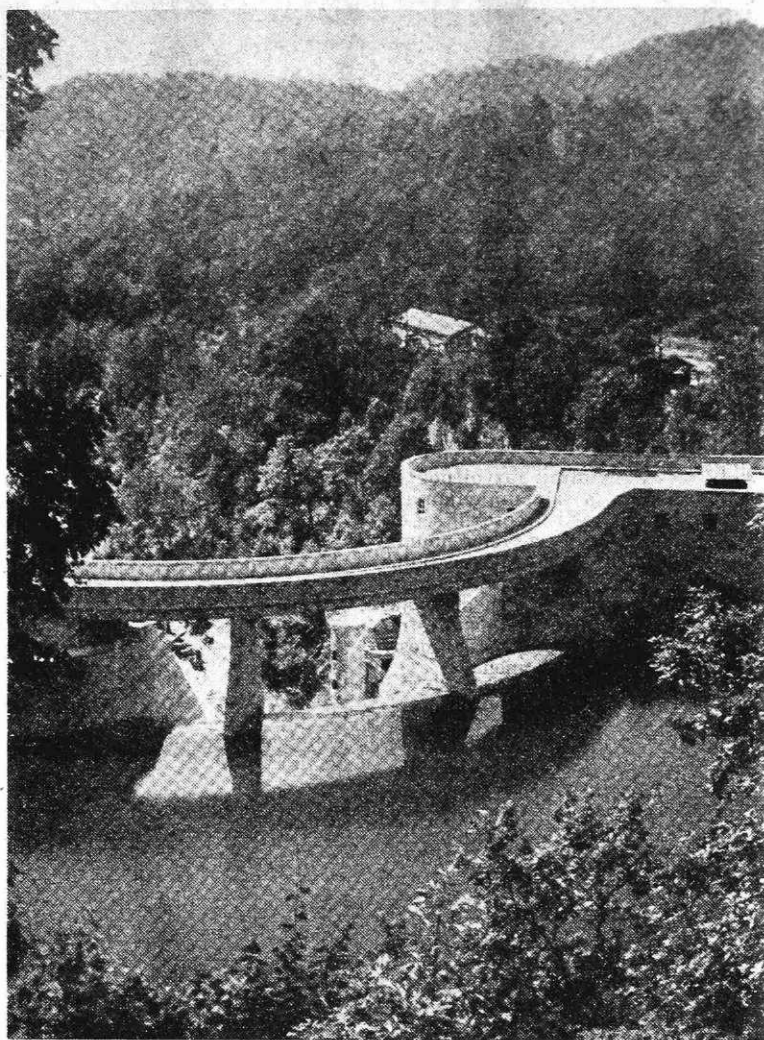
V vse samoupravne organe, komisije, odbore in delegacije ter družbenopolitične organizacije se aktivno vključujejo delegati vseh delovnih skupin TOZD.

V tem dinamičnem razvoju pa so se naprave starale, čeprav so jih stalno vzdrževali. Zlasti veliko dela in sredstev zahteva vzdrževanje brežin in gradbenih objektov (strojnica, pregrada, odvodni rov, stikališče 110 kV) zaradi specifične geološke sestave tal. Zaradi zastarelosti vseh naprav elektrarne in premajhne zmogljivosti stikališča bi radi v bodoče razširili stikališče 110 kV, obnovili in rekonstruirali turbine in generatorje ter v temeljni izpust pregrade vgradili dodatno pomožno zapornico. Vsa našeta dela so nujna za nadaljnji obstoj elektrarne. Realizacija teh del je odvisna od pridobljenih finančnih sredstev (300 mio din) ter skrajne delovne in tehnične discipline ter samoupravljalске zavesti vseh delavcev TOZD. Vsi se zavedajo, da je ta elektrarna po zmogljivosti majhna, vendar v času pomanjkanja električne energije še kako pomembna za stabilizacijo našega gospodarstva. Dejstva, ki to potrjujejo, so stara in jasna:

— izkopavanje premoga pomeni izčrpavanje naravnega bogastva,

— uvažanje goriva je pot k obubožanju, pridobivanje hidroelektrične energije pa pomeni živeti od obresti.

Te ugotovitve govore v prid nadaljnje gradnje hidroelektrarn na Savi, ki je do sedaj izkoriščena le 8 %. Z dograditvijo teh hidroelektrarn bi bistveno lahko izboljšali se-

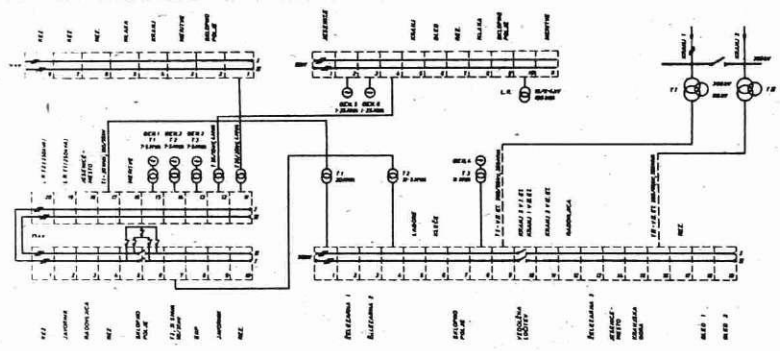

Hidroelektrarna Moste

danjo energetsko odvisnost naše republike. Istočasno bi lahko v celoti koristili naše domače znanje in izkušnje na tem področju, zaposlili domačo gradbeno operativno in instalirali opremo, ki jo izdelujemo doma. Vsem poznavalcem energije, je tudi poznano, da ni možno

živeti le od električne energije, pridobljene v hidroelektrarnah, temveč je za normalno proizvodnjo brez redukcij električnega toka potrebno pridobljeno energijo hidroelektrarn dopolniti z električno energijo iz termoelektrarn in nuklearnih elektrarn. E. V.

HE-RTP MOSTE ENOPOLNA SCHEMA

Tehnični podatki:

Sava:

povprečni letni dotok: 16 kub. m/sek
koristna vsebina akumulacije: 6.000.000 kub. m

Završnica:

povprečni letni dotok: 0,75 kub. m/sek
koristna vsebina akumulacije: 120.000 kub. m

Strojna in elektro oprema:

HE Moste:

Turbine 1, 2, 3

proizvod: Litostroj, Francis — spiralna
nazivna moč: 7500 kW
požiralnost: 9,5 kub. m/sek
nazivni padec: 68 m
število vrtljajev: 500 vrt./min.

Generatorji 1, 2, 3

proizvod: ELIN, Avstrija
nazivna moč: 7500 kVA
nazivna napetost: 6300 V ± 5 %
nazivni tok: 687 A
frekvenca: 50 Hz
cos φ : 0,8

HE Završnica:

Turbine 5,6

proizvod: Töniess, Ljubljana — Pelton,
nazivna moč: 1500 kW

požiralnost: 1 kub. m/sek
nazivni padec: 161 m
število vrtljajev: 500 vrt./min.

Generatorji 5,6

proizvod: AEG, Avstrija
nazivna moč: 1250 kVA
nazivna napetost: 11.000 V
nazivni tok: 65,6 A
frekvenca: 50 Hz
cos φ : 0,8

Prečrpalni agregat:

Turbina

proizvod: Litostroj, Francis — spiralna
Generator — motor:
nazivna moč: 11.000 kVA
nazivna napetost: 6300 V ± 5 %
cos φ : 0,85
število vrtljajev: 750 vrt./min.

Turbinski režim:

padec: 155 m
požiralnost: 6 kub. m/sek
število vrtljajev: 750 vrt./min
moč na gredi: 8200 kW

Črpalni režim:

padec: 130 m
pretok: 4,5 kub. m/sek
število vrtljajev: 750 vrt./min.
potrebna moč na gredi: 6500 kW

VESELI VEČER Z GROŽNJO POLICIJE

Nedelja, 20. junija, ob 22. uri. Z nestrpnostjo čakamo na postaji, da pripelje avtobus in nas odpelje na tako težko pričakovani dopust. Vožnja je bila prijetna in ob 6. uri zjutraj smo bili že v Biogradu na moru. Vsi zaspani in utrujeni od dolge vožnje smo si poiskali vsak zase prostor, da bi spili kavo. Potem pa smo čakali cele štiri ure, da smo dobili ključke od hiše.

Prva dva dni smo bili bolj vsak zase, potem pa smo se odločili, da se bliže spoznamo. Ker ni bilo organiziranega spoznavnega večera, smo si ga naredili sami, vendar se je že začelo naše neugodno dopustovanje. Takoj je prišel čuvaj in rekel, da mora biti mir, ker da se drugi pritožujejo. Naslednje dni smo »prestali«, kakor je kdo vedel in znal, ker kakšne organizirane rekreacije ni bilo. Ali nima tudi mi te pravice, da bi imeli rekreatorja tako kot v sezoni. Tudi naši otroci bi se radi naučili plavati, pa tudi starši bi radi igrali odbojko in imeli razna tekmovanja, saj razlika v ceni ni tako velika, da bi bili prikrajšani za take usluge.

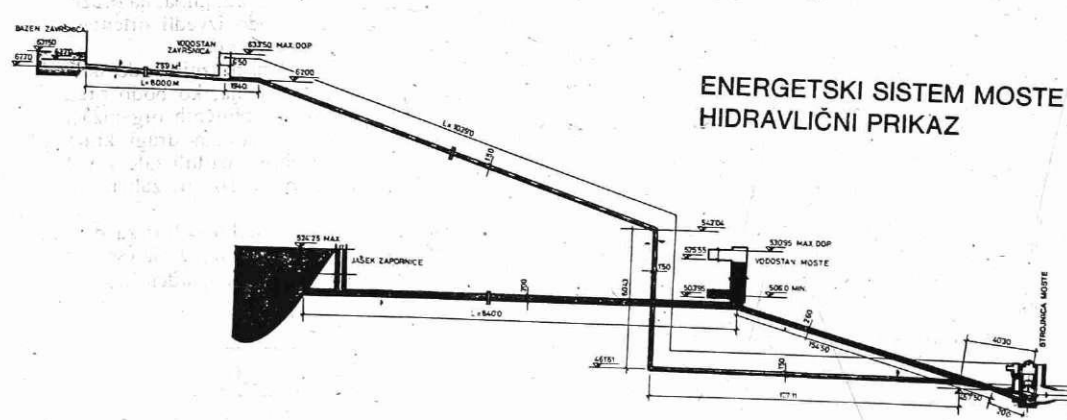
Dva dni pred odhodom domov je vodstvo organiziralo veseli večer. Vsi v pričakovanju tega večera smo se zbrali okoli 20. ure. Vendar je bil to bolj žalosten večer. Glasba je igrala tako potih, da nisi slišal ničesar, še plesati nisi mogel, pa tudi izbor glasbe ni bil dober. Sedeli smo do 22. ure, ker pa ni bilo nič bolje, smo si naredili veseli večer pred hišo. Zbrali smo se, da bi se vsaj mi malo poveselili, pa nam ni bilo usojeno. Že ob 22.30 je

prišel tovariš upravnik in nam rekel, da moramo dati mir, češ da drugi ne morejo spati. Uprili smo se. Rekli smo mu, da smo prišli na dopust, ne pa spat na morje. Saj razumemo, da so otroci spali, toda tudi mi smo imeli otroke, pa so vseeno spali. Upravnik pa je terjal svoje in nam celo grozil, da bo poklical policijo in da tri leta ne bomo dobili nakaznic za letovanje na morju, potem pa je odšel in nam izklopil elektriko.

Sprašujemo se, s kakšno pravico nam lahko grozi in kroji naš dopust, če ga ne more organizirati tako, da bi bili vsi zadovoljni in se z veseljem spominjali tistih desetih dni, ne pa z grenkobo. Vsi se veselimo celo leto teh nekaj dni, pa še te nam skail en sam človek. Ne razumemo, kako to, da imajo med sezono več od morja kot mi.

Skupine bi morali organizirati, da bi si bili ljudje podobni, ne pa mešana družba. Starejši pač hočejo mir, vendar gremo mlajši na dopust tudi zato, da se malo sprostito, poveselimo in pozabimo na vsakodnevne težave.

Udeleženec II. grupe

ČETRTI JULIJ – PRAZNIK VSEH TREH NOVIH PLAVŠKIH KRAJEVNIH SKUPNOSTI

Prebivalci krajevne skupnosti Plavž so letos že četrty praznovali svoj krajevni praznik v spomin na dan, ko so 4. julija pred 41 leti štirje domačini – revolucionarji na Mercu formirali partizansko grupo, ki se je 28. julija vključila v Jeseniško-Cankarjevo četo, hkrati pa tudi 4. julij – dan borca.

Osredna svečanost se je začela v petek, 2. julija, s slavnostno sejo skupščine delegatov krajevne skupnosti in krajevne konference SZDL Plavž. Na seji so obravnavali in ocenili referendum, na katerem so se prebivalci največje krajevne skupnosti v občini z veliko večino odločili za preoblikovanje krajevne skupnosti v tri manjše skupnosti. Ocenili so, da so s tem prebivalci ponovno dokazali svojo zrelost, zavest in hotenje za nadaljnji razvoj političnega sistema in samoupravljanja v krajevni skupnosti. Ugotovili so, da so prebivalci že na referendumu potrdili, da se nove krajevne skupnosti poimenujejo po revolucionarjih – padlih borcih tega območja, kar so ob prazniku tudi slavnostno proglasili. Nove krajevne skupnosti bodo nosile naslednja imena:

– krajevna skupnost STANETA BOKALA,
– krajevna skupnost CIRILA TAVČARJA in
– krajevna skupnost MIRKA ROGLJA-PETKA

Na seji so sklenili in na osrednji prireditvi tudi proglasili, da bodo vse tri krajevne skupnosti 4. julij praznoval kot svoj skupni krajevni praznik.

Na slavnostni seji so poudarili, da so pred samoupravnimi organi in družbenopolitičnimi organizacijami krajevne skupnosti velike in odgovorne naloge pri oblikovanju novih krajevnih skupnosti tako v kadrovskem kot organizacijskem pogledu in izrazili prepričanje, da se bo v uresničitev teh nalog vključil širok krog delovnih ljudi in občanov, organiziranih v SZDL, zvezo komunistov, združenje borcev NOV, ZSMS, aktivisti in delegati od hišnih svetov do delegacij samoupravnih interesnih skupnosti in skupščine občine. V jeseni prebivalce Plavža čaka še ena velika akcija, in sicer volitve samoupravnih organov novih krajevnih skupnosti, dopolnilne volitve v zbor krajevnih skupnosti skupščine občine in skupščine samoupravnih interesnih skupnosti.

Slavnostni seji je sledila osrednja proslava, ki se je odvijala v večnamenskem prostoru osnovne šole

Tone Čufar na Plavžu. Slavnostni govornik je bil predsednik izvršnega sveta skupščine občine Jesenice Srečko Mlinarič. V svojem govoru je obudil spomine na velike in pogumne dogodke pred 41 leti, dalj časa pa se je zadržal pri odprtih problemih in nalogah jeseniške občine in še zlasti pri nalogah, ki jih narekuje ekonomska in politična stabilizacija. Le z vključitvijo vseh delovnih ljudi in občanov v vseh okoljih in na vseh območjih od hišne samouprave navzgor bomo v stabilizacijskih prizadevanjih uspeli, je poudaril predsednik Mlinarič.

O sklepih slavnostne seje skupščine delegatov krajevne skupnosti in krajevne konference SZDL je na proslavi navzoče občane seznanil predsednik krajevne konference SZDL Plavž Tone Varl in skupaj s predsednikom komisije za priznanja in odlikovanja Aleksandrom Kovčem podelil bronasta odličja Osvobodilne fronte, ki so jih prejeli: Marjan CVEK, Matevž MALEJ, Miha MULEJ in Stane SUŠANJ.

DPM IN NALOGE PRI VZDRŽEVANJU OTROŠKEGA LETOVIŠČA V NOVIGRADU

Na eni zadnjih sej je izvršni svet skupščine občine Jesenice obravnaval problematiko letovanja jeseniških otrok. Ob tem je bilo seveda posebej izpostavljeno vprašanje letovišča DPM v Novigradu. Za to otroško letovišče se v zadnjem času ni vedelo, ali ga bomo obdržali ali ne. Zato je bila poprej organizirana široka razprava v okviru občinske konference SZDL, ki je tudi imenovala posebno skupino, da pripravi predlog za odpravo te problematike.

Vsekakor vloga društev prijateljev mladine ni le v tem, da organizirajo in skrbijo za letovišče v Novigradu, pa vseeno je v tem času to ena od njihovih pomembnih nalog. Zato je bilo tudi na seji izvršnega sveta največ pozornosti povečeno prav vprašanje, kako obdržati to letovišče, saj je pomembno tudi za zdravstveno stanje naših otrok. Nedvomno je, da so zemljiško pravne zadeve za letovišče, kjer stojijo objekti DPM, urejene. To kljub nasprotovanju pristojnih organov občine Buje, ki hočejo

na zemljišču zgraditi nekaj novega, ne more pripeljati do tega, da ne bi sedanjih objektov obdržali. Zato moramo storiti več za njihovo vzdrževanje, o čemer je že omenjena delovna skupina pripravila poseben načrt. V vseh razpravah je bilo jasno poudarjeno, da ne bomo razmišljali o tem, da letovišča več ne bo, ampak da objekte imamo in jih lahko tudi koristimo.

Posebej je potrebno poudariti, da smo Jeseničani dva taka objekta že izgubili in da pravzaprav organizirano letovanje otrok na morju ni mogoče več nikjer drugje kot prav v Novigradu. Zato bo v prihodnjih letih v te objekte nujno tudi načrtno vlaganje za njihovo vzdrževanje, ob tem pa se dogovoriti za združevanje sredstev. V razpravah, pa tudi na seji izvršnega sveta, je bilo jasno poudarjeno, da sredstev ne more združevati samo železarna Jesenice in še nekaj OZD s sedežem v občini Jesenice, ampak je treba uvesti tak način financiranja, da sredstva združujejo vsi zaposleni delavci v občini Jesenice. To dejavnost bomo morali vključiti v enotno skupno porabo v občini, saj sedanje možnosti in težave narekujejo še bolj organiziran pristop, da s tem tudi maksimalno izkoristimo možnosti, ki jih še imamo.

Kot je uvodoma rečeno, je dejavnost DPM zelo široka, organizacija letovanja otrok je le ena, sicer zelo pomembna dejavnost. V dejavnostih DPM bomo morali zagotoviti večjo prisotnost OZD in krajevnih skupnosti pri izvajanju navedenih programov. S tem bo tudi povezujoča vloga društvene dejavnosti bolj učinkovita. Pri tem pa ne gre za ustanavljanje neke nove skupnosti, tako kot so bile sicer nekatere iniciative, ampak za nadaljevanje že obstoječe organizacije ter obnove tistih stvari, ki so bile v tej organizaciji narejene in pridobljene. To so tudi usmeritve, na podlagi katerih bodo teklo nadaljnje aktivnosti.

SPOMINSKA SVEČANOST PRI NEKDANJI KURIRSKI POSTAJI GT-19

Člani krajevne organizacije ZB NOV Dovje-Mojstrana so ob dnevu borca pripravili vsakoletno spominsko svečanost pri nekdanji kurirski postaji GT-19 nad vasjo Dovje. Zbrali so se nekdanji borci, kurirji, predstavniki družbenopolitičnih organizacij in drugi krajanjani.

Na svečanosti je spregovoril Franc Salberger-Marko iz Mojstrane, komandir te kurirske postaje. Opisal je tragični dogodek 5. avgusta leta 1944, ko so Nemci napadli kurirsko postajo in ubili šest kurirjev.

K spominski plošči so položili venec, člani lovske družine Dovje-Mojstrana pa so izstrelili častno salvo. Na svečanosti so v kulturnem programu sodelovali: pevski zbor Društva upokojencev Jesenice, učenci osnovne šole 16. december Mojstrana in člani KUD Jaka Rabič Dovje-Mojstrana. Pri tem vsekakor zaslužijo priznanje

člani pevskega zbora jeseniških upokojencev, ki se vsako leto radi odzovejo vabilu na spominsko svečanost in to povsem brezplačno, ne zahtevajo niti povračila potnih stroškov. Čeprav so nekateri že kar precej v letih, vedno radi pridejo v ta del Karavank, kjer je med NOB stala kurirska postaja GT-19.

Po svečanosti se je pri domačiji Sedučnik nadaljevalo tovariško srečanje borcev, mladine in drugih krajanov v okviru praznovanja dneva borca.

J. R.

Sproslave krajevnega praznika KS Plavž (Foto B. Blenkuš)

V KRAJEVNI SKUPNOSTI HRUŠICA PRAZNUJEJO

V torek, 27. julija, bo poteklo 40 let, odkar so Nemci na Belem polju ustrelili 46 talcev s Hrušice, Jesenic in Javornika, med njimi pa so bili tudi štirje bratje Ambrožič s Hrušice. V spomin na ta tragičen dogodek na Hrušici vsako leto praznujejo krajevni praznik.

Ker letos poteka 40 let od streljanja talcev, so se v krajevni skupnosti odločili, da pripravijo še posebno pester program prireditev. Pripravljalni odbor za praznovanje pri krajevni konferenci SZDL je zbral program vseh prireditev, športnih tekmovanj in drugih akcij, ki se bodo vrstile do konca julija.

Že v mesecu juniju je na območju krajevne skupnosti potekala delovna akcija čiščenja in urejanja okolice. Med drugim so tudi lepo uredili okoliško spomenika na Belem polju, kjer so padli talci.

Za uvod v praznovanje so člani krajevne organizacije ZB NOV Hrušica izvedli strelsko tekmovanje z zračno puško za prehodni pokal talcev, člani dramske skupine DPD Svoboda pa so se na domačem odru predstavili z dramo Talci. Prireditve se bodo nadaljevale konec tega tedna. Jutri, v petek, 9. julija, se bo ob 17. uri pred domom družbenih organizacij na Hrušici začela sektorska vaja, ki jo bodo izvedli člani domačega gasilskega društva. V soboto popoldne ob 16. uri bodo v domu družbenih organizacij odprli dokumentarno razstavo, ki so jo pripravili člani borčevske organizacije. Ta dan ob 17. uri bodo v domu odprli še razstavo značk in numizmatičnih predmetov, ki sta jo pripravila Janez Palčič in Zdravko Kavalir.

Obe razstavi si bodo krajanjani lahko ogledali do nedelje, 18. julija. Prireditve se bodo nadaljevale v soboto, 17. julija, ko bodo ob 8. uri člani TVD Partizan izvedli turnir v malem nogometu. Ta dan bo popoldne slavnostna seja organizacij in društev v krajevni skupnosti.

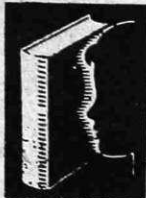
V nedeljo, 18. julija, se bo jutraj ob 8. uri začel balinarski turnir za memorial Antona Gaserja. Popoldne ob 14. uri bo v domu družbenih organizacij zbor internirancev, pregnancev in krajanov Hrušice. Ob 15. bo tovarniško srečanje pred domom, ki ga bodo pripravili člani gasilskega društva.

V četrtek, 22. julija, na praznik dneva vstaje, bodo izvedli orientacijski pohod za vse krajanje.

Krajevni praznik bodo sklenili v torek, 27. julija, ko bodo predstavniki družbenopolitičnih organizacij, svoji padlim talcem in drugi krajanjani odšli na grobove padlih talcev v Begunje, kjer bo ob 16. uri žalna komemoracija.

Pripravljalni odbor za praznovanje vabi vse krajanje, da se vseh prireditev, srečanj in akcij udeležijo v čim večjem številu.

J. R.

NOVOSTI NA POLICAH JESENIŠKE KNJIŽNICE

PREGLED NOVIH KNJIG ZA OBDOBJE MAJ - JUNIJ

V tem obdobju je izšlo razmeroma dosti novih leposlovnih knjig, zdi se mi pa, da je med njimi bolj malo knjig za najširši krog bralcev.

Tako je za povprečnega bralca bolj malo v novih izdajah knjižne zbirke NOBELOVCI. Zdaj je prišel na vrsto znani dramatik absurda Samuel Beckett, Irec, ki pa je del svojega opusa napisal v francoščini. V tej izdaji sta zastopana roman in dramatika. Razen Becketta so tokrat v tej zbirki izšli še: Švicar Carl Spitteler, francoski realistični romanopisec Roger Martin du Gard in Islandec Halldor Laxness. Slednji z romanom *Islandski zvon*, ki ga imamo v slovenščini že od 1954. leta in v dveh izdajah (2. izd. v zbirki Sto romanov).

Izšla sta tudi dva nova zvezka zbirke Kondor: v 199. je igra francoskega romantičnega pesnika Alfreda de Musseta *Lorenzaccio*, v 202. pa *Obrat vijaka*, fantastična povest Henryja Jamesa. Kondorjeve knjige seveda niso zanimive samo zaradi tekstov, ki jih prinašajo, pač pa tudi zaradi spremnih besed.

Pomurska založba je za ponatisom *Ljubimca Lady Chatterley* in za tremi povestmi, ki so izšle pod naslovom *Devica in Cigan* zdaj oskrbela še slovensko izdajo romana *Beli pav* istega avtorja (namreč D. H. Lawrencea).

Izšlo je tudi precej prevodov sodobnih pisateljev. O *Profesorju poželenja* smo lahko že brali pred štirimi tedni. Generacija nasilja ameriškega pisatelja Rona Kovica je izpoved invalida - veterana iz vietnamske vojne. Tudi avtor *Kaskaderja* - akcijskega romana, ki nam predstavlja ta nevarni poklic - P. Brodeur je Američan. Tokrat smo dobili dva prevoda iz francoščine: *Ana in njen orkester* (J. Joffo, ki ga poznamo že po *Vrečki s frnikolami*) in *Svetovljani* (J. Blot).

O knjigi *Moj dom ima dvoje vrat* (Han Suyin) ste lahko slišali že na televiziji, brali v časnikih; ne bi rad napravil prevelike reklame za to knjigo, saj smo lahko kupili samo dva izvoda (po enega za Jesenice in Javornik).

Končno tudi nekaj novega, neznanega: predstavnik argentinske književnosti E. Sabato s prevodom romana *Grobovi in junaki*, za katerega pa lahko že po prvem prelistavanju rečem, da najbrž ni lahko branje.

Med novimi knjigami so menda samo tri »take zares napete«: *Hiša ob močvirju* Victorie Holt, P. K. Dickov znanstveno fantastični roman *Ubik* in *Umori v Chelseaju* L. Davidsona. (O zadnji sem že poročal.)

Kako je z domačimi avtorji, z ljudsko povestjo? O Ingoličevem *Obratu* ste lahko brali pred dvema tednoma, razen tega pa je pri Kmečki knjigi izšla še povest *Teden dni vrnitve* Janeza Zupana. Nekaj drugega je seveda zbirka novel jublanta Danila Lokarja, ki ima naslov *Burja pred tišino*.

Ce naj bi zdaj nadaljeval z domačimi avtorji, bi lahko omenil samo še poezijo in dramatiko. Pač: tiste, ki so brali prvi del Hribnikovega romana (ki je morda bolj zgodovina kot roman) *Opredeletiv*, bi rad obvestil, da je zdaj izšel še drugi del.

Izšli sta dve izvirni slovenski drami: *Seligova Svatba* in *Zmavčeva Holandska kraljica*. Od poezije pa: *Svitanje* - pesništvo ljudske revolucije Jugoslavije 1941-1945 in *Salamunova zbirka Analogija svetlobe*. V *Svitanju* smo zdaj prvič v slovenščini dobili pretehtan izbor najboljših partizanske poezije

za celotno jugoslovansko področje.

Nekaj prostora mi je še ostalo, torej lahko omenim še novosti v srbohrvaščini. Znano je, da knjižnice že nekaj let dobivajo od republiške kulturne skupnosti zastoj odkupljene knjige; seveda so to pogosto izdaje, ki sicer ne bi bile razprodane. Zdaj pa nam je začela pošiljati knjige iz odkupa tudi SR Hrvatska. To so večinoma nove izdaje sodobnih avtorjev, pesniške in novelistične zbirke. Naj navedem nekaj naslovov: *Zeleno nebo* (D. Ivančan), *Ti si to ovdje* (S. Vučetić), *Čuješ li nas Frido Stern* (G. Tribuson), *Urlik Amerike* (D. Oraić).

In kaj smo kupili v srbohrvaščini sami? Tri prevode del sodobnega kitajskega pisatelja Ba Jina (*Porodica*, *Ledena noč*, *Vrt odmora*), tri Salingerjeve knjige (*Franny* i *Zooey*, *Devet priča*, *Visoko podignite krovno gredo...*), dve knjigi S. Sheldona - avtorja romana *Onkraj polnoči* - (*Krvna veza*, *Golo lice*). Razen tega pa še Fowlesovo knjigo *Kula od ebano-vine* in Rossnerjevo *Tražeti gospodina Goodbara*. Prvi dve knjigi C. Castanede (učenca indijanskega vrača Don Juana) sta zbudili med mladimi bralci precejšnje zanimanje zdaj smo kupili še preostale tri knjige iz Castanedinoga ciklusa: *Put u Ihtlan*, *Priče o moči* in *Drugi krug moči*.

V celoti torej kar precej - vendar ne počitniškega - branja.

Marko Hudnik

KAKO VČASIH (NE)SPOŠTUJEMO PRIZADEVANJ NA PODROČJU AMATERSKE KULTURE

Ugotovitev, da so včasih dramske predstave amaterskih kulturnih društev slabo obiskane, pravzaprav ni nova. Naslednji primer, ki je brez dvoma potreben javne kritike, pravzaprav že kar presega razumne meje našega odnosa do prizadevanj in volje amaterskih igralcev na odrih v posameznih krajevnih skupnostih.

Člani dramske skupine DPD Svoboda Hrušica so že pred meseci nastudirali dramo Talci, in sicer z namenom, da z njo v svoji krajevni skupnosti počastijo letošnji 27. julij, dan, ko so pred natanko štirimi desetletji Nemci na Belem polju ustrelili 46 talcev. Kar precej težav so imeli igralci, da so naposled le pripravili premiero na domačem odru, ki je bila razmeroma dobro obiskana.

Ker so v mesecu juniju tudi v krajevni skupnosti Žirovnica praznovali krajevni praznik, so se hruški igralci odločili, da z gostovanjem na odru na Breznici skušajo obogatiti in popestriti njihov krajevni praznik. Naključje je bilo tudi to, da so pred štirimi desetletji tudi v Mostah pri Žirovnici streljali talce in je torej ta drama kot nalašč namenjena počastitvi spomina padlih talcev.

Na napovedani dan so prišli v dvorano na Breznici in pripravili sceno za predstavo. Pred začetkom so iz minute v minuto bolj nemo strmeli v prazno dvorano in seveda v vrata, kdaj bodo začeli prihajati ljubitelji dramskih predstav iz krajevnih skupnosti Žirovnica, ki je sicer znana po dolgoletni bogati tradiciji amaterske kulturne dejavnosti in ustvarjalnosti. Sedeži so ta večer ostali prazni, prišlo je le pet starejših obiskovalcev, očitno v želji, da vidijo dramo Talci in se tako še enkrat spomnijo grozodejstev na našem ozemlju med vojno in seveda počastijo spomin na talce. Tudi besede predsednika DPD Svoboda France Prešeren Žirovnica - Breznica niso razvedrile amaterskih igralcev s Hrušice, ki so popravili sceno in odšli domov. Razočarani so odhajali še toliko bolj, ker so imeli kup težav, da so sploh lahko vsi igralci odšli na gostovanje, kajti nekateri delajo na več izmen, ostali imajo druge obveznosti. Opravičila ni moč iskati v dopustniških dneh, ali v slabi obveščenosti. Izobešenih je bilo dosti letakov, v radiu Triglav je bilo posredovanih več vabil na predstavo, drama Talci pa je bila zapisana tudi med sporedom prireditve ob krajevnem prazniku, ki je bil objavljen v glasilu Novice izpod Stola.

Ta dan so torej v dvorani na Breznici samevali sedeži, kjer bi poleg ljubiteljev dramskih predstav morali sedeti predstavniki krajevnih druženopolitičnih organizacij, samoupravnih organov in društev. Z udeležbo bi morali pokazati, da spoštujejo tudi prizadevanja amaterskih kulturnih ustvarjalcev iz drugih krajev, v tem primeru iz krajevnih skupnosti Hrušica. Manjkali so tudi kulturni delavci in ustvarjalci amaterske kulture iz te krajevnih skupnosti, za katero smo že zapisali, da ima bogato in dolgoletno tradicijo.

Kaj torej zapisati ob rob tem kritičnim besedam, kaj dodati, da ne bo izvenelo le kot kritika krajanom in kulturnim delavcem v krajevni skupnosti Žirovnica. Želimo si čim manj takšnih primerov v prihodnje, če hočemo, da bo amaterska kultura še živela med nami ter da nas bodo amaterski igralci na odskih deskah še večkrat razveseljevali in nam dali košček kulturnega razvedrila, ki izhaja iz dela, prizadevanj, dobre volje in tudi nemalokrat odrekanih pešice amaterskih kulturnih ustvarjalcev, ki še vztrajajo.

Na Stari Savi (Foto S. Kokalj)

ODHOD MED PREKOMORCE

Bilo je v začetku leta 1944, v zakotni beznici v neapeljskem predmestju.

Medla svetloba leščerbe je osvetljevala naše obraze; kakih dvajset nas je: Slovencev in Istranov, ki smo bili leta 1941 prisilno mobilizirani v italijansko vojsko, poslani na vzhodno fronto in od tam premešeni v kazenska taborišča na jugu Italije, kjer smo dočakali zlom fašizma in prihod zaveznikov. Mnogih ni več: zdesetkale so nas rdeča armada in strahote ruske zime, tifus in uši, pa malarija v kazenskih taboriščih. (Tudi sam sem zbolel za to nevarno boleznijo in komaj, komaj sem se izvelel.)

Vodi nas Ciril Kos, brat Simona Kosa, člana organizacije TIGR, ki je bil na znamenitem tržaškem procesu 1941. leta obsojen na smrt in ustreljen. (Tržaški Piccolo je takrat z velikim naslovom čez celo stran zapisal: »Izruvali smo korenine zla.«)

Ciril Kos je dvignil pest in nam govoril: »Tovariši, s kolegom iz Črne gore« (pri tem pokaže na zajetnega brkača poleg sebe, ki si nekaj zapisuje v notes) »že mesec dni potujeva po južni Italiji in zbirava naše ljudi za odhod v prekomorske brigade. Iz vseh koncev prihajajo: iz Sicilije, Kalabrije, celo iz severne Afrike. Zbirajo se v Bariju in čakajo na ladje, ki jih bodo prepeljale čez Jadran. Pridružite se jim tudi vi! Dvajset let ste trpeli pod fašističnim jarmom, zdaj imate priložnost, da se ga dokončno otreseste...«

Gostilničar nam je med tem prinesel vina, njegova žena pa nam je postregla s pristnimi napolitan-skimi spageti. Pridružil se nam je še neki starejši domačin, ki se je med prvo svetovno vojno tolkel na soški fronti, in je po govorici spoznal, od kod smo.

Ura je bila že deset, navsezgodaj jutraj pa nas je čakalo delo v pristanišču, kjer smo raztovarjali zavezniške ladje, zato hitro pojemo, plačamo in se poslovimo.

Naslednje jutro smo šli delat - a to je bil tudi naš zadnji delovni dan v pristanišču. Zvečer nas je vzela noč. Na dveh ameriških vojaških kamionih smo se odpeljali čez Apenine proti Jadranu.

Med potjo nas je zaustavila zavezniška vojaška patrulja. »No, benih ljudi ne prevažamo,« se je zlagal naš črni šofer, »v Foggio gremo, na letališče, po rezervne dele za kamione.«

Odpeljemo se naprej. Cesta je slaba, premetava nas kot na hrbtu podivjanega konja, pa tudi naša dva šoferja vozita tako, kot da bi vozila kamenje in ne ljudi.

Kar odleže nam, ko se ustavimo na črpalki. Tu je bilo polno vojaških vozil, večinoma britanskih, vojaki v

uniformah pa so najrazličnejši narodnosti in ras: poleg Angležev še Arabci, Francozi, Pakistanci, Avstralci, Novozelandci, celo Poljaki so bili iz divizije generala Andersa.

Začenja se daniti. Poleg hrupa avtomobilskih motorjev smo slišali zdaj tudi letala; z bližnjega letališča je pravkar vzletela eskadrila zavezniških štirimotornih lovcev, formiranih v triperesne deteljice. Toplo nam je bilo pri srcu, ko smo jih gledali, vsak polet zavezniških letal je namreč pomenil nov udarec v srce Hitlerjeve Nemčije.

Pridružili smo se reki vojaških vozil, ki se je zlivala po cesti proti morju. »Morje!« radostno zavpijemo, ko smo ugledali modrino v daljavi. Morje! - široka mokra cesta, ki nas bo pripeljala domovini v naročje.

In že smo bili v Bariju. V sprejemnem centru nam je prišel nasproti dežurni oficir - Hrvat. »Tretja prekomorska brigada je pravkar odrinila proti Dalmaciji, zdaj bomo formalni četrti...«

»Kdaj bomo odrinili?« nas je zanimalo.

»Brž ko bo mogoče. Treba je formirati vode, čete, bataljone, izmed starih, prekaljenih borcev je treba izbrati poveljnike in tudi partizanski ranjenci, ki okrevajo v bližnji bolnišnici, bi se nam radi pridružili.«

No, za nami je že nova skupina naših ljudi. Ta ima za seboj bolj pestro zgodovino: iz Sicilije so prišli, tavalji so po Messini lačni in brez denarja v žepu, nobena ladja se jih ni usmili, da bi jih prepeljala na celino, nazadnje so jih celo hoteli vtakniti pod ključ kot brezdnežne in postopake. Šele, ko so povedali, kdo so in kaj bi radi, so jih naložili na staro leseno barkačo za prevoz pomaranč in limon in jih prepeljali čez v Reggio Calabria, od tam pa so se na vse mogoče in nemogoče načine cijazili čez Kalabrijo v Bari.

Nove in nove skupine prihajajo. Kot udi velike družine smo, ki se po dolgem tavanju po svetu spet zbira skupaj, da se vrnemo v domovino svojih dedov in pradedov. Bolj kot z orožjem smo bili oboroženi s pogumom in bolj kot vojaška disciplina nas je povezovalo bratstvo po krvi in usodi. Pot do doma bo še dolga, še veliko zaprek bo na tej poti, a vendar - kot da bi nam zdaj sonce svetleje sijalo in kot da nam je morje prijaznejše kot kdajkoli. Dalmatinci in Istrani, Slovenci in Črnogorci - vsi nestrpnost čakamo, da odplujemo tja čez, na ono stran... na našo stran... Črnogorcem in Dalmatincem se je ta želja kaj kmalu izpolnila, nam Slovincem pozneje. A to je že snov za drugo zgodbo...

Anton Torcar

Folklorna skupina DU Javornik-Koroška Bela s svojim učinkovitim zaključkom gorenjskih plesov (Foto B. Blenkuš)

KULTURNI KOLEDAR GORENJSKEGA MUZEJA

V mestni hiši je na ogled stalna arheološka, kulturnozgodovinska in umetnostnozgodovinska zbirka ter stalna razstava del slovenskega kiparja Lojzeta Dolinarja. V drugem nadstropju iste stavbe si lahko ogledate stalno razstavo ljudska umetnost na Gorenjskem.

V Prešernovi hiši sta odprta Prešernov spominski muzej in Jenkova soba. V galerijskih prostorih Prešernove hiše so na ogled likovna dela akademskega slikarja Vinka Tuška, ki so bila v mesecu maju in juniju razstavljena v Beljaku.

V galeriji mestne hiše si lahko ogledate razstavi slovenska ekspresionistična grafika in originalne jedkanice Karla Zelenka, ki ju je pripravila in posredovala Moderna galerija iz Ljubljane. V mali galeriji se predstavlja s svojimi deli akademski slikar Janez Ravnik, v stebriščni dvorani pa so na ogled dela hrvatskega likovnika Filipina Trstenika.

V baročni stavbi v Tavčarjevi 43 je na ogled stalna zbirka Narodnoosvobodilna borba na Gorenjskem in republiška stalna zbirka Slovenka v revoluciji. V galerijskih prostorih si lahko ogledate razstavo Otroški avtoportret, delo učencev šestih razredov osnovne šole Simon Jenko iz Kranja.

Razstave oz. zbirke so odprte vsak dan od 10. do 12. ure in od 17. do 19. ure, ob sobotah in nedeljah od 10. do 12. ure, ob ponedeljkih so zaprte.

V kasarni Staneta Žagarja v Kranju je odprt muzej Prešernove brigade. Na Zgornjem Jezerskem si lahko ogledate poznosrednjeveški restavrirani kulturni spomenik Jenkova kasarna, ki je opremljen z etnološkim gradivom.

Na prehodu med Titovim trgom in Tavčarjevo ulico je odprta stalna zbirka Kulturnozgodovinski spomeniki Kranja.

PO LETNI KONFERENCI DU JAVORNIK-KOROŠKA BELA

Na letni konferenci članov Društva upokojencev Javornik - Koroška Bela smo poleg pregleda dela v preteklem obdobju veliko govorili o delu društva v naslednjem obdobju. Predsednik društva je vse navzoče seznanil z delom drugega zbora delegatov enote skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v občini Jesenice in druge seje skupščine skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja SR Slovenije. Oba zbora sta obravnavala problematiko, katera se nanaša na upokojece in invalide.

Na obeh zborih so največ pozornosti namenili gmoštemu položaju upokojencev v letu 1982 in možnih uskladitvah pokojnin med letom. Res je, da se bodo s prvim julijem pokojnine dvignile za 10%, da se bodo povzeli zneski minimalnih pokojnin, toda vse to ne bo veliko pomenilo tistim, ki imajo nizke pokojnine in morajo s pokojnino preživljati tudi ženo, katera ni bila zaposlena, čeprav je tudi kot nezaposlena v svojem življenju le precej prispevala, da je brez raznih vzgojno-varstvenih ustanov vzgojila nove državljane. Zato ni prav nič čudno, če smo ravno o teh upokojencih na naši letni konferenci največ govorili. Že na lanskii konferenci smo sprejeli sklep, da bomo začeli v društvu z novim načinom dela, in sicer, da bomo prenehali z investicijami in bomo v glavnem dom društva razen manjših investicijskih del le dobro vzdrževali, sredstva, katera zberemo med letom, pa bomo predvsem namenili našim članom, tako da bomo poleg regresiranja izletov ter raznih drugih rekreativnih dejavnosti, nudili tistim članom, kateri imajo nizke pokojnine in morajo z njo preživljati še zakonsko družico, denarno pomoč ali pomoč za letni odhiti v počitniškem domu DU Slovenije v Izoli, ali pa za nabavo ozimnice ali kurjave.

Seveda pa bo pri tem potrebno aktivno sodelovanje prav teh upokojencev, seveda pa tudi razumevanje vseh tistih članov, ki te pomoči zaradi boljših finančnih pogojev ne bodo deležni.

Upravni odbor društva je na svoji seji 30. junija, na osnovi razprav na konferenci o tej pomoči, sprejel sklep, da se v Železaru objavi naslednji razpis:

Društvo upokojencev Javornik - Koroška Bela poziva vse člane društva, ki prejemajo manj kot 10.000 dinarjev pokojnine in morajo s tem preživljati poleg sebe še kakšnega nezaposlenega družinskega člana, da se osebno ali pisno prijavijo odboru društva.

Prijave bomo zbirali do 15. avgusta letošnjega leta.

Pozivamo vse prizadete, da se prijavijo in da izkoristijo dogovorjeno pomoč.

Za tak korak se je odbor društva odločil zato, ker imamo trenutno možnost, da pomagamo tistim, ki so pomoči potrebni in ker pri tem računamo še nadalje na tako razumevanje, kot so ga pokazali vsi tisti, ki so bili navzoči na letni konferenci in na članskih sestankih, na katerih smo

razpravljali o zastavljeni politiki našega društva.

Na seji, ki je bila 30. junija, smo poleg ostalega razpravljali tudi o problemu, ki nastane v družini, če postane nezaposlena žena nepokretna in je odvisna od pomoči drugih. Po sedanjih zakonih taka žena ni upravičena do denarne pomoči iz naslova za tujo pomoč, to pravico dobi šele takrat, ko ji umre mož in postane sama družinska upokojenka. Če pa bi bil mož nepokretn, pa takoj dobi to pomoč, čeprav je veliko težje, če je žena nepokretna, posebno če, če sta oba starejša.

Poleg tega je težava tudi v tem, da RTV Ljubljana tistim osebam, ki dobivajo nadomestila za tujo pomoč, regresirajo naročnino, v primeru, da je žena nepokretna in nima pokojnine, to ne velja. Morda bo novi republiški zakon o invalidskem in pokojninskem zavarovanju to krivico za to starejšo generacijo popravil.

Za odbor Stane Torkar

TEKMOVANJE TURISTIČNIH PODMLADKOV IN XIII. SREČANJE TURISTIČNIH DELAVCEV GORENJSKE 16. OKTOBRA V KRANJSKI GORI

Na prvi seji komisije za turistični podmladek Gorenjske turistične zveze 1. junija so ob sprejemu letošnjega programa dela imenovali tudi odbor za pripravo kviz tekmovalja, ki je vsako leto v programu srečanja turističnih delavcev Gorenjske. Ker je letos gostiteljica jeseniška občina, bo srečanje v Kranjski gori, in sicer predvidoma 16. oktobra.

Druge seje, ki je bila 2. junija v Kranju, so se udeležili tudi člani pripravljalnega odbora iz jeseniške občine. Na seji so se dogovorili o pripravi potrebnega gradiva za tekmovalje in znanja o turističnih zanimivostih jeseniške občine. Gre

za geografske podatke, za podnebne razmere, za gospodarstvo, naseljenost, opis posameznih krajev, spomenike NOB, stanje in nadaljnji razvoj v turizmu in podobno. Sklenili so, da bo kot gradivo za to služil sestavek »Po poteh po Gorenjskem kotu«, ki je bil objavljen v posebni izdaji revije Gorenjska, ki je izšla septembra lani. Veliko podatkov o Kranjski gori in okolici je tudi v sestavku »Dvajseto stoletje v Kranjski gori«, ki je bil objavljen v 1. in 2. številki te revije leta 1981. Za žirovniško področje je precej podatkov v brošuri »Po poteh kulturne dediščine«. Podatke o zgodovini NOB bodo zbrali in pripravili na Jesenicah. Vsa turistična društva so zaprosili, da sporočijo še podatke o svoji in splošni turistični dejavnosti na posameznih območjih, kjer turistična društva delujejo, koliko imajo članov, koliko je na njihovem območju postelj za goste, kje so kampi, koliko je na leto nočitev, katere so posebne turistične zanimivosti in prireditve in katere so najbolj privlačne izletniške točke.

Vse to bodo zbrali in uredili najkasneje do konca avgusta, tako da bodo turistični podmladki to gradivo prejeli najkasneje do 6. septembra. Tako bo na voljo za učenje en mesec, saj bo predtekmovalje 6. oktobra v Kranju.

Na tej seji so obravnavali in sprejeli pravila še za ostala vsakoletna tekmovalja. Sklenili so, da bodo naslovi nalog o turistični tematiki enaki kot lani. Enaki bodo tudi kriteriji za ocenjevanje celotnega dela podmladkov. V to je zajeto število članov, število akcij, predavanj, izletov, objav v glasilih in drugo. Na seji, ki bo ob koncu avgusta, bodo pregledali uresničitev sklepov.

B. B.

OBNOVA ELEKTRO-OMREŽJA V GORJAH

Že lansko leto so delavci enote krajevnega elektronadzorništvaja Bleda, ki je del TOZD Elektro Žirovnica, obnovili celotno nizkonapetostno elektroomrežje v vasi Poljšica, letos pa so celotno omrežje obnovili tudi v Zgornjih Gorjah. Namestili so vse nove drogeve, kateri so vpisani nad zemljo v betonskih postavitvah in celotno omrežje z žično vrvo A-F profila 70 kvadratnih milimetrov, (A-F pomeni aluminijasta žica, ki ima v sredini vpeto nosilno jekleno žico), v dolžini 1.000 metrov. Tako obnova elektroomrežja se posebej obrestuje v zimskih mesecih, ko se taki elektroprovodi ne trgajo več pod težo snega.

Elektronadzorništvaja Bled pa ima na skrbi kar zajeten in razdrobljen teren v naslednjih krajevih skupnostih. Bled, Ribno, Bohinjska Bela do Soteske in Kupljenka, Gorje, vključno z Mežaklo, do Srednje Radovne in Zatrnika, KS Zasip, vključno z vasio Breg, ki je že v KS Žirovnica nad tistem bregom reke Save Dolinka in golf igrišče v Lescah. Delavci-elektrikarji so večino mladi in inarjivi fantje in tako jim dobro uspeva, da imajo lahko tako zajeten

teren stalno pod nadzorom in da odjemalci nemoteno dobivajo električni tok.

Jože Ambrožič

PRIREDITVE OB KRAJEVNEM PRAZNIKU KS SAVA

— sobota, 10. julij: ob 8.30 tradicionalni spominski pohod na Pristavo s trga Toneta Čufarja. Vabijo člane ZB NOV, pripadnike teritorialne obrambe in civilne zaštite, pripadnike rezervnih vojaških starešin, planince, mladino in druge krajanje;

— ponedeljek in torek, 12. in 13. julij: tekmovalja v malem nogometu. Pričetek vsak dan ob 15. uri na igrišču OŠ Prežihov Voranc;

— sredo, 14. julij: strelsko tekmovalje s pričetkom ob 15. uri v prostorih železarskega izobraževalnega centra;

— četrtek, 15. julij: ob 19 uri osrednja proslava ob krajevnem prazniku v domu TVD Partizan na Jesenicah.

Organizatorji vabijo vse krajanje, da se športnih tekmovalj in osrednje proslave udeležijo v čim večjem številu. Istočasno prosijo vse prebivalce, da v času uranja praznika na območju krajevnih skupnosti na hišah izobesijo zastave.

Pokrovitelji športnih tekmovalj so naslednje temeljne organizacije železarne Jesenice: Plavž, Jeklarna, Livarna, Elektrode, Želbžarna, Strojne delavnice in Transport.

NA SEDELCIH JU JE PRESENETIL KAMNITI PLAZ

Zmajev greben v severni steni Srebrnjaka se je v silnih skokih pogajal strmo proti vrhu čudovite gore, ki je s svojimi prepadnimi in prevesnimi stenami krasila krnice in okrajale nad spodnjim in gorenjim Kalom. Sam Zmajev greben nad Sedelci pa je bil lepoteč med robovi in in grebeni v teh bližnjih in tudi bolj ali manj oddaljenih skalnih vršcih.

Proti vrhu Srebrnjaka niti iz Kalov, niti iz Lepoče niso vodile pastirske, lovske in planinske poti. To je bil svet brezpotij, blodnjak stecin gamsov, ki so se izgubljale v tokavah in prepadnih žlebovih.

Plezalci so komaj po dolgih in večletnih ogledih ter poizkusih našli slabe, ranljive strani ponosne gore. Najboljši so že mnogokrat okusili slast in opoj zmage v stenah Pone, Podrte in Razorane gore, stene in smeri v Srebrnjaku pa so od najbolj neustrašenih plezalcev zahtevale popolno znanje in poznavanje sodobne, moderne tehnike, prostega in tehničnega, akrobatskega plezanja izven vertikalne nadpradi v strelastih previjih in tesnih kaminih in peceh. Povzpeti se na vrh Srebrnjaka iz Kalov ali Lepoče je bil dosežek prve, vrhunske vrste. Le redki so bili med smetano plezalcev, ki so se lahko postavljali in pohvalili, da so se že vpisali v skalnega možika, ki je sameval na vrhu premagane gore, od koder se je ponujal enkratni pogled na dolino, grebene in vrhove gora od morja do zasneženih in v led okovanih gora v brezmejni daljavi.

Podpis v skalnem možiku na vrhu Srebrnjaka so bili zbir vseh najboljših plezalcev, ki so kdajkoli nekaj pomenili v našem vrhunskem plezalnem športu, med njimi si zaman iskali tuja imena. Zato je Srebrnjak pomenil našo goro. Čeprav so v zadnjih letih tuji plezalci vedno bolj pogosto hodili okoli sten Srebrnjaka nad Kali in Lepočo, niso našli prave poti niti do pod stene. Vsi njihovi poizkusi so vse do današnjih dni ostali neuspešni. Sklonjenih glav so se skozi Kale in Lepočo izpod Srebrnjaka vračali prek meje. Zmajev greben je predstavljal enkratno lepoto pozno zvečer, ko so žarki večernega sonca krasili odlome, skoke in strelaste previse Srebrnjaka.

Primož in Tilen sta bila stalna oglednika in gostje Zmajevga grebena, ogledovala sta ga od blizu in daleč, od severne strani S Sedce in južne strani. Doma sta vedno imela pri roki številne povečane fotografije. Tudi pri delu v delavnici, v gozdu in na polju sta bila z mislimi večkrat pri njem. Dobesedno sta bila zaljubljena v svoje sanje, ki so neprestano vsovali pri njem, vse drugo nikoli niti malo ni bilo zanimivo. S številnih obiskov sta znova in znova bogatila in odkrivala skrivnosti v robah Zmajevga grebena. Fotografije grebena so bile že na gosto porisane z vsemi mogočimi smermi in variantami. Vedela in poznala sta že skoraj vsa teška, nevarna, kajenja in izpostavljenja ključna mesta od dna do vrha, ki se je pogajal visoko do oblakov.

Primož se je že skoraj navelič številnih ogledov. Leto so mu že trkala na ramena, lasje so mu počasi siveli in hrbet se mu je močno ukrivil. Pohiteli bi ga, da ga leta ne ohrome in prehitte. Za Tila je bil čas dober prijatelj in iskren svetovalec, čas ima, da se izloži, prekuje in prekali v številnih drugih, lažjih in težjih stenah.

Starejši Primož se je končno odločil za odločen napad. Toda Zmajev greben v Srebrnjaku ni bil takoj ob prvem napadu pripravljen, da klone navdušenju in volji ter izkušnosti dveh napadalcev.

Zgodaj sta stala Primož in Tilen vsa zagreta na Sedelcih tik pod Zmajevim grebenom nad Lepočo in Kali. Spanja in niti ana ni bilo v stanu nad Kali. V polsanih sta se Primož in Tilen vso noč vesila v prevesnih odlomih Zmajevga grebena. Tilen se je budit v snu in krilil z rokami. Pred zoro, ki je že poljubljala najvišja čela okoliških gora, sta si razdelila plezalno opremo. Primož si je otovoril večji del vseh mogočih, velikih in manjših, dolgih in krajših klinov, tudi neznatnih svedčkov in cassinčkov, kroparjev in jesenčanov, vse druge plezalne ropotilje je bilo na pretek. Oba sta se oborožila z veliko tehnične opreme, poguma, srčnosti in znanja. Podala sta si roki in si globoko pogledala iz oči v oči. Pripravljeni na vse najhujše in tudi na objem smrti in sreče je Tilen krepke prijel za rdečo in belo plezalno vrvi, Primož pa je do skrajnosti napel vse mišice, oči in možgane. Začel se je nem hoj človeka z naravo.

Primož je naglo, kar na pamet premagoval prve prijeme in stope, kakor da bi bil že večkrat v Zmajevem grebenu. Globina in zadnji mesečni pod grebenom, pod Sedelci nad Kali in Lepočo so naglo tonili za njima. Hitro in nezmotljivo je napredoval in mojastrsko hitel do prvega ogromnega previsa, ki je s svojo ogromno težo grozljivo visel nad globino, kakor da bi se hotel vaak čas zrušiti in zgneti v globino.

Prvi plezalec si je na težkem, ozkem in izpostavljenem mestu pod izbočenim nosom mojastrsko uredil varovalnico, zabil je ne tri, temveč štiri, pet in več različnih klinov, odložil nahrbtnik in poklical Tila, naj pride. Težje, mnogo težje je bilo Tila treba števiti kline, nositi težak nahrbtnik in se vestiti nad praznino, ki je dihala in grozila. Na varovalnišču je bilo tesno za enega plezalca, kaj šele, da bi se namestila oba z vso plezalno kramo. Primož si je vzel čas, da si je natančno ogledal nadaljnjo smer napredovanja. V tilniku je že oba od utrujenosti bolelo, ko sta se ozirala v grozoti previsa nad seboj. Znova sta si oba globoko pogledala v dno duše in znova je Primož zapeljal višje, Tilen pa močnejše poprijel vrvi. Levo od ostrine raza je Pri-

mož zasledil in našel skromno, ozko razpoko, v njo je krepko zabil galerijo klinov, od prvega prek petega do osmega se je preletil višje, kjer se mu je ponudil zdrav, krepak prijem, ki ga je usmeril na vrh prevesnega nosu. Mišice so mu od utrujenosti v krču drgetale, na čelu so se mu lepili oznojeni lasje. Čutil in vedel je, da bo Zmajev greben zahteval od njega vso moč, voljo in znanje, toda toliko ni pričakoval in tudi zmoget nikakor ne bi več! Na zloščnejšem mestu je našel dovolj prostora za vsaj skromen odhiti in počitek. Zopet so peli svojo pesem klini, globina je grozode zvala pod njim, poklical je Tila in ga povabil, naj se pripravi. Odgovora ni dobil, le plezalne vrvi so zanihale prek ogromnega grebenskega previsa; glasu od Tila pa ni in ni hotelo biti: ali je fant od utrujenosti in neprispeane noči zadremal, ko je na kroti težke, skrajno težke, izpostavljene metre v Zmajevem grebenu.

V gorenjem Kalu je z razkošnega, enkratnega razgleda in počivališča zagledal dva planince, ki sta ubrala ključke skozi drvošče proti Sedelcam. Ni se hotel oglašati, preizkita sta s Tilnom, šele v Zmajevem grebenu. O opehu in zmagi v prvenstveni smeri je bilo še mnogo prezaglad misliti, kaj šele opozoriti in govoriti. Gotovo sta spodaj znova dva, ki nameravata poizkusiti vzpon.

Močnejše je Primož potegnil plezalne vrvi. Tilen je začel plezati za njim. Sunkovito je napredoval pod grozečim previsom od klina do klina, ročno je zbijal na gosto zabite kline v poti, sililo in vlekel ga je v zrak nad praznino in globino. Od metra do metra, od klina do klina je Tilen do skrajnosti utrujen počival in razmišljal, kako je Primož zmoget ta ključni problem v Zmajevem grebenu.

Nad skalnim previsom sta si na vrhu uredila vsaj kolikor toliko varen in razgleden prostor. Potrebnovala sta počitek in okrepčilo. Tilen je iskal z očmi prisilca v Kalu, Primož pa je z očmi pogledal plezal dalje in višje. Nič kaj dobrega se ni ponujalo, steber se je vsločil in nenehno pogajal v modrino neba. Razčlemba so bile redke in skope. Pred nadaljevanjem si je tudi Primož privoščil daljši počitek, potek osvobodil pijske in izdatnejši zalogaj. Nič kaj navdušen in zagret ni bil za nadaljnje plezanje, bolj mu je godil počitek na razglednem počivalu.

Toda začeto delo je bilo kljub navpičnosti, težavam in nevarnostim treba nadaljevati. Še enkrat prihi pod Zmajev greben in plezati vstopne dolžine, ni bilo vabeče. Strmina ni in ni hotela popustiti, nasprotno, steber je postajal vse ožji in niti levo niti desno ni bilo prehodnih razčlemb, vse so skope vodile neizprosno naprej, navzgor proti previsom, ki so se vrstili drug za drugim in od metra do metra postajali vedno bolj rdeči in grozode kruljivi.

Takoj, ko je Primož zabil prvi klin nad počivalom, sta se iz Sedelcev oglasila prisilca. O hoj, o hoj, se je oglašil prvi in za njim drugi. Tilen je vprašal Primoža, ali naj jima odgovori? Ne, nikakor ne! Nadaljeval je z nevarnim plezanjem iz previsa v previs. Strmina v grebenu je postajala iz metra v meter in od prijema do prijema večja, kruljivost in izpostavljenost prav tako. Dolžine vrvi so se vrstile naglo. Primož je obvezno potreboval večjo varnost, Tilen pa nikakor ni hotel prevesti vodstva. Sredi poznega dopoldneva, je pripelzal Primož v izredno kruljiv odsek, kjer ni bil varen niti en prijem ali stop, tudi klini niso obetali trdnosti in varnosti. Primož je plezal skrajno previdno, kot potuhnjeni meček je plezal od prijema in stopa počasi, zelo počasi in skrajno tvegano nad grozljivo globino. Previdno je napredoval in nenehno opozarjal Tila na veliko nevarnost kruljivega skalnega drobirja, ki je v silnih skokih in lokih meril visino Zmajevga grebena v Srebrnjaku in se s trščem izgubljal v praznini.

Tilen se je stezka ubranil kamnitemu drobirju, ki je v silvah padal v neposredni bližini. Primož je plezal perseno lahek v tem kruljivem okolju. Visoko nad Tilnom mu je zastal dih. Nameraval je zabiti na skrajno kruljivem in izpostavljenem mestu varovalni klin. Ko je bil velik klin že skoraj do brade v kamenini, se je nad njim vsa skalna gmeta zamajala in nevarno nagnila. Vsa nadaljnja udarec kladi na klin bi povzročil grozljivo katastrofo in tragedijo ne samo za Tila, temveč tudi za njega. Primož je moral biti skrajno prisenben in previden, vsak nadaljnji gib in vsaka nadaljnja obremenitev klina bi povzročila odlom kamenine. Kot jeklena vzmet se je hotel Primož izvilci iz tega skrajno nevarnega položaja, toda skala okoli Primoža je nenehno pokala in odstopala, grozilo je najhujše...

Kamnita kanonada je sikala grozode salve drobirja okoli Tila, ki je obupno iskal zavejta pred to grozoto in žugajočo smrtjo. Primož zgornj ni vedel, kaj početi, znoj mu je obilno tekel po čelu, drobil se na samem ob klinu, temveč so se trgali tudi prijemi in stopi. Meter pod njim sta bila v drski skali trdno zabita dva klina in tik pod tema so sledili še številni drugi. Spustil se je prožno k spodnjima klinoma in obvisel na vrveh, nemotno je gledal, kako se lomi in krši skalna gmeta tik nad njim. Vse okoli njega je dišalo po žveplu, skalni drobič so sikali v globino. Spodaj na Sedelcih sta se grozode oglašila neznana plezalca, ki sta bila prav tako izpostavljena grozečemu plazu kamenja.

Primož, še bolj pa Tilen, sta imela to pot izredno veliko srečo, kameniti drobir je življenjsko ogrožal Tila, Primož pa je v naletu plezanja komaj pravočasno spoznal, da majav greben odločno ukazuje: Do tu in ne dalje!

Ni ni bilo odvečnih besedi med Primožem in Tilnom sredi Zmajevga grebena. Pocieni sta jo to pot odnesla brez kakršnihkoli večjih ali težjih poškodb. Gora pač ni hotela njunih žrtve, oba pa sta prestala veliko smrtnega strahu. Veliko časa je bilo potrebno, da se je kamenina tik nad njima umirila in še mnogo več, da sta se zagnana in navdušena plezalca umirila in spoznala, da Zmajev greben v Srebrnjaku to pot ni dovolil zmage.

Ob klinih sta Primož in Tilen varno sestopila na Sedelce, kjer sta našla in spoznala oba nova nastakovalca Zmajevga grebena, še bolj prestrašena, kot sta bila onadva. Zmajev greben v Srebrnjaku od tedaj dalje, ko je življenjsko ogrožil Tila in Primoža in bombardiral na Sedelcih Klemenca in Martina, še ni doživel in videl novih napadalcev. Zmajev greben še vedno žari v večernem soncu nad Kali in Lepočo nedotaknjen, brez kakršnekolik prvenstvene plezalne smeri. V spodnjem delu do potovce so še vedno klini, ki sta jih pred leti zabila Primož in Tilen.

Nedotaknjen Zmajev greben v Srebrnjaku je zato še mnogo lepši, kot če bi preko njega vodile številne plezalne smeri in bi v njem bilo zabiti stotine in stotine vseh mogočih klinov in zavrtanih svedrovci.

Zuro

Srečanje težjih invalidov na Poljanah (Foto J. Mrovlje)

TRADICIONALNO SREČANJE TEŽJIH INVALIDOV

Društvo invalidov Jesenice je v okviru praznovanja 4. julija - dneva borca, pripravilo prejšnjo soboto tradicionalno, tokrat že šesto srečanje težjih invalidov jeseniške občine, ki je bilo na Poljanah. V uvodu je predsednica jeseniškega društva invalidov Marica Potočnik pozdravila vse navzoče, delegacija udeležencev pa je odnesla šopek cvetja k spomeniku NOB na Poljanah.

Poleg invalidov iz jeseniške občine so tudi letos povabili na srečanje težje invalide iz trziške in radovljanske občine. Srečanje je potekalo v zares prijetnem vzdušju. Spet so se srečali stari prijatelji in znanci, pokramljali so o svojih problemih, ki jih navadno skrivajo v sebi med štirimi stenami domačega doma. Invalidi so bili veseli te pozornosti, čeprav le skromne zakuske in tople besede. Veseli so bili še posebno zato, ker jih družba ni pozabila. Takšna srečanja znova in znova za invalide mnogo pomenijo, kajti vse preveč je težkih trenutkov preostale dni v letu, ki posameznike navdajajo s samoto in tudi včasih morda preveč zmotnim občutkom, da so osamljeni in prepuščeni sami sebi. Poverjeniki društva invalidov Jesenice se trudijo, da na vsakoletno srečanje na Poljanah pripeljejo čimveč težjih invalidov, seveda tiste, ki jim to zdravje in počutje omogoča.

Tudi letošnje srečanje, ki je potekalo v izredno toplem vremenu v prijetni okolici gozdov in narave na Poljanah, je kar prehitro minilo. Z iskrenimi pozdravi in stiski rok, so si udeleženci zaželeli, da se kmalu spet srečajo.

J. R.

PLAZOVI

Plasti snega se odlagajo na zavetrni strani, tu so nanosi večji, ker pa veter dosti-krat menja smer, ostaja neredno vprašnje, kje je natančno privetrje in kje zave- trje.

Kosi snega v klotastem plazu se lahko nagrmadijo in ne zdrobe, če je klot trdo povezan, sprjeto; lahko se zdrobe v snež- ni prh, drobiri; navzdol drsi lahko tudi ve- lika trdo sprjeta ploščad, ki se razleti, raz- drobi, prelomi šele, ko naleti na skalovje, ali ko se nagrmadi v vdolbino.

Če človek s smučmi prereže plast klot, ali če pri prečanju trde klotaste strmine udari s smučko trdo ob sneg, se navadno zgodi, da zdrsu celotna plast daleč nad smučarjem in daleč pod njim. Če sumimo na klot, prečkamo strmino sile narhlo, skrajno previdno in pripravljeni na beg iz območja, ko že drsimo s ploščo, plaščjo vred navzdol. Sprva se plast ne guba in ne lomi in tisti nekaj sekund, preden se to začne, je v divjem smuku se možnost, da uideemo h kraj, robu plazu in iz njega.

Spremembe snega v snežni odeji: RAZPAD KRISTALOV

Toplota, mraz, pritisk in teža povzročajo, da snežni kristali razpadajo, izgubljajo krake, vejice in postanejo zrna; novi sneg se spriminja v stari sneg in se počasi poveča v sprjeto, povezan sneg. Vse to se dogaja hitreje pri zmernih temperaturah okoli ničle, počasi pri nizkih temperaturah pod ničlo, pri katerih ostane novi sneg dolgo časa suh, prehek.

RAST KRISTALOV

Nasprotni proces je rast kristalov. Iz sta- re snega rastejo novi večji kristali, se spreminjajo, privzemajo druge oblike; to se dogaja v globini snega in tako nastaja novi plojni sneg. Temperatura v snežni odeji ni enakomerna, zlasti v hudem mrazu nastopi občuten padec temperature v smeri od nižjih proti višjim plastem snega.

Plasti pri zemlji so toplejše zaradi seva- nja zemljine toplote. Temperatura je okoli nič stopinj ali malenkost manj. Vse višje je, vse bolj mrzlo je, na površju približno na temperaturi zraka. V globini zraka izhlapevajo vlago, del hlapov se kot globin- zira srez vseda na bližnjih zrnih in kristali- zira. Zrna se spreminjajo v velike kristale plovnega snega častice oblike. V krhkem sestavu plovnega snega nastajajo votline, napolnjene z zrakom, ker hlapi odnašajo s seboj topli zrak ozavzov, v spodnjih delih nastaja tako primanjkljaj zraka.

Zaradi rasti snežnih kristalov, oziroma zaradi nastanka globinskega sreza, nastaja v snežni odeji dve nevarni območji: 1. V najnižjih plasteh izpuhti v višje pre- dele precej snega kot vodni hlapci. Preosta- nek je plojni sneg s številnimi zračnimi mehurčki in slabo povezavo. Pri obremenit- vi zgornjih plasti se plast plovnega snega udre, če je to na strmini, gre vgreznjena zgornja plast kot klot navzdol.

2. Zaradi rasti kristalov se trgajo no- tranje vezi v snežni odeji v nekaterih vmesnih plasteh. To so plasti, na katerih morajo dvigajoči hlapci zaradi mraza od- dati vlago, ali pa če hlapom prepreči na- daljnje dvigavanje gostejša plast. Tam se tvori robata snežna zrna oblike kuhinjske soli, ki imajo vse lastnosti častice plovnega snega. So idealna polzica, pravi plo- jni sneg.

Tudi zasnežene plasti površinskega sreza delujejo kot polzice. Rast kristalov in kot posledica plojni sneg, so vzroki pla- zov, nevarni tudi zato, ker se ne da ugot- oviti, kje se to dogaja. Pri močni in časovno trajajoči zmrzali se velike del snegne odeje spremenijo v plojni sneg. Plasti gnilega snega, ki je spomladati neprijeten, so v glavnem plasti mokrega plovnega snega. Kristali plovnega snega se ne vežejo niti, če se segrejejo, niti če se sesedajo, torej se ne sprimejo. Plojni sneg je nevaren, dokler ne skopni.

Sneg se spreminja še zaradi:

- tajanja in kopnenja (sneg se topi in ponoti zmrzne, zrna postanejo okrogla);
- moč (dež razmota sneg, ali tudi sonce, sneg drsi), sesedanja (razpad kristalov, sneg se seseda in sprime), ogrevanja (po- časno ogrevanje, sneg se seseda; hitro ogrevanje, vezi popustijo), mraza, zmrzali (v mrazu zmrzne moker sneg v sren, suh sneg ostane prhek), vetra (veter drobi sne- žinke, sneg se zgosti).

Plaz nastane, ko zdrsi po bregu masa snega. Snežna masa teče na dnu in ob ro- bovih počasneje kot v sredini in na vrhu, to moramo upoštevati, ko iščemo zasute.

Plaz, ki doseže večjo hitrost, se razprši na skokih v pobočju v snežni prah in pada v globino kot vrtnčasta zmes zraka in snega.

Plaz suhega snega ima navadno večjo hi- trost od plazu mokrega ali vlažnega snega na isti strmini.

Iz hodiščno območje imenujemo OB- MOČJE NAPOKE, gornji rob odloma pa ROB NAPOKE, območje gibanja plazu pa PLAZINA, ali pri stalnih plazovih PLAZ- NICA.

Konec plazu, tam kjer se ustavi sneg, je VRSAJ PLAZU, PLAZNI STOŽEC.

Ni nujno, da nastane plaz natančno tam, kjer smo s smučmi prerezali snežno odejo. Obtežitev snega lahko spravi v delovanje različne tlačne, natezne, strižne sile, ki sprožijo plaz visoko nad nami.

Plazove ločimo v PLAZOVE SUHEGA in PLAZOVE MOKREGA snega, poleg tega še v plazove POVEZANEGA (sprjetelega) in NEPOVEZANEGA (nesprjetelega) snega, torej:

1. plazovi suhega nepovezanega snega
2. plazovi mokrega nepovezanega snega
3. plazovi suhega klotastega (povezane- ga) snega
4. plazovi mokrega klotastega (poveza- nega) snega

Nazivi: pršni, talni, mešani, udarni, povrhnji, plastični, vetrni plaz, nam povedo v glavnem le, kako se plaz giblje, učinkuje, ne označujejo pa bistvo plazu, tako tudi ne izražajo njihovi talni plaz.

Na svojem potovanju lahko zajame plaz tudi druge vrste snega, npr. pršni plaz lahko sproži klot, oba skupaj pa spodaj lahko potegneta za seboj toplejše, mokre snežne plasti. V dolini se ustavi mešani plaz.

Večino vzrokov, zaradi katerih nastajajo plazovi, lahko pripišemo vremenu in sestavi snežne odeje (tri četrtine) in le manjši del (četrtino) terenu, svetu, zemlji- šču.

Z večanjem strmine narašča nevarnost plazu. Po izkušnjah so nevarna pobočja med 20 in 50 stopinjami naklona, plaz v gi- banju pa potisne tudi čez dolge ravnine, za Akom, na primer, kar okoli 1 km po ravni (tri stop. naklona). Nevarno je hoditi po dnu koritaste doline, tu vzamemo varnost- no razdaljo.

Velike strmine (nad 50 stop.) se otresejo snega že med sneženjem, ali takoj po sne- ženju.

Nevarne so gladke površine, travnat svet (posebno z nepokošenim travo), tudi gozd ne zadrži nepovezanega snega.

Razne vdolbine, valovitost, useki, obdrže in zadržje sneg le toliko časa, dokler veter s snegom ne zalije vse nevarnosti v gladko naklonino — drenico. Najbolj nevarno mesto klotaste snegne mase je vznožje mase, ker je na vznožje oprta vsa masa klot. Vznožje se izognemo, izogibamo se tudi podanjam (dnom) korit.

Sončna pobočja so nevarna, ko jih po močnem sneženju obsije sonce in zmoči sneg.

Na senčnih pobočjih je močnejše nastajanje plovnega snega zaradi mraza in manjših temperaturnih razlik med dnevom in nočjo.

Stalna, ali prevladujoča smer vetra nam pove, kje lahko računamo s klotami; zave- trna pobočja z odloženim živim snegom so zaradi nastalih klotov še posebno nevarna.

Nevarnost plazenja vedno ocenimo sami na terenu in se po tem ravnamo, kajti ta nevarnost se od primera do primera lahko spreminja.

Nevarnost plazenja se veča z dolgotraj- nim sneženjem, plazovi suhega ali mokre- ga nesprjetelega snega se sprožijo sami od sebe, dokler se sneg ne obleti, ali uleže. Če nas ujame močno sneženje na poti, se: ali takoj obrnemo v dolino ali ostanemo v gor- ski koti nekaj dni po sneženju, da se plazovi oblete. Če po sneženju pritise mraz, se nevarnost podaljša, ker se sneg počasneje seseda in se ne veže. Zložno po- puščanje mraza ugodno vpliva na umirje- no sesedanje snega, nenadna otoplitev raz- moči in zvoeden sneg, ki postane polzek in zelo nevaren, plaziljiv.

OSNOVNA NAVODILA:

- pred turo se zanimamo za snežne raz- mere na predvideni turi;
- megla močno poslabša varnost v plazljivem svetu;
- samohodstvo je pozimi v gorah skraj- no tvegano zadeva;
- varnosti se mora podrediti vse ostalo, lahkomiselnost še ni pogum;
- vodja naj bo izkušen gorohodec, ki je sposoben vsak trenutek oceniti položaj in ukrepati;

- če po vseh znakih sodimo, da je ne- varno za plazenje (obilo novega snega, močna odjuga, močno sneženje, viharji med in po sneženju, megla), ne hodimo na turo;
- če smo v dvomih, ali je strmina varna ali nevarna, jo štejemo kot nevarno, ali vsaj sumljivo in jo obidem, čeprav je pot daljša;

- izkoristimo prednosti, ki jih nudijo gor- ski svet, da se giblomo po varnem svetu, to so pobočja, hrtbi, rebra, s skalami posejan teren, gozdna hrtbišča in podobno;
- izogibamo se dolgim prečanjem, če je to neizogibno, se držimo visoko pod steno, da je v primeru plazenja več mase snega pod nami;
- odkljuje obračala na varnih mestih, tudi počivališča in postajališča naj bodo na zaščitenih mestih;
- med spustom ne delamo ostrih zavo-jev in preskokov, z izjemo, če smo na si- gurnem snegu. Na nevarnih mestih opravi- mo vzpon in sestop s smučmi na hrbtu;
- prek sumljive strmine se pri vzponu spustimo v smuku počevno nekoliko navz- dol, vedno v razdalji, da smo hitreje preko;
- stara smuška sled naj nas nikoli ne zapelje, presodimo po svoji razsodnosti;
- med posamezniki naj bo varnostna razdalja, pravilo zahteva, da naj bo razdalja tolikšna, da je na izpostavljenem mestu vedno samo eden. Razdaljo določi vodja in znaša od 10 pa tja do nekaj sto me- trov;

- disciplina pri krmarjenju je posebno pomembna pri sestopu. Vodja poišče varno mesto in tam počaka skupino. Lahko zahteva tudi veliko razdaljo za daljši del spusta. Pri krmarjenju navzdol grešimo največ, disciplina v razgiranosti popusti, prebivanje in krizanje smeri je neizogibi- no. Do tega ne sme priti;
- ko tovariš prečka, vsi ostali v največ- ji tišini opazujejo, če zaslišijo pok snega, takoj s klici opozorijo k umiku. Dogajanje mora opazovati vsakdo;
- skupina se tako posamič prebija od enega mesta k drugemu, v nevarnosti je vedno le en sam član skupine;
- na ledeniku hodimo in se smučamo vedno le navezani, čeprav nekateri uče- bniki uče drugače, ledeniške razpoke so lahko pokrite komaj opazno, samo toliko, da se ne vidijo;
- pozornost ne sme nikdar popustiti, četudi smo utrujeni, v stiski, ali če se nam mudi;
- vodja določi tudi zadnjega v koloni, ki naj bo izkušen gorohodec, ki lahko pomaga slabšim, na zadnjega pazi predzad- nji.

LAVINSKA VRVICA

Lavinska vrstica je sredstvo, s pomočjo katerega tovariši zanesljivo in hitro najde- jo zasutega, torej v času, ko je še živ. Je okoli 20 m dolga, rdeče barve, iz perlon- ali podobnega sintetičnega materiala, dva do štiri mm debela, lahka in ne zavzame nikakega omembe vrednega prostora. Ne sme biti premočna, predebeli, ker bi zasut- tega lahko močno poškodovale, če bi se v plazu zataknila. Privzememo jo vedno okoli pasu, nikdar za oprtnik, kajti oprtnik nam plaz strga z ramen, če ga nismo že takoj ob alarmu odvrgli. Vrvica z zaznamovanimi metri je še bolj zanesljiva.

Vrvica naj bo navita v kobilč, ko si navežemo konec okoli pasu, položimo kobilč v jamico v snegu, da se lepo odvij- ja, ko gremo naprej.

Lavinsko vrvico lahko uporabimo tudi za sestavo vlečne naprave iz smuč za reše- vanje ponesrečenca. Več vrvic druga ob drugi je tudi zasluha vrv za uporabo na ne- varnih mestih.

Če v skupni nimajo vsi lavinskih vrvic, kar je nevarna malomarnost, gredo na ne- varnih mestih naprej tišji, ki jih imajo; ne- dopustno pa je, da pustimo vrvico v oprtni- ku, češ, saj je itak nimajo vsi.

Izkušen gorohodec se ne stramojo upora- be lavinske vrvice, če posebno ne tišji, ki je že imel opraviti s plazom. Za ljudi, ki se

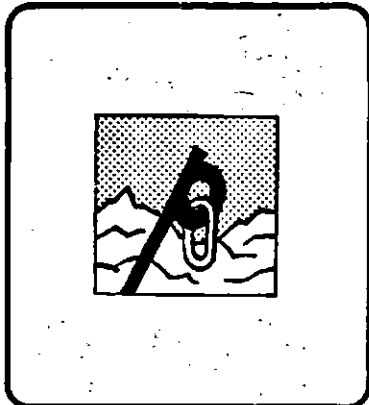
boje posmeha, obstoje smučarske palice, v katerih je skrita lavinska vrvica, na ne- varnem mestu si omotamo vrvico okoli zapestja in odvržemo palico, vrvica se iz- mota iz tulca v ročaju.

Lavinski vrvici se posmehuje samo neiz- kušeni, ki se s tem tudi izda. Izkušeni goro- hodi si v nevarnem svetu pomagajo takoj tudi z vsami ostalimi ukrepi, ne samo z navezo vrvico.

V trenutku splazitve snega je treba hitro in pravilno ukrepati. Smuč in palice delu- jejo v plazu kot nevarna sidra, ki vlečejo v dno. Tudi oprtnik nas ovira, ko se trudimo za rešitev v plazu.

V bližini nevarnih mest opravimo slede- če:

1. navežemo lavinsko vrvico okoli pasu;
2. roki snamemo iz usnenih ročajev palic in držimo palici, kot da ne bi imeli ro- čajev;
3. odpnemo varnostni jermen in ga zatakne mo za gamaše, če gamaše nimamo, naj se vleče po snegu. Varnostne vezi naj bodo nastavljene na mehko, nalahno spro- žitev. Palici v plazu takoj izpustimo iz rok, smuč nam bo plaz kaj kmalu odtrgal z nog;

4. oblečemo pulover in vetrovko, natak- nemo rokavice in volneno kapo. Vetrovko moramo zatlačiti za hlače, sicer se nam bo v plazu zapolnila s snegom, se tako je mož- no, da nam jo pri dolgem valjanju v plazu strga s telesa. Kapuco vetrovke potegnemo čez kapo na glavi. Če obstoji nevarnost pršnega plazu, si pripravimo šal ali ruto tako, da ju lahko potegnemo čez nos in usta, če nam v plazu to ne uspe, potegnemo vsaj kapo čez usta, zadnja možnost pa sta rokvi v rokavicah, ki ju pritismo čez nos in usta in dihomo skozi filter volne. Če prodrejo drobni pršni delci v pljuča, se tam stopijo in nas zaduše.

5. tovariša, ki pred nami preči nevarno mesto, nenehno opazujemo.

Kadar smo v nevarnosti sami, moramo biti tudi vseskozi zbrani in pripravljeni ukrepati. Če nas zajame plaz blizu svoje- ga roba, poskušamo pobegeti nazaj v kra- ju, pri tem se z vso voljo borimo proti padcu. Če imamo na smučeh kože za vzpon, z begom seveda ni nič.

Če smo v spodnjem delu strmine, blizu iz- hodišča, tedaj se v primeru, da smo pravo- časno opazili plaz nad seboj, rešimo v smuku pred plazom navzdol. V teoriji se to na veliko priporoča, pri tem ne smemo pre- cenjevati možnosti, ki nam jo smuk daje, kajti padec bi bil usoden.

Če te plaz zajame, se znebi vsega nepo- trebnega, smuč, palic, nahrbtnika, v plazu se giblj s plavalnimi gibi, da si čim bolj pri- vrhu, plavaj tudi hrbtno, če te obrne na hrbet. Prebijaj se k robu plazu. Tišji, ki se giblje, ostane dlje na površju. Če je plaz suh, moraš zavarovati nos in usta. Ko za- čutimo, da se plaz ustavlja, poskusimo zavzeti držo preže z rokama pred obrazom, da naredimo prostor za dihanje. Položaj v preži nam da tudi moč, da se lahko zravna- mo, preden se plaz ustavi.

Ko se ustavimo, ugotovimo svoj položaj v plazu (če ne drugače, izpustimo malo slin- e, ki teče navzdol). Mogoče se sami prebije- mo iz plazu, če smo samo malo pod sne- gom.

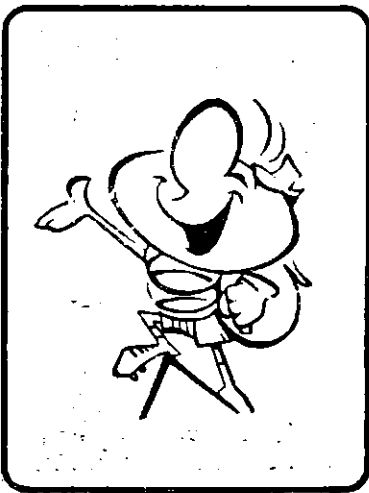
Sicer pa varujemo z zrakom in vpijemo le, če je na površju tišina in če začutimo človeka tisto blizu. Pod snegom se dobro sliši glasove s površja, v nasprotni smeri slabše, zato kličemo le, če se nekdo nad nami ustavi.

Zavpij na pomoč, ne upiraj se spancu, ker v spanju porabiš manj zraka.

PRVA POMOČ POPOTNE SKUPINE

Sopotniki si ogledajo najprej razmere v celoti s pogledom na vse strani. Opazujemo tovariša, kako ga plaz nosi, kje ga je vzel in kje je izginil pod sneg, ti dve točki povežemo v črto sta lahko smer njegove celotne poti. Zapišemo si skri, grudo, značilno veliko kepo snega, ki je bila z njim, ko je izginil pod sneg ter gremo z očmi za njo, dokler se plaz ne ustavi. Te točke ne smemo izgubiti iz oči, zato pošlje- mo v smeri točke nekoga drugega, da tam zasadi palico. Pršni plaz nam to onemogo- ča, pri tem se stisnemo k tlem in pokrije- mo nos in usta, zasadi mo narobe obrnjeni palici v sneg, da nas plazni vzbur ali tudi srke ne odnese, ali v srka.

Sledi pregled površine plazu. Vsi, razen stražarjev, se v vrsti pomikamo po plazu navzgor in temeljito pregledamo površino plazu. Opazujemo za zasutimi, morda gleda del telesa, obleke, iz snega. Med bojo navzgor kopljemo, brskamo s palico v sneg, kajti pogrešani je lahko tik pod po- vršino plazu. Od časa do časa se ustavimo in hkrati pokličemo, nato z ušesom ob površini poslušamo.

Naselje, zgrajeno v okviru stanovanjske zadruge »Železar« na Belem polju (Foto S. Kokalj)

Zasuti v plazu leži navadno nižje od me- sta, kjer je v snegu potonil, toda višje od najdenih lahkih predmetov opreme.

Ko ugotovimo, kje je, ga previdno odkop- ljemo s škato za hrano. S smučmi in tudi z rokama pazimo, da ga ne poškodujemo.

Če prvi splošni in grobi pregled ni uspel, pošljemo dva zanesljiva moža po pomoč v najbližjo koč, kjer naj tudi alarmirajo gorsko reševalno službo.

Sporočilo naj bo pisno in naj vsebuje: — kdaj in kje se je zgodila nesreča,

— koga je zasul plaz in kdo je bil zraven in koliko jih še išče,

— kako se je zgodilo in kakšen je plaz (nesprjet ali klotast, moker ali suh sneg).

Sporočimo tudi vse ostalo, kar je še važno (kako so označena važna mesta na plazu, itd.).

Vsi, ki so ostali na mestu, iščejo zasute- ga ali zasute. Sistematično sondirajo s smučskimi palicami brez krpljic, z žepno sondo, če je pri roki, sondiramo najprej in najbolj natančno tam, kjer naj bi bil po presoji zasuti. Tudi smuč so v sili dobre za sondiranje.

Če moramo kakorkoli zapustiti kraj nesreče, natančno označimo vse važne točke in naredimo skico.

Zapomnimo si: Po vseh dosedanjih iz- kušnjah so odkopali žive izpod plazu le udeleženci nesreče, očitvidi. Samo takojš- nja pomoč je učinkovita, kajti redki so tisti, ki žive eno do dve uri pod snegom.

SLABA VIDLJIVOST, RAZPRŠITEV SVETLOBE (DIFUZNA SVETLOBA)

V gorah so zelo pogosti primeri slabe vidljivosti. Res dobra vidljivost je edino v jasnem, sončnem vremenu. Dobra vidlj- vost je pogoj varne smuke in pogoj pravega užitka pri turnem smučanju. Kadar so na nebu prozorni oblaki, toliko da ravno se vidimo obliko sonca, takrat se svetloba na snegu popolnoma razprši, vsa valovitost terena očem izgine, nikjer ni videti niti

globokih jam niti prepado ali odseka- nih stopnic niti ostrih nenadnih vzpetin. Isti, ali še slabši primer difuzne svetlobe nastane, če sonce nalahno sije skozi meglo, če močno, ali nalahno sneži in tudi če je močno oblačno.

V vseh teh primerih smuča vodja skupine sila počasi in previdno sprada- jati, ostali mu sledijo v razdalji po nekaj metrov. Skupina se pogosto ustavlja, da ugotovi prisotnost vseh. Prvi mora v najslabših primerih dostikrat s palico otipati, ali je ali ni pred njim odsekana stopnica. Pri taki slabi vidljivosti se ne smemo zanašati na stare smučne pred seboj (primer: Tone Pogačnik, 90-metrski skok čez triglavsko steno, ker je sledil stari smučini in spre- gledal zavoj), smučati moramo nadvse paz- ljivo. Pri slabi vidljivosti je ravnovesni or- gan močno prikrajšan na svoji odzivnosti, sposobnosti. Če je poleg razpršene svetlo- be še megla, potem se zgodi, da ima smuč- ar, medtem ko še drsi, občutek da se je že ustavil, ali obratno, ko se je že ustavil, ima občutek, da se še premika. To dosti- krat povzroči, da smučar kar brez vsakega razloga pade. Razpršena svetloba, združ- na z meglo, povzroči pri nekaterih tudi živčni kolaps, kratkotrajno (10 do 20 minut) živčno zrušitev, združeno s slabostjo, bledico, bruhanjem. Prizadetega pustimo sedeti na smučeh, ga ognjeno, mu damo topel čaj, če ga prenese, poma- rančo in čokolado in slabost kmalu mine. Navadno zelo težkih primerov tega ko- lapsa ni.

Se posebno pazljivo se mora obnašati na turi samohodec, če smuča v difuzni svetlo- bi. V južnih je nesteto globokih jam, ki jih je voda izdolbila v apnenec in te jame so v slabi vidljivosti prave pasti. Kdor hodi sam, ima lahko težave s temu udori še pri dobri vidljivosti, če niso trdno zatrpani s snegom.

(Konec poglavij o turnem smučanju) Cini Pracek

ZAČETNI TEČAJ PLAVANJA

Zveza telesnokulturnih organizacij Jesenice v poletnih mesecih organizira začetne plavalne tečaje.

Tečaji bodo potekali v popoldanskem času od 17. ure do 18.30 za mladino in od 18.30 do 20. ure za odrasle občane v letnem bazenu Ukova, kjer je voda ogrevana in primerna za učenje plavanja tudi v primeru dežja oziroma slabega vremena.

Za strokovni del tečaja skrbijo voditelji plavanja. Tečaj bo trajal deset dni po eno uro in pol na dan v naslednjih predvidenih začetnih terminih: 23. junij, 12. julij, 2. avgust in 16. avgust.

Vsi, ki bodo po opravljenem tečaju opravili preizkus znanja, bodo prejeli bronasti znak delfina in diplomo.

Prispevek za tečaj za mladino znaša 150 din, za odrasle pa 200 din in se vplača pri vpisu na kopališču Ukova (blagajničarka) ali na ZTKO Jesenice, Ledarska 4, tel. 81-579.

Prijave bomo pobirali do vsakega pričetka tečaja.

IZLET NA KOZARO

V soboto, 26. junija, smo se mladi planinci iz osnovne šole Tone Cufar zgodaj zjutraj odpeljali z avtobusom proti Kozari. Na železniški postaji so se nam pridružili še planinci OS Prežihov Voranc, na Koroški Beli pa še tovariši Bizjakova.

Vmes smo se dvakrat ustavili, tretji počitek pa smo imeli v Jasenovcu. Ze od daleč smo videli spomenik v obliki tulipana, ki so ga postavili v spomin umorjenim in umrlim ujetnikom v tem taborišču. V Jasenovcu smo si najprej ogledali lep spomenik, okoli katerega je šest jezer, v kateri so obiskovalci metali denar. Ko smo končali z ogledovanjem, smo odšli proti muzeju. Še prej nam je vodil pokazal film o grozotah in nasilju v tem taborišču med drugo svetovno vojno nad hrvaškimi, slovenskimi, srbskimi in bosanskimi narodom. Po ogledu muzeja smo se odpeljali na Kozaro, kjer smo si

prav tako ogledali znamenitost kraja — spomenik, nato pa še muzej. Na Kozari smo kupili spominke, nato pa smo se z avtobusom odpeljali do neke makadamske poti, od koder smo šli peš proti koči na Kotlovači, kjer smo tudi prespali. Kdor je imel spalno vrečo, je lahko spal na prostem, ostali so prespali v koči.

Zjutraj nas je ob pol šestih zbudil tovariš Valodij, ob 6. uri pa smo že sedeli v avtobusu in se vozili proti Kumrovcu. Ko smo prišli v Kumrovec, smo si ogledali razstavo in dvorano, v kateri je imel tovariš TITO predavanja. Ko smo si ogledali tudi Titovo rojstno hišo, smo se odpeljali najprej proti Čateškemu Toplicam, tu smo se kopali, popoldan pa smo se odpeljali proti Jesenicam.

Izlet je bil zelo prijeten in vesela ter zadovoljna sem, da sem se ga udeležila.

M. K.

KONČNI PLANINSKI IZLET

Najmlajši planinci naše šole smo se v prvem tednu počitnic odpravili na lep zaključni izlet. Vsi prijavljeni smo se zgodaj zjutraj zbrali pred šolo, posedli v avtobusu in se odpeljali v Poljansko dolino. Najprej smo si ogledali Tavčarjevo doma- čijo, spomenik in grobnico pisatelja Ivana Tavčarja. Radi bi kupili kartice, pa je bilo vse zaprto. Oskrbnik je povedal, da bodo začeli obnavljati gospodarsko poslopje.

Voznja po dolini Sore in grapi Sovod- njice je hitro minila. Pripeljali smo se v Cerkljo, ki je znano po mnogih partizan- skih spomenikih: spomenik 47 padlim tečajnikom partijske šole na Brdcih, spomenik Mati daruje kruh partizanov, grobnica in spomenik žrtvam NGB s posvetilom cerkjenega rojaka, pisatelja Franceta Bevka. Celotno staro poslopje osnovne šole je spominsko obelisk. Pravijo, da v Cerkljem skoraj ni hiše, ki bi ne bila spominsko obelisk.

Najznamenitejša je prav gotovo bolnica Franja v skalni soteski Pastci. Natančno

smo si jo ogledali. Pomen vsake barake nam je opisal tovariš Valodij. Celotno obiskovalci z Reke so se nam pridružili in poslušali.

Pot nas je dalje vodila na Tolminsko. Videli smo značilna korita Tolminke in Hudičevim mostom in se sprehodili po spodnji poti v tesni Skalci. V Kobaridu smo videli spomenik pesnika Simona Gregorčiča in se povzpeli na Antonov hrib, kjer je grobišče 7814 italijanskih vojakov, ki so padli v prvi svetovni vojni.

Zadnji počitek z malico je bil na travniku v bližini našega najdaljšega slapa Boka (108 m). V Bocu se nismo ustavili. Dolino Trente smo ogledovali kar skozi okna avtobusa. Na Vršču je bilo mračno in deževalo je.

Vrtili smo se utrujeni, a veseli. Ker smo videli toliko novega in zanimivega.

Tadeja Zupančič in Uroš Ivančič
Osnovna šola TONECUFAR

ŠPORTNE PRIREDITVE V POČASTITEV KRAJEVNEGA PRAZNIKA ŽIROVNICA

TURNIR V KEGLJANJU NA ASFALTU

V počastitev krajevnega praznika in 40-letnice pošta žirovnica in cestnega mostu v Mostah in v spomin 28 ustrelenih talcev je bil v četrtek, 24. junija, na kegljišču gostilne Knefelj turnir v kegljanju na asfaltu v izvedbi združenja obrtnikov, na katerem je nastopilo 39 kegljačev v 13 ekipah; ekipe je štela tri kegljače.

Tekmovanje je bilo dobro organizirano, posamezniki so pokazali precej kvalitete v tem športu, ki je v našem kraju precej priljubljen. Vsak tekmovalac je metal deset lučajev v polno in desetna čistotnost.

Prve tri ekipe so dobile pokale, posamezniki pa za prvo mesto pokal, za drugo in tretje mesto pa diplome.

Rezultati ekipno: 1. mladinci Rodine, 2. mladinci Žirovnica 1, 3. TVD Partizan Žirovnica, 4. mladinci Žirovnica II, 5. Društvo upokojencev Žirovnica.

Posamezniki: 1. Tone Mulej, 2. Marko Mirtič, 3. Jaka Beravs, 4. Tomaž Dolžan, 5. Boris Cuznar.

KOŠARKARSKI TURNIR

V izvedbi društva za telesno vzgojo Partizan Žirovnica je bil v nedeljo, 27. junija, odigran košarkarski turnir.

5. TURNIR V TENISU

V soboto, 3. julija, je bil odigran peti turnir v tenisu na igriščih v Podmežakli. Tokrat je sodelovalo 11 tenisačev.

Rezultati predtekmovalja: Korbar : Ramuš 2:9, Miro Mišič : Štravs 9:6, Klinar : Pleš 9:7, Hladnik : Mitja Mišič 9:5.

Bešič, Gaser in Kavčič so bili prosti.

Četrfinale: Gaser : Ramuš 9:1, Bešič : Klinar 9:7, Hladnik : Kavčič 2:9.

Polfinale: Gaser : Miro Mišič 9:0, Bešič : Kavčič 1:9.

Finale: Gaser : Kavčič 6:1, 7:6.

Zmagovalec petega turnirja je tako Gaser, ki je osvojil 25 točk, 2. Kavčič 20, 3. Miro Mišič 15, 4. Bešič 10, 5. Ramuš 5, 6. Hladnik 4, 7. Klinar 3, 8. Štravs 2.

V skupnem seštevku točk tako vodi Gaser 100 točk, 2. Kavčič 90, 3. Bešič 55, 4. Štravs 35, 5. Jakšič 33, 6. Poljanšek 28, 7. Pesjak 22, 8. Mišič 21, 9. Klinar 19, 10. Hladnik 12, 11. Dragojevič 10, 12. Tišler 10, 13. Babič 8, 14. Ramuš 5, 15. Pleš 4, 16. Felc 2.

Pokrovitelj turnirja je bil občinski odbor ZB NOV Jesenice. Šesti turnir v tenisu bo v četrtek, 22. julija, s pričetkom ob 7. uri. Pokrovitelj bo OK SZDL Jesenice.

MB

ODPRTA STANIČEV DOM IN PREŠERNOVA KOČA

Planinsko društvo Javornik-Koroška Bela sporoča obiskovalcem gora, da sta planinski postojanki Staničev dom pod Triglavom in Prešernova koča na Stolu odprti in redno oskrbovani.

PLAVALNI TEČAJ V KOPALIŠČU UKOVA

Začeli so se prijetni poletni dnevi, čas dopustov in brezskrbnih počitniških dni. Poletni dnevi pa včasih komu nehoti zagrenijo prosti čas iz preprostega razloga, ker ne zna plavati. Prav zato so se tudi letos pri Zvezi telesnokulturnih organizacij Jesenice odločili, da v poletnih mesecih organizirajo več plavalnih tečajev na kopališču Ukova.

Prvi tečaj so že zaključili, obiskovali pa so ga predvsem mali solarji, štirje pa so bili tudi odrasli. Večina udeležencev prvega tečaja se je naučila plavati, ob koncu pa so za nagrado prejeli značko bronasti deklin in diplomu. Plavalni vaditelji Franci Fon, Rado Tolar, Beno Ramuš, Cvetka Pančur in Janez Kristan so se potrudili, da bi vsi kar najbolj popolno osvojili veščine plavanja.

Prispevek ni omembe vreden, saj je za deset dni učenja plavanja, po uro in pol na dan, treba odšteti otroci 150 dinarjev, odrasli pa 200 dinarjev.

Pri Zvezi telesnokulturnih organizacij Jesenice zato vabijo otroke in odrasle neplavalce, da se prijavijo na plavalne tečaje v juliju in avgustu. Naslednji se bo začel v ponedeljek, 12. julija, popoldne ob 17. uri v kopališču Ukova. Prijavit se lahko pri ZTKO Jesenice, Ledarska 4, lahko tudi po telefonu na številko 81-579, ali pri blaginji kopališča Ukova. Naslednja tečaja se bosta začela še 2. in 16. avgusta.

J.R.

BALINARSKI TURNIR V POČASTITEV DNEVA BORCA — 4. JULIJA IN KRAJEVNEGA PRAZNIKA KS PLAVŽ

Kakor že vsa leta nazaj je krajevna organizacija ZB NOV Plavž organizirala v izvedbi BK Jesenice tradicionalni balinarski turnir borcev za njihov praznik in v počastitev krajevnega praznika KS Plavž.

Vodstvu kluba je bilo sporočeno, da na turnirju sodeluje šest ekip in to samo člani ZB NOV Plavž. Določeni in zadolženi so bili tudi odgovorni člani ZB NOV, da sestavijo ekipe in jih pred turnirjem predložijo vodstvu turnirja. Ker pa med člani ni bilo preveč zanimanja, bili so slabo obveščeni, razen tega pa so se spremenile tudi propozicije tekmovalja, so se posamezni zainteresirani borci pred turnirjem sami prijavili za sodelovanje.

Vse prijavljene borce je vodstvo tekmovalja izžrebalo po vrstnem redu in sestavilo ekipe, ki so igrale med seboj na dveh igriščih. Najboljši ekipi z obeh igrišč sta igrali med seboj za prvo in drugo mesto. Tekmovale so le štiri ekipe in škoda bi bilo, da bi se tradicionalni turnir izmislil in postal nezanimiv in nemnožen.

Nastopile so tri ekipe in sicer KK Kravec Cerklje, KK Naklo in KK Žirovnica. Krajevna skupnost je pripravila lep pokal, katerega je prejela zmagovalna ekipa turnirja KK Kravec Cerklje.

Rezultati: Naklo : Žirovnica 65:52, Naklo : Kravec 70:69, Kravec : Žirovnica 110:60.

Uvrstitev: 1. Kravec Cerklje, 2. Naklo, 3. Žirovnica.

MLADINCI PRVI V AVSTRIJI

Jeseniško mladinsko moštvo se je udeležilo prijateljskega merjenja moči na vsakoletnem košarkarskem turnirju v avstrijskem mestu Beljaku. Sodelovala so štiri moštva iz Avstrije, prireditelj tekmovalja pa je bil domači košarkarski klub ASKO Landskron Friers.

Za člani, ki so prejšnji teden osvojili prvo mesto, so se izkazali tudi njihovi mlajši tovariši in s štirimi zaporednimi zmagami brez poraza premočno osvojili prvo mesto in s tem priznanje beljaškega župana, dragocen pozlačeni pokal, v trajno last.

Poleg zmage je predvsem igra navdušila prisotne. Jeseničani so pokazali vso lepoto in kakovost jugoslovanske šole košarke, dobra obramba in hitri nasprotni napadi, iznajdljivost v napadu, ko nasprotnik obrambo že postavi, predvsem pa enostavnost, brez posebnih naučenih vnaprej postavljenih načrtov igre.

Posebno poglavje je predstavljala napačna igra v obrambi, pokrivanje nasprot-

BALINANJE

V izvedbi Društva upokojencev Žirovnica je bil v torek, 29. junija, odigran balinarski turnir na balinišču DU Žirovnica. Tekmovanja so se udeležile štiri domače ekipe, ki so igrale vsaka z vsako.

Rezultati: TVD Partizan Žirovnica : DU Žirovnica 13:9, HE Moste : Gasilci Zabreznica 13:9, TVD Partizan Žirovnica : Gasilci Zabreznica 13:12, DU Žirovnica : HE Moste 6:13.

Ekipna uvrstitev: 1. HE Moste 6 točk, 2. TVD Partizan Žirovnica 4, 3. DU Žirovnica 2, 4. Gasilci Zabreznica brez točke.

K.M.

nika po vsem igrišču, obramba, ki jo Avstrijci le malo igrarjo.

Skratka, Jeseničani so svoje športno poslanstvo onkraj meje zelo dobro opravili, tako da so jih predstavniki kluba in košarkarske zveze povabili k še tesnejšemu sodelovanju. In ne nazadnje moramo omeniti prijateljske stike med mladimi obeh držav, kar je še sicer droben prispevek h krepitvi dobrih sosedskih odnosov med dvema državama in narodoma.

REZULTATI:

Jesenice : Union Gmunden 73:33 (37:17)
Jesenice : L + G Modling 79:47 (28:19)
Jesenice : UBBC Salzburg 68:49 (30:23)
Jesenice : ASKO Friers Landskron Beljak 59:46 (27:19)

Koše za Jesenice na vseh štirih srečanjih so dosegli: Narobe 9, Stanojevič 33, Tušek 67, Lunder 36, Triškovič 52, Brgant 75, Blagne 7.

MB

LADO KRAJNIK, HITROPOTEZNI PRVAK ZA LETO 1981-82

V soboto, 26. junija, je bil v mali šahovski dvorani v šahovskem domu zadnji letošnji hitropotezni turnir v sezoni 1981/82. Med osmimi igralci je na dvokrožnem turnirju zmagal Krajnik, letos najboljši hitropotezni igralec na Jesenicah. Točko in pol manj sta osvojila Ravnik in Zeleznik.

Vrstni red: 1. Krajnik 11 točk, 2. - 3. Zeleznik in Ravnik 9,5, 4. Poljanšek 8,5, 5. Rodman 8,6, Lužnik 4,5, 7. Sadič 4 in 8. Zajc 1.

Na letošnjem tekmovalju je bilo devet turnirjev, premočno pa je zmagal prvotekmovalnik Lado Krajnik, član najboljšje jeseniške ekipe. Drugouvrščenega Ravnika je prehitel kar za 19,5 točk. Točke v tekmovalju je osvojilo trinajst tekmovalcev, med več kot štirideset nastopajočih.

mi. Hitropotezni turnirji so še vedno najbolj priljubljena oblika šahovskih turnirjev. Zato bo jeseni v preurejeni šahovski dvorani gotovo še več igrancev.

Končni vrstni red:
1. Krajnik 85 točk (9 turnirjev), 2. Ravnik 65,5 (9), 3. Rodman 61 (7), 4. Poljanšek 51 (8), 5. Krničar T. 39,5 (7), 6. Košar 34,5 (7), 7. Lužnik 35,5 (9), 8. Laharner 30,5 (6), 9. Konobelj 13,5 (2), 10. Zajc 12,5 (6), 11. Čiuha 12 (3), 12. Zeleznik 8,5 (1), 13. Kukovič 8 (1), 13. Pavlin 7,5 (1), 15. Rudolf 6 (1), 16. Ivelja 5,5 (1), 17. Jenko 5 (2), 18. Bec 4 (2), 19. Sadič 3 (1), 20. Petrovič 1,5 (1), 21. Krničar 7, 1,5 (2), 22. Steblaj 0,5 (1) in Kamšek 0,5 točk (1 turnir).

Šahovski dom bo zaradi preureditve velike šahovske dvorane zaprt do septembra, ko bo tudi začetek nove sezone 1982/1983.

TK

Učitelj Vili Ekar razlaga učenki Jani Jeram, kako je treba slediti vlečnemu motornemu letalu (Foto L. Mesarič)

V ALC SE ŠOLA NOVA SKUPINA JADRALNIH LETALCEV

V letalski šoli Alpskega letalskega centra v Lescah je v teh dneh na šolanju za jadrnalne letalce nova skupina fantov in deklet. Na teoretični tečaj, ki se je pričel že prvi dni januarja, se je prijavilo 31 tečajnikov iz vseh gorejskih občin. Po

preizkusu teoretičnega znanja in zdravniških pregledih ter oceni psihologa je pridobil pravico do praktičnega šolanja 11 uencev, med njimi tudi tri dekleta.

Ze od 25. junija se vsi vztrajno učijo letanja pod nadzorstvom učiteljev Vilija Ekarja, Vojteha Hladnika, Braneta Brodnika, Janeza Zerovca in upravnika šole Bojana Kadunca. Za šolanje imajo na voljo štiri dvosedelna jadrnalna letala BLANIK. Ze v tem tednu pa je pričakovati, da bodo nekateri tudi že sami poleteli.

Šolanje začetnikov je po predpisih vedno internatsko. Zato vsi učenci za dva tedna pozabijo na domače in solske skrbi ter živijo ne letališču samo za letenje. Celodnevno delo je za vse dokaj naporno. Vstajajo ob peti uri zjutraj, k počitku pa morajo takoj po deveti uri zvečer.

Pri praktičnem letenju opravi dnevno vsak učenec od štiri do šest poletov z učiteljem. Ob ugodnem termičnem vremenu pa z učitelji tudi že jadrajo nad grebeni Karavank.

Prizadevni so vsi, tako učenci kot učitelji, ki svoje redne letne dopuste podarjajo za učenje nove generacije letalcev. Učitelji za svoje delo v letalski šoli niso plačani z denarjem, ampak samo z lastnim zadovoljstvom, da so lahko svoje znanje posredovali mlajšim in nekateri od teh bodo čez nekaj let tudi učitelji in z ljubeznijo do letalstva spet učili nove generacije.

V letošnji šoli so tri dekleta: Jana Jeram, Lea Mesarič, Darja Brudar in njen brat Matjaž ter brata Iztok in Sano Kavčič, Jože Kalan, Alojz Rauhaer, Jože Kuhelj, Tone Rozman in Milan Krpič.

L.M.

Sodelavke na vrhu Stola (Foto P. Dimitrov)

Sodelavke pri počitku po povratku na Pristavi (Foto P. Dimitrov)

POHOD NAŠIH SODELAVK NA STOL USPEL

V soboto, 3. julija, je bil izveden prvi pohod delavk TOZD in delovnih skupnosti Železarne na Stol. Jutro ni bilo obetavno, počasi so se zgrinjali temni oblaki na obzorju, vendar smo se vseeno podali proti cilju. Z avtobusom se je večji del pohodnic pripeljal do Završniškega jezera. Avtobus smo zamenjali z manj udobnimi prevoznimi sredstvi, toda glede na manjše število udeležencev smo se kljub slabemu vzdrževanju cestistično le pripeljali do Valvasorjevega doma. Ob tej priliki se zahvaljujemo za storjeno uslugo Planinskemu društvu Jesenice in Planinskemu društvu Javornik-Koroška Bela.

Ob 7. uri smo krenili od Valvasorjevega doma proti našemu cilju - Stolu. Kolona razporejenih pohodnic se je vila vedno višje v pobočje Stola in tako smo po eni uri hoje prispeli do tako imenovanega počivališča »priznica«. Od tu je čudovit razgled na dolino pod nami, še posebno pa na Gornjesavsko dolino, v njenem podnožju je tudi naša železarna, v kateri si služimo vsakdanji kruh.

Po kratkem počitku in malici smo se podali na pot proti pobočju malega Stola. Pri »zadnji travici« smo se počili in si nabrali moči za zadnjo strmal pobočja malega Stola, do Prešernove koče. Vedno pogostejše smo se ozirali proti zahodu in s strahom ugotavljali, da se nevihtni oblaki zbirajo okoli Triglava in njegove sosesčine. Nekateri pohodnice so bile s takim vremenom zelo zadovoljne, saj nas ni spremljalo pripekajoče sonce pri vzponu do Prešernove koče. Tu so nas prijazni oskrbniki Prešernove koče, ki je last Planinskega društva Javornik-Koroška Bela, pogostili s toplim čajem, ki je nadomestil izgubljeno tekočino med pohodom. Neutrudni člani PD Javornik-Koroška Bela kočo razširjajo, saj je vedno več obiskovalcev našega najvišjega vrha Karavank - Stola.

Po krajšem počitku v koči smo krenili proti vrhu Stola. Po 15 minutah zložne hoje smo stali na temenu 2236 m visokega Stola. Tiste, ki so prvič stale na njem, so neutrud-

ni vodiči krstili po planinsko. Z vrhovo so jih »dobile« po zadnji plati, da je bilo veselo. Prav gotovo jim bo to ostalo v trajnem spominu. Po vpisu v spominsko knjigo in z nepozabnim vtisom enkratnega razgleda na triglavsko kraljestvo ter na sosedno Koroško, smo se pričeli spuščati proti pobočju Belščice. Srečali smo 760-glavi trop ovac, med katerimi je bilo mnogo mladčev, ki so s svojo nežnostjo prevzeli čustva pohodnic. Med potjo smo našli tudi na dve poginuli mlajši ovci.

Posebno doživetje za večino pohodnikov je bilo srečanje s planinsko kokošjo, ki je nekaj korakov od nas s posebnimi klici zbirala svoje piščančke. Res smo jo zmotili pri njenem mirnem in tišem vsakdanjem življenju, toda to je bilo enkratno in nepozabno doživetje. Hitro smo prešli pobočje Belščice in predno smo se začeli spuščati proti Stamarjem, se je na obzorju začelo jasiti in namesto pričakanega dežja je posijalo toplo poletno sonce.

Po izvijugani poti Stamarja smo se spuščali vedno nižje v okrilje temnih gozdov, ki so nam nudili prijetno senco. Kar mimogrede smo se znašle ob umetnem jezeru naše železarne, ob katerem stoji karavla graničarjev, čuvarjev naše meje. Graničarji so nas usmerili po bližnji do doma na Pristavi na Javorniškem rovtu. Kmalu smo bili vsi zbrani in čeprav je bila za nami dolga pot, so se nekateri ob prijetni glasbi tudi zavrteli. Z vedrih in zadovoljnih obrazov pohodnic so člani organizacijskega odbora za izvedbo pohodov, ki deluje pri komisiji za športno rekreacijo pri izvršnem odboru sindikata Železarne prebrali hvaležnost za vložen trud pri organizaciji pohoda. Razmišljali smo le, da bi morda v naslednjem letu ta pohod razširili na vse delovne organizacije v sklopu SOZD Slovenske železarne.

Prepričan sem, da delim mnenje in želje večine udeležencev tega prvega pohoda na Stol, da se ponovno srečamo naslednje leto na najvišjem vrhu Karavank - Stolu.

D.P.

LJUBITELJEM JADRANJA NA DESKI

Komisija za športno rekreacijo pri izvršnem odboru sindikata Železarne obvešča delavce TOZD in delovnih skupnosti Železarne, da lahko koristijo jadrnalne deske za jadrnanje na Blejskem jezeru.

Deske so shranjene v regatnem centru Bled, ključ se dobi na oddelku za družbeni standard, kadski, sektor, soba 11. Dnevna najemnina za uporabo deske je 50 din.

Jadrnalne deske si lahko delavci TOZD in delovnih skupnosti Železarne sposodijo za svoj letni oddih na osnovi pisne vloge. Izposojevalnina je 50 din na dan, vsaka poškodba pa se zaračuna ob vrnitvi deske. Od sedmih desk ostanejo štiri deske na Bledu, tri deske pa bomo posojali dopustnikom za daljši čas.

Jadrnalne deske so nabavljene iz naših skupnih sredstev, zato prosimo vse uporabnike, ki koristijo športno rekreacijske ugodnosti, da čuvajo našo skupno lastnino in s tem omogočijo daljše koriščenje.

Komisija za športno rekreacijo

4. PLAVALNI MARATON V KOPALIŠČU UKOVA

Jeseniški plavalci očitno držijo besedo, ki so jo dali leta 1979, ko so na prvem maratonski plavalni skupaj 24 ur. Takrat so namreč obljubili, da bodo vsako leto plavali šest ur več. Letošnji plavalni maraton je že četrty po vrsti, šest jeseniških plavalcev pa ima v načrtu, da bo skupaj plaval 42 ur. Maraton se bo začel danes, v četrtek, 8. julija ob 22. uri, zaključil pa v soboto, 10. julija ob 16. uri. Potekal bo v letnem kopališču Ukova.

Letošnji maraton bo potekal v okviru tedna plavanja, ki ga organizira ZTKO Jesenice in praznika dneva borca, občinskega praznika in praznika krajevne skupnosti Sava.

Na letošnjem maratonski bodo izmenično plavali 42 ur: Niko Brejc, Rado Tolar, Bojan Ravnikar, Janez Kristan, Ljubo Špendov in Janko Fon. Kot so pred začetkom povedali plavalci, so dobro pripravljeni, vsi pa so predhodno opravili tudi zdravniški pregled. Skoraj vsa finančna sredstva za izvedbo maratona so letos plavalci zbrali sami, in sicer z udarniškim delom.

Za zaključek maratona v soboto ob 16. uri plavalci tudi obljubljajo presenečenje, zaključek pa bo popestrila tudi folklorna skupina Društva upokojencev Javornik-Koroška Bela. Naj za konec v imenu plavalcev vse povabimo na ogled maratona, posebno pa še na sobotno zaključno prireditev.

J.R.